Kerndocument

Participatie-advies

Colofon

Opgesteld in samenwerking tussen de (deelnemers aan) de Klankbordgroep Wijngaarden[1], Klankbordgroep Bleskensgraaf[2] en Buurtgroep Vlak-K[3], onder eindredactie van mr. A. van ’t Hof MBA, mede ten behoeve van de participatie-adviezen voor de zoeklocaties J, K en L2. Het copyright berust bij ieder van de afzonderlijke auteurs. De inhoud kan vrijelijk worden gebruikt, mits voorzien van bronvermelding (rapportnaam, thema, auteur).

Klankbordgroep Bleskensgraaf

[1] https://www.klankbordgroepwijngaarden.nl
[2] https://klankbordgroepbleskensgraaf.nl/
[3] Bewoners aan de Abbekesdoel, Meester Markusseplein en Heulenslag te Bleskensgraaf.

Inhoudsopgave

Ten geleide 4

A. Archeologie 5

Conclusie 5

Aandachtspunten 5

Algemeen 5

Rijksmonument 'Hazendonk' 5

Donken, stroomruggen en middeleeuwse nederzetting 6

Bodemverstoring 6

Kosten 7

B. Gezondheid 8

Zorg 8

Hinder 8

Slaapstoornissen 8

Onderzoek 8

Klachten 10

Bisfenol A 10

Landelijke geluidsnormen 10

Samenvattend 12

C. Leefbaarheid 13

Zorg(plicht) 13

Bleskensgraaf 13

Wijngaarden 13

Splijtzwam 14

Gebiedsplatform Alblasserwaard en Vijfheerenlanden 15

D. Natuur 16

Conclusie 16

Samenvatting 16

E. Unesco Werelderfgoed Kinderdijk 18

Conclusie 18

Precedenten 18

Aantasting Zichtlijn - een OUV – bedreigt Unesco-status 18

Heritage Impact Assessment 19

F. Veiligheid 20

Conclusie 20

Risicovol object....20
Veiligheidsaspecten onvoldoende betrokken....20
G. Waardedaling woningen....23
Conclusie....23
Onderzoek....23
Nadeel en compensatie....23
Bijlagen....24

Ten geleide

De in de periode maart-juni 2024 doorlopen participatie binnen de gemeente Molenlanden eindigt met het ultimo mei uitbrengen van adviezen voor de diverse zoeklocaties en het op 5 juni 2024 presenteren aan de raadsleden van de gemeente Molenlanden en Gorinchem tijdens een gecombineerde beeldvormende avond.

De Klankbordgroepen Wijngaarden en Bleskensgraaf hebben samen met Buurtgroep Vlak-K hun onderliggende inzichten op meerdere thema's - leefbaarheidheid, veiligheid, gezondheid, flora & fauna, archeologie, cultureel erfgoed etc. - en de te verwachten impact van windturbines daarop gebundeld in dit kerndocument. Binnen het thema leefbaarheid is een bijdrage van het Gebiedsplatform Alblasserwaard en Vijfheerenlanden opgenomen. Alle auteurs brengen hun bijdrage in op persoonlijke titel.

Dit kerndocument is als achtergrondinformatie ook ter inzage beschikbaar gesteld aan de werkgroepen die zich als onderdeel van de participatie richten op het uitbrengen van een advies voor de zoeklocaties J, K en L2.

In eerdere stadia van het besluitvormingsproces hebben belanghebbenden zich individueel, dan wel verenigd in of vertegenwoordigd door de bovengenoemde belangengroepen, tot het college van B&W en de gemeenteraad met de daarin vertegenwoordigde politieke partijen en hun woordvoerders gericht. De daar ingenomen standpunten en gedeelde informatie (brieven, e-mails, inspreeknotities en -presentaties met bijlagen, etc.) zijn in overwegende mate nog geldig en worden geacht hier integraal onderdeel van uit te maken.[4]

[4] Deze informatie is raadpleegbaar via: https://molenlanden.bestuurlijkeinformatie.nl

A. Archeologie

Conclusie

Archeologisch onderzoek in de zoekgebieden J, K en L2 is uitermate kostbaar en zal vertraging met zich mee brengen. Dat geldt niet alleen voor gravend onderzoek (proefsleuven, opgravingen) maar ook voor archeologisch vooronderzoek (booronderzoek).
Tevens dient er rekening mee gehouden te worden dat bij de uiteindelijke ontmanteling van het windturbinepark de bodem extra beschadigd zal raken. Ook in dat geval dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden, met de bijbehorende kosten.

Aandachtspunten

Aan het in Bijlage 1 opgenomen rapport[5] zijn de voor de zoekgebieden J, K en L2 van de shortlist potentiële zoekgebieden wind RES Alblasserwaard de volgende relevante aandachtspunten ontleend:

Algemeen

- De bodem van de Alblasserwaard herbergt waardevolle archeologische vindplaatsen uit alle perioden van de midden-steentijd tot en met de middeleeuwen en nieuwe tijd.
- De locatie van deze vindplaatsen heeft een sterke relatie met het vroegere landschap. De welbekende donken werden bewoond in de midden- en late steentijd, maar ook in de bronstijd en later. Tevens is op de vele stroomruggen in het gebied bewoning uit de late steentijd en later bekend.
- Het huidige landschap van de Alblasserwaard met haar langgerekte percelen, typische lintbebouwing en woonheuvels is in de loop van de middeleeuwen ontstaan, en gaat ongeveer duizend jaar terug. Ook uit deze periode zijn in de (ondiepere) ondergrond nog veel archeologische resten aanwezig, zowel binnen de huidige dorpslinten als daarbuiten.
- Archeologisch onderzoek én toevalsvondsten tonen aan dat binnen zowel zoekgebied J, K als L2 archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, die soms zelfs van (inter)nationaal belang zijn!

Rijksmonument ‘Hazendonk’

- Binnen de grenzen van zoekgebied L2 bevindt zich een **archeologisch Rijksmonument**, een terrein van zeer hoge archeologische waarde. Het gaat hier om de Hazendonk, een vindplaats waarvan gesteld is dat deze *van algemeen belang is vanwege haar betekenis voor de wetenschap*. Deze vindplaats herbergt resten van bewoning uit de late steentijd en de bronstijd op een donk, die zelfs heden ten dage nog goed herkenbaar is aan het maaiveld. De vindplaats geniet zowel nationaal als internationale bekendheid. De Hazendonkcultuur is naar deze vindplaats vernoemd! Om dit in context te plaatsen: de Hazendonk heeft dezelfde beschermde status als de welbekende hunebedden in Drenthe!
- **Deze vindplaats is van Rijkswege beschermd hetgeen betekent dat op dit terrein geen enkele bodem verstorende activiteit is toegestaan.** De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) vereist vanwege het belang van deze vindplaats naar alle waarschijnlijkheid de uitvoer van een Heritage Impact Assessment (HIA) voor de Hazendonk inclusief haar directe omgeving, indien de plannen voor een windturbinepark in zoekgebied L2 doorgang zullen vinden. Door de

[5] Quickscan archeologische resten in de gebieden J K en L2, drs. M. Tump, 2024.

zichtbaarheid van het monument in het landschap is immers ook sprake van aantasting van de belevingswaarde. Een HIA is een **tijdrovend en kostbaar onderzoek.**

- De Hazendonk maakt deel uit een groter complex van donken dat zich in de ondergrond van zoekgebied L2 bevindt. Voor dit donkencomplex geldt deels een zeer hoge, en deels een hoge archeologische verwachting.

Donken, stroomruggen en middeleeuwse nederzetting

- Ook in de ondergrond van zoekgebieden J en K is een uitgestrekt complex van donken aanwezig. Hiervoor geldt net zoals in zoekgebied L2 het geval is deels een zeer hoge, en deels een hoge archeologische verwachting. Ook op deze donken zijn in het verleden archeologische vindplaatsen aangetoond, namelijk uit de midden- en late steentijd. Deze vondsten zijn zelfs de aanleiding geweest om het huidige gascompressorstation meer oostelijk dan het oorspronkelijke plan te bouwen. Een deel van het donkencomplex in zoekgebied J is op de Archeologische MonumentenKaart (AMK) opgenomen als behoudenswaardig terrein van zeer hoge archeologische waarde.
- Wanneer we kijken naar de stroomruggen, dan zijn deze zowel in de ondergrond van zoekgebied J, K als L2 aanwezig. Voor deze stroomruggen geldt deels een hoge, en deels een middelhoge archeologische verwachting. Op deze stroomruggen is in het verleden ook daadwerkelijk bewoning aangetoond uit de late steentijd, de bronstijd, de ijzertijd, de Romeinse tijd en de middeleeuwen, ook binnen de grenzen van zoekgebieden J en K.
- Tot slot wordt zoekgebied K van oost naar west doorkruist door het middeleeuwse, verlaten bewoningslint van Wijngaarden. Voor deze zone geldt een zeer hoge archeologische verwachting. Op meerdere locaties in dit bewoningslint zijn vroegere huisplaatsen herkend, en zelfs de vermoedelijke locatie van een kerk. **Voor de Alblasserwaard is een dergelijke verlaten nederzettings-as tot nu toe uniek!**

Bodemverstoring

- De binnen zoekgebieden J, K en L2 aanwezige archeologische resten worden ernstig bedreigd door de plannen voor het bouwen van XXL windturbines.
- De verstoringsdiepte voor de bouw van dergelijke windturbines en de bijbehorende infrastructuur is van dusdanige omvang, dat ook archeologische resten die zich op grotere diepte (i.c. de donken en stroomruggen) bevinden, bedreigd worden.
- Op de archeologische verwachtingskaart (AVK) van de gemeente Molenlanden is precies omschreven wat de toegestane maximale bodemverstoring ter plaatse is, zowel qua oppervlak als qua diepte (zie ook de archeologische quickscan voor zoekgebieden J, K en L2). Wil men de bodem meer (dus: groter, dieper) verstoren dan volgens de AVK is toegestaan, dan is conform de wet- en regelgeving eerst archeologisch onderzoek noodzakelijk. Op sommige locaties, zoals de Rijksmonumenten, mag zelfs geen enkele verstoring van de bodem plaats vinden.
- Het is belangrijk om hier te noemen dat wanneer we kijken naar de grootte van het te verstoren oppervlak, er altijd uitgegaan moet worden van het totale plangebied en niet enkel van de voet van de XXL windturbine en/of bijbehorende infrastructuur.

Kosten

- **Archeologisch onderzoek, met name opgravingen, kan zeer kostbaar zijn, zeker in een gebied als de Alblasserwaard. Het behoort zelfs tot de kostbaarste archeologische onderzoeken in Nederland!** Dit komt door meerdere factoren.
  Allereerst kent de Alblasserwaard een zogenaamd gestapeld landschap. Oude bewoningsniveaus zijn afgedekt met jongere afzettingen, waarop in een latere fase op dezelfde locatie opnieuw bewoning kan hebben plaatsgevonden. Daarom moet rekening gehouden worden met meerdere archeologische niveaus boven elkaar. Dit vergt een uitgekiende onderzoeksstrategie.

  Ten tweede leidt de afdekking met klei en/of veen van vindplaatsen tot een goede conservering daarvan. De Alblasserwaard is bekend om haar rijke en unieke vindplaatsen, waarop zelfs zeer oude, prehistorische structuren en voorwerpen van organisch materiaal bewaard zijn gebleven. Het is een kostbare en tijdrovende zaak om dergelijke zaken op te graven én voor behoud te behandelen.

  Een goede conservering van vindplaatsen geldt juist ook voor die uit de steentijd. Het opgraven daarvan moet uiterst secuur gebeuren en is daardoor zeer tijdrovend en dus kostbaar. **Een opgraving van de locatie van één windturbine, waar een steentijdvindplaats aanwezig is, kan zodoende in de miljoenen lopen!**

  Tot slot is opgraven in een veengebied logistiek gezien een uitdaging door het grondwater, vooral van vindplaatsen op grote diepte. Dit betekent bijvoorbeeld dat er kostbare maatregelen tegen wateroverlast moeten worden genomen, bijvoorbeeld bronbemaling of zelfs het slaan van damwanden.

*****

B. Gezondheid

Zorg

De gezondheidszorg staat voor een enorme uitdaging om de zorg voor iedere Nederlander beschikbaar te houden. In de komende 5-10 jaar, stevenen we af op een enorm zorginfarct door aan de ene kant de zorgvraag die blijft stijgen door de vergrijzing, en aan de andere kant een daling van het zorgaanbod door immense personeelstekorten: van 40.000 in 2024 naar 150.000 in 2030. Windturbines kunnen ernstige gezondheidsklachten verzoorzaken en dat moeten we met elkaar te allen tijde zien te voorkomen, niet alleen ter bescherming van het individu maar ook om de druk op de zorg niet verder te laten toenemen.
De zorg kent grote uitdagingen, maar er is ook een geweldige energietransitie waarvoor we op zoek zijn naar locaties voor het plaatsen van immense windturbines op het land, ook in Molenlanden. De gezondheid van mensen staat hierbij altijd voorop en de uitdaging is een veilige plaatsing van windturbines met een zo gering mogelijk effect op de gezondheid van de inwoners.

Hinder

Windturbines maken lawaai, veroorzaken trillingen, creëren slagschaduw en er komt Bisfenol A vrij in het milieu bij slijtage van de windturbinebladen. De geluidshinder bestaat uit hoorbaar en niet-hoorbaar geluid, ook wel laagfrequent geluid (LFG) genoemd. Dit onhoorbare geluid geeft in laboratoriumonderzoek meetbare hersenschade in proefdieren wanneer deze 28 dagen lang nachtelijk worden blootgesteld aan een toon van 6Hz met een sterkte van 35 dB. Dit wil nog niet zeggen dat dit ook bij mensen zal optreden maar blijkbaar heeft LFG in zo'n kort tijdsbestek al duidelijk meetbare neurologische effecten.

Slaapstoornissen

Voor de mens zijn slaapstoornissen de belangrijkste gezondheidsklachten. Indien ernstig kunnen deze leiden tot angst, stress, depressie, onrust, concentratieverlies en verminderde afweer. Enkele dagen slecht slapen heeft ernstige gevolgen en mensen die onregelmatig werken, zoals met nachtdiensten, leven korter en hebben meer risico op hart- en vaatziekten en ook suikerziekte. De WHO beschrijft in haar rapport[6] dat, behalve hart- en vaatziekten, geluidshinder mogelijk ook metabole gezondheidsgevolgen kent.

Onderzoek

Vorig jaar is een groot overzichtsartikel verschenen over de relatie tussen windturbinegeluid en slaapkwaliteit. Onderzoekers hebben een systematisch review en meta-analyse uitgevoerd van ál het onderzoek tot dan toe (mei 2023).[7] In deze studie zijn vijftien eerdere studies geïncludeerd en de data van 8.867 omwonenden zijn geanalyseerd.

[6] Biological mechanisms related to cardiovascular and metabolic effects by environmental noise. WHO 2018

[7] Godono A, et al. Association between exposure to wind turbines and sleep disorders: A systematic review and meta-analysis. Int. J. Hyg. Environ. Health. 2023

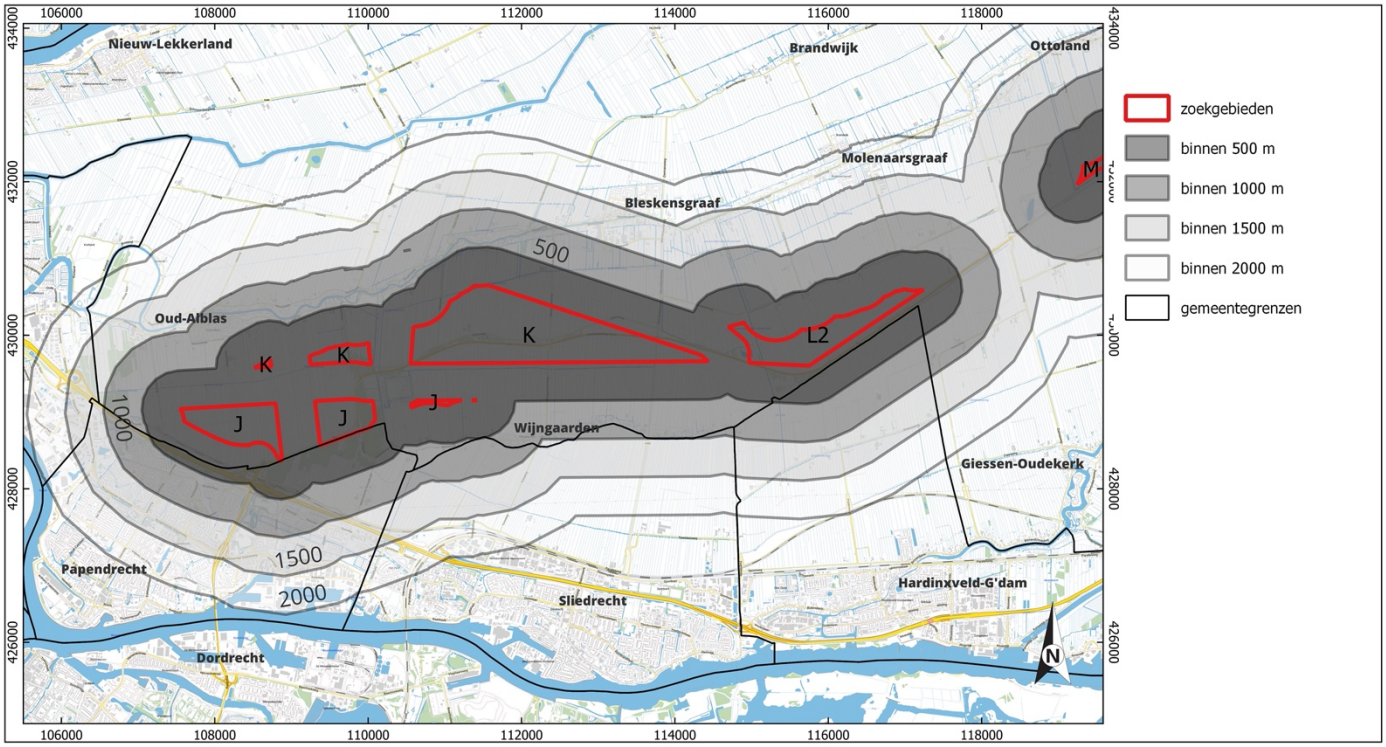

Afbeelding (en tellingen): Klankbordgroep Wijngaarden

Het aantal woningen binnen een 1.000m-contour is als volgt verdeeld over de verschillende zoeklocaties: K: **1.066**, K + J oost: **1.196,** K oost + J oost: **493***, L2: **34,** M: **87**, O: **669**, S: **736** en J midden + J west: **287** (**in dit laatste geval** is de telling beperkt tot de huizen in Molenlanden en het buitengebied van Papendrecht ten noorden van de A15).

* Wijngaarden: 286; Oud-Alblas, Oostzijde ten oosten van de N481, inclusief de verspreide bebouwing in de polder ten zuiden daarvan: 14; Oud-Alblas, Noordzijde ten oosten van de N481: 3; Bleskensgraaf, Heulenslag: 86; Bleskensgraaf, Abbekesdoel: 102 en Bleskensgraaf, Melkweg: 2.

De prevalentie van slaapstoornissen onder omwonenden binnen een afstand van 500 meter van een windturbine bedroeg maar liefst 79% en 65% bij een afstand 500-1000 m. Bij grotere afstand nam de prevalentie verder af: 1–1,5 km 41%, 1,5–2 km 29%, 2–3 km 22% en > 3 km 27%. Daarnaast was de prevalentie van slaapstoornissen 31% bij een geluidsdruk <30 dB en nam toe bij een hogere geluidsdruk: 36% bij 30–35 dB, 49% bij 35–40 dB, 60% bij 40–45 dB, en 82% bij >45 dB. Deze studie toont een lineaire relatie tussen slaapstoornissen en de afstand tot windturbines en ook het geluidsniveau.

Onderzoeken naar slaapverstoring door windturbines zijn niet eenduidig, er zijn ook studies die geen effecten laten zien. Op zich klopt deze constatering: er is veel onderzoek gedaan, waarvan echter veel van matige kwaliteit. Onderzoeken naar slaapstoornissen worden overwegend gedaan door middel van vragenlijsten, maar de kwaliteit hiervan is zeer wisselend. Voor een goed onderzoek moet je vragenlijsten valideren en dat is maar mondjesmaat gebeurd. Daarnaast kunnen slaapstoornissen ook het gevolg zijn van andere factoren dan geluidshinder, zoals werkstress, van nature slechte slaper, etc. Deze verschillen in kwaliteit van slaap komen niet goed naar voren uit deze vragenlijsten.

Ook het bekende Nivel onderzoek in 2023[8] is niet juist opgezet en kwalitatief uiterst zwak. Door beperkte opzet, een te grote spreiding in slapeloosheid over de verschillende controlegroepen (15%

[8] Baliatsas, C., IJzermans, J., Hooiveld, M., Kenens, R., Dückers, M. Gezondheidsverkenning windturbines: bevindingen op populatieniveau van een landelijke studie gebaseerd op gegevens van huisartsregistraties, over een tienjaarsperiode (2012-2021). Utrecht: Nivel, 2023

en 40% hitratio), er slechts de vier cijfers i.p.v. de volledige postcode werden gebruikt (waardoor juiste schatting van de afstand tot windturbines niet mogelijk was), er gewerkt werd met een algemene registratiecode voor slapeloosheid die achteraf uit het landelijke huisartssoftware systeem werd opgehaald (waarin onmogelijk was om slapeloosheid te scoren in relatie met windturbine), en omdat L^{den} en deze registratiecode geen causale relatie kent, is het **onjuist te concluderen dat er geen gezondheidseffect is van windturbines op de omwonenden**. Het is betreurenswaardig dat deze onderzoekers niet inzagen dat hun aanpak zinloos was en dat het rapport meer lijkt te worden gedreven door politieke (wens) motieven van de opdrachtgever dan door wetenschappelijke integriteit. Het had niet in deze vorm gepresenteerd mogen worden.

Klachten

Afgelopen tijd komen er steeds meer signalen van huisartsen dat de klachten van omwonenden in nabijheid van windturbines zeer ernstig kunnen zijn en het blijkt dat een kleine groep mensen (10% van de bevolking) overgevoelig is voor geluidshinder, en dan met name voor de trillingen (laagfrequent geluid). Daarom is er behoefte aan kwalitatief beter onderzoek en is het belangrijk om daar gerenommeerde universiteiten bij te betrekken en niet de RIVM.

Bisfenol A

Behalve de gezondheidsproblemen van PFAS in onze leefomgeving, zijn er aanwijzingen dat de rotorbladen significante hoeveelheden Bisfenol A (BPA) in het milieu lekken. BPA is een gevaarlijke stof en verdwijnt, net als PFAS, nooit meer uit het milieu. Het is een synthetische organische verbinding waarvan een van de reactanten fenol is en die gebruikt wordt bij de productie van allerlei plastics. De bijgevoegde letter A wijst op het gebruik van aceton als tweede reactant. Er bestaan ernstige vermoedens dat Bisfenol A leidt tot een verstoring van de hormoonhuishouding. Dat maakt Bisfenol verdacht. Al in 2012 waarschuwde de WHO voor de mogelijk kankerverwekkende eigenschappen van hormoon-ontregelende stoffen. Er zijn inmiddels al drie provincies (Utrecht, Flevoland en Limburg) die de vergunningverlening voor de bouw van windparken op pauze hebben gezet in afwachting van onderzoeksresultaten naar BPA in water. Bij metingen in Flevoland bleken normen al ver overschreden bij windturbines die er slechts drie jaar stonden.

Landelijke geluidsnormen

Om de gezondheid van de burgers goed te beschermen is het uitermate belangrijk dat de Nederlandse normen betrouwbaar en uitlegbaar zijn. Kleine verschillen in acceptatie van geluidsgrenzen hebben enorme impact op de veilige afstand tot een windturbine. De financiële en economische belangen zijn groot maar zeker ook de druk voor het duurzaam opwekken van energie in onze regio, maar dat mag nooit ten koste gaan van gezondheid van de burgers. Hieronder puntsgewijs de bezwaren bij de landelijke geluidsnormen voor windturbines:

1. Gezien de impact van windturbines op de persoonlijke leefomgeving van mensen, is het **kwalijk wanneer de conclusies niet berusten op de beschikbare wetenschappelijke kennis** zoals in de factsheet uit 2020 “gezondheidseffecten van windturbines” van het RIVM. Dit factsheet moest eerder al op drie punten worden gerectificeerd vanwege conclusies die wetenschappelijk discutabel zijn. Daardoor is recent een nieuwe factsheet uitgebracht met de titel “windturbines en gezondheid” (nov 2023). Echter in deze tweede factsheet staan nog steeds discutabele uitspraken, zoals: “de grootte van turbines maakt niet uit voor het

geluidsspectrum" en ook het gebruik van de B/R curve (Blootstelling/Respons) waarin bij een bepaald geluidsniveau het aantal ernstig gehinderden wordt aangegeven. Op deze B/R curve wordt het Nederlandse beleid gebaseerd, omdat men streeft naar maximaal 10 % ernstig gehinderde zoals de WHO adviseert. Maar zowel de oorspronkelijke auteurs van de gebruikte artikelen, als de WHO (Guski et al 2017) geven aan dat de data niet zo gebruikt mogen worden. De door het RIVM gebruikte B/R curve geeft een onacceptabel lage inschatting van het aantal ernstig gehinderde (namelijk 10% bij 47 L^{den}), terwijl dit op basis van latere berekeningen (Keith et al. 2016) eerder 30% lijkt te zijn. Ook hier lijkt te zijn toegerekend naar de benodigde omrekenfactor om de bouw van windturbines mogelijk te maken (vd Berg L = L + 4,7 dB, Keith L = L + 1.2)
Kortom: de gerectificeerde factsheet in nov 2023 van het RIVM vraagt opnieuw om correctie en nuancering van conclusies en formuleringen.

2. Als u gehakt koopt bij de slager, wilt u zeker weten dat zijn weegschaal klopt. Net zo belangrijk als een objectief geijkte weegschaal, zijn **betrouwbare, gevalideerde meetmethoden** in de windindustrie. De geluidsmodellen voor het voorspellen van turbinegeluid negeren essentiële variabelen en gebruiken te simpele statistische methoden. Door de input van gemiddelden ontstaat er een heel belangrijke onderschatting van de echte geluidsimpact van 10–20 dB(A) op omwonenden. Bij voldoende wind schaadt dit de nachtrust en dus de gezondheid. Ook wordt er in de modellen geen rekening gehouden met realtime variabiliteit van windcondities, zoals windrichting en -snelheid, die de geluidsoverlast significant kunnen beïnvloeden. **Als we gezonde geluidsnormen willen hanteren, zouden windturbines op 2 kilometer afstand van een woning geplaatst moeten worden**. Echter, huidige normen voor het meten van geluid van windturbines, zoals de L^{den} dB(A), zijn nooit onafhankelijk wetenschappelijk geijkt in veldonderzoek en kunnen omwonenden niet effectief beschermen. De L^{den} middelt het geluid uit over het hele jaar, maar volgens de WHO is dit alleen geschikt voor stationair draaiende geluidsbronnen. Bovendien middelen ze windkracht en windrichting; dit is onterecht. Door toch gebruik te blijven maken van Lden, mag men veel dichter bij bewoning bouwen in Nederland dan in alle andere Europese landen. Enkel Nederland en Noorwegen gebruiken Lden.

   Een ander aspect dat opvalt is dat **in geen van de oorspronkelijke onderzoeken geluidbelasting daadwerkelijk is gemeten**: gewerkt is vanuit fabrieksopgaven over de turbines, gecombineerd met rekenregels over een als ruwweg maximaal te verwachten geluidsbelasting (benedenwinds, bij een windsnelheid van 8 m/sec op 10 meter hoogte). Daarnaast wordt de bronsterkte van een windturbine vastgesteld onder ideale, niet-representatieve omstandigheden, wat resulteert in een ernstige onderschatting van 6–15 dB(A) van de werkelijke geluidsoverlast. Deze methodiek is vergelijkbaar met 'wij van WC-eend adviseren WC-eend' waarbij de producent zijn eigen product aanbeveelt, met als doel toelating op de EU-markt, zonder overweging van de impact op de omgeving. **Deze rekenmodellen falen ook in het beoordelen van stapeleffecten van windturbines onderling**. De interactie tussen meerdere geluidsbronnen en hun impact op de lokale omgeving wordt vaak over het hoofd gezien, wat leidt tot een versterking van geluidseffecten, die niet worden meegenomen in de huidige normen.

3. Als laatste is het zeer belangrijk dat de geluidoverlast niet zal toenemen bij plaatsing van turbines met een hogere masthoogte zoals aangegeven door RIVM in de factsheet "windturbines en gezondheid" (nov 2023). Momenteel worden vele turbines vervangen door hogere. Dit lijkt probleemloos te kunnen - zonder vergroting van de afstand tot omwonenden - op basis van een persoonlijk statement in de factsheet 'Windturbinegeluid en gezondheid' op pagina 7: "*Deze normen gelden voor alle windturbines, dus ook voor turbines met een hogere ashoogte. Het geluidsspectrum voor grote windturbines (>3 MW) wijkt niet of nauwelijks af van die van kleinere turbines (0,5 tot 3 MW) (mondelinge mededeling van den Berg, 2021)*". Deze uitspraak blijkt slechts gebaseerd op twee niet-gecontroleerde wetenschappelijke congresartikelen. **Bij hogere windturbines neemt de geluidshinder toe doordat de snelheid van de 'tip' (het uiteinde van het rotorblad) toeneemt**.[9] Ze draaien vaker op vollast, met name 's nachts, waardoor ze honderden uren extra geluidshinder veroorzaken. Het repeterende laagfrequente geluid wordt hoger in de lucht nauwelijks gedempt, wat de nachtrust van veel meer omwonenden aanzienlijk kan verstoren. Een voormalig molenaar wees ons erop dat onder 60 meter hoogte je dempingsfactoren van bebouwing en begroeiing hebt en dat je die mag meenemen in je berekening van geluidsnormen en afstand tot de turbine. Maar deze gelden helemaal niet op de hoogte van deze turbines met een tiphoogte van ±280 meter.

Samenvattend

Bij de plaatsing van windturbines op het land moet de focus liggen op een veilige afstand van windturbines tot omwonenden en dat is eigenlijk >2 km wanneer een prevalentie van slaapstoornissen kleiner dan 25%, overeenkomstig met controlegroepen, wordt beoogd.
Volgens de commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie MER) moeten gezondheidsgevolgen beter worden meegewogen in de vaststelling van milieunormen voor windturbines. In 2019 bleken ruim 28.000 Nederlanders last te hebben van ernstige geluidhinder. **De relaties causaliteit** (plaatsing turbines waarna optreden van hinder en slaapproblemen) **en ernst van de klachten** (afstand in relatie tot ernst van de hinder en slaapproblemen) **zijn wél degelijk wetenschappelijk aan te tonen**.

Zolang een sterk vermoeden van negatieve gevolgen voor de mens (nog) niet overtuigend wetenschappelijk bewezen is, betekent dit niet dat er onvoldoende gronden zijn om het voorzorgsbeginsel toe te passen.
Streven naar een duurzame energievoorziening zonder de gezondheid te schaden is prima. Met nieuwe normen die meetbaar, beschermend, en handhaafbaar zijn, is dit mogelijk.
Windenergie mag nimmer ten koste gaan van het welzijn en de gezondheid van omwonenden van windturbines.

Professor dr. Diederik Gommers
Wijngaarden, 27 mei 2024

[9] Hoen, Ben & Darlow, Ryan & Haac, Ryan & Rand, Joseph & Kaliski, Ken, 2023. "**Effects of land-based wind turbine upsizing on community sound levels and power and energy density**," Applied Energy, Elsevier, vol. 338(C).

C. Leefbaarheid

Zorg(plicht)

De leefbaarheid en veiligheid van deze dorpen en omgeving zijn goed en moeten behouden blijven voor jong en oud! De overheid geeft invulling aan haar zorgplicht door plaatsing van windturbines op ten minste 2 kilometer afstand van haar bewoners zodat aantasting van de leefbaarheid en veiligheid, door overlast(beleving) en gezondheidsrisico's van geluidshinder, slagschaduw en toegenomen milieubelasting, wordt voorkomen.

Bleskensgraaf en Wijngaarden hebben uw zorg nodig!

Bleskensgraaf

Het dorp ligt in het westelijk deel van Alblasserwaard en telt 2.900 inwoners en is 1 van de 20 kernen van de gemeente Molenlanden (45.300 inwoners). Het is een prachtig dorp! Vier dorpslinten in de vorm van een 'H'. Toeristen weten het te vinden: dorpscentrum, kerk, korenmolen 'De Vriendschap', wipwatermolens, historische boerderij 'Gijbeland' en het riviertje de Graafstroom sieren het dorp.

Bleskensgraaf ligt in het midden van een gebied dat wordt omringd door de rivieren Merwede, Noord en Lek, waarin de Graafstroom uitmondt. Dit 'platteland' bestaat uit veenweide en wordt voornamelijk gebruikt voor veeteelt met een hoge bijdrage aan de melkproductie. Oude boerderijen en moderne agrarische bedrijven wisselen elkaar af. Het behoud van het unieke karakter vraagt behoedzaamheid bij het toestaan van stedelijke opstallen en opvallende installaties.

De als goed ervaren leefbaarheid bestaat ook doordat het dorp voorziet in winkels voor de eerste levensbehoeften, een gemeentekantoor, regionale politie-locatie, brandweer, basisonderwijs, kinderdagverblijf, voor- en naschoolse opvang, dorpshuis/annex sportzaal met fitnessruimte, ouderencentra, kerkgenootschappen, COA-huisvesting, huisartsenpost, etc. veel vrijwilligers actief in verenigingen en zorginstellingen. OV en buurtbus verbinden met de Drechtsteden. De achterblijvende woningbouw is helaas een zorgpunt.

Wijngaarden

Over een lengte van zo'n 5 kilometer slingert het lintdorp Wijngaarden – kleine 'parel' aan de rand van de Alblasserwaard - langs de grens van de gemeenten Molenlanden, Hardinxveld-Giessendam, Sliedrecht en Papendrecht.
Het is een klein dorp: 280 woningen en 730 inwoners en daarmee qua inwoneraantal de kleinste kern van de gemeente Molenlanden. Iedereen kent elkaar, is vaak familie van elkaar. Men ontmoet elkaar bij de basisschool, in de kerk, bij één van de vele verenigingen en bij de activiteiten die worden georganiseerd. Doordat Wijngaarden zo'n klein dorp is, is de samenleving hecht. Mensen zien naar elkaar om en helpen elkaar.
Het was altijd rustig wonen in Wijngaarden. Weinig winkels en faciliteiten; een school, een verenigingsgebouw, een ijsjeswinkel. Dat is genoeg. Geen industrie of andere grote bedrijven. En daardoor weinig vraag naar energie.

Ook de mensen uit de omgeving zien de schoonheid van het dorp, fietsen of wandelend genieten ze van de oude boerderijen en het weidse uitzicht op de prachtige polder.

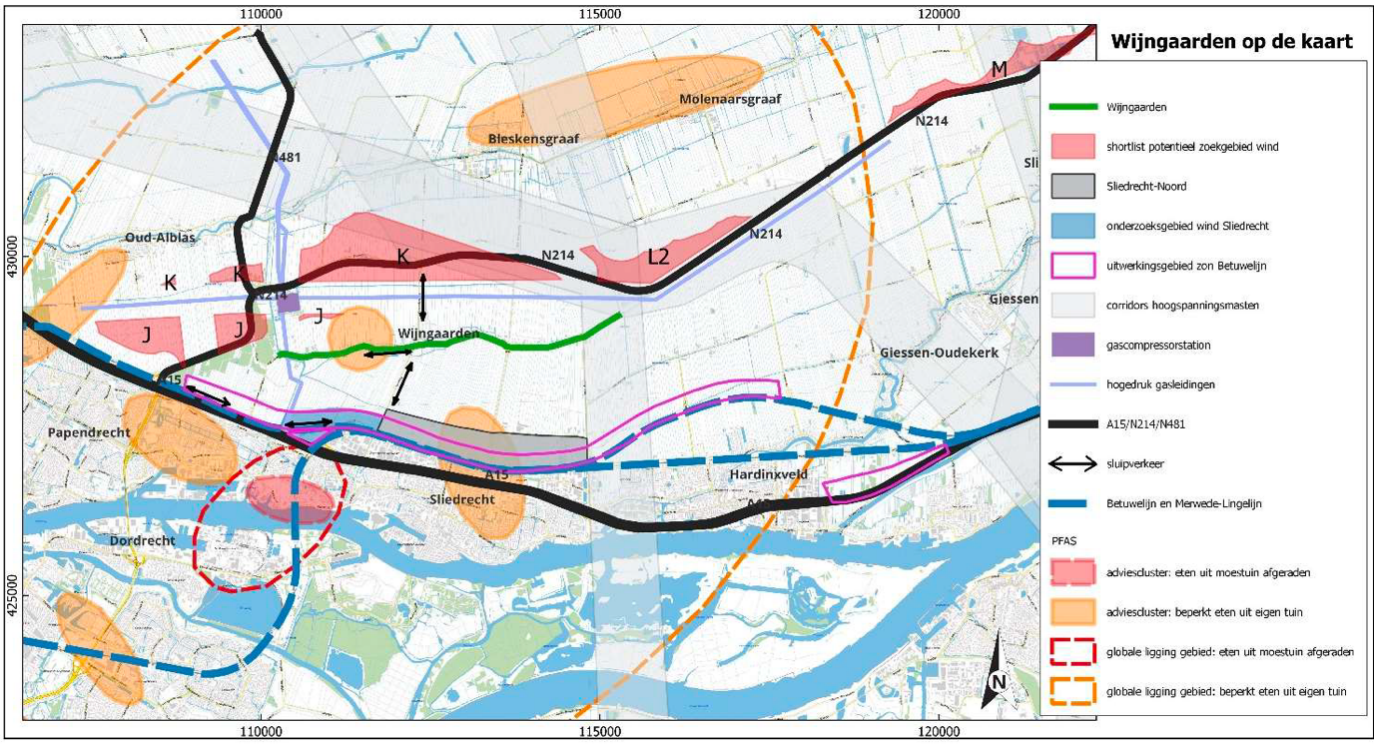

Inmiddels lijkt het met de rust gedaan en blijkt Wijngaarden niet meer zo'n gezonde leefomgeving als gedacht.
Het voelt voor de bewoners alsof ze vermorzeld worden tussen alles wat er op hen af komt: PFAS, Sliedrecht-Noord (nieuwe wijk en zonnepark), toename verkeersrisico (oversteken provinciale weg) en sluipverkeer door uitstel verbreding A15, geluidsoverlast (A15, spoorlijn, geluidswal), en de stapeling van veiligheidsrisico's bij een nieuw hoogspanningstracé en een gaspompstation in de nabijheid van windturbines.
Het oostelijke deel van zoeklocatie-J bevindt zich op minder dan 400 meter afstand van de lintbebouwing. Zoeklocaties K en L2 op zo'n 700 tot 850 meter van de lintbebouwing. Zodanig dichtbij dat de zorg voor geluidsoverlast en daarmee gezondheidsproblemen, reëel is.

Splijtzwam

Door de plannen voor windturbines ontstaan er nu tegenstrijdige belangen. Grondeigenaren, veelal veehouders, zien een mogelijkheid om hun bedrijf rendabel te houden c.q. te krijgen. Een welkome aanvulling op het bedrijfsinkomen in een periode waarin het boerenbedrijf onder druk staat.
Daar staat een groep inwoners tegenover, die zich ernstig zorgen maakt over de gevolgen van de komst van windturbines dicht bij de lintbebouwing. Het verdwijnen van het open landschap van de Alblasserwaard. De bedreiging voor weide- en trekvogels. Geluidsoverlast, wég is de stilte. Maar vooral maakt men zich zorgen over de gezondheidsrisico's, onder andere door mogelijke nachtrustproblemen.
De verschillende belangengroepen komen steeds meer tegenover elkaar te staan. Dit geeft onrust binnen families en tussen buren. Nu al, terwijl het nog helemaal niet zeker is dat de windturbines daadwerkelijk zo dichtbij gaan komen.

*****

Gebiedsplatform Alblasserwaard en Vijfheerenlanden[10]

Cultuurhistorie

De Alblasserwaard trekt niet alleen bezoekers richting het UNESCO Werelderfgoed Kinderdijk maar ook naar hotspots als Avonturenboerderij Molenwaard in Groot-Ammers.
Het middengebied van de Alblasserwaard is met name interessant voor de rustzoeker die niet alleen van het landschap en de natuur geniet maar ook van de vele cultuurhistorisch interessante parels zoals de nog aanwezige wind- en korenmolens, de wielen en de dieselgemalen die het verhaal van de bemalingsgeschiedenis van kort na de ontginning laten zien en beleven.
Ook de karakteristieke lintbebouwing die toen ook is ontstaan en begon met de bouw van de plaatselijke kerken op de hoogste plaatsen van waaruit de linten langs de vroegere veenriviertjes zoals de Alblas, de Giessen en de Goudriaan verder bebouwd zijn met karakteristieke boerderijen. Zij laten nu nog een tijdsbeeld zien vanaf de 17e eeuw tot heden. Veel boerderijen en erfelementen zijn bewaard gebleven en kennen een monumentale status.
Het dorpsgezicht van Wijngaarden is bovendien een beschermd dorpsgezicht.

Natuur en landschap

In 2010 is de status van het Groene Hart als Nationaal Landschap losgelaten. Dit heeft geleid tot vergaande verstedelijking en het verloren gaan van landschaps- en natuurkwaliteit en het verslechteren van de waterkwaliteit.
De Alblasserwaard maakt deel uit van het Groene Hart en fungeert deels als groene long voor de stedeling en voor recreanten verbonden met het cultureel erfgoed, open landschap en de landbouwfunctie. Het is een natuurlijke en landschappelijk interessante oase in de Randstad.
De Alblasserwaard als veenweidelandschap kent unieke kenmerken die nog vanuit de ontginning tussen 1000 en 1300 aanwezig en zichtbaar zijn en beleefd worden.

Aanbevelingen

Het Gebiedsplatform Alblasserwaard en Vijfheerenlanden stelt voor om voorafgaand aan de aanwijzing van mogelijke onderzoekgebieden te onderzoeken of het eventueel plaatsen van grote windturbines opweegt tegen de schade aan natuur en landschap en de cultuurhistorie en de beleving van beide.

*****

[10] https://www.gebiedsplatform.nl

D. Natuur

Conclusie

Zoeklocatie-K ('Vlak-K' of 'Vlak-K' genoemd) verschilt van alle andere zoeklocaties doordat het een slagader en kruispunt is binnen het hele ecosysteem bestaande uit de driehoek van Natura 2000-gebieden[11] De Biesbosch en (de daarvan afhankelijke) Donkse Laagten en Kinderdijk. Het daar realiseren van windturbines is strijdig met de wettelijke bepalingen voor natuurbescherming.

Alle vogels zijn beschermd en mitigerende maatregelen daardoor altijd noodzakelijk. Echter, wanneer het soorten betreft uit bijlage 1, categorie 1, kleurcode rood van de Vogelrichtlijn, geldt (inter)nationaal als principe: "Niet, tenzij …".

Nu het merendeel van de in het onderliggende rapport benoemde soorten hiertoe behoort en het plaatsen van windturbines niet als uitzondering is benoemd adviseren wij nu al te zoeken naar alternatieve locaties[12] en niet de uitkomst van een MER, met gerede kans op een rechterlijk verbod en vertragingen van de geplande realisatie in 2030 tot gevolg, af te wachten.

Samenvatting

De vorm en locatie van Vlak-K heeft een te grote impact op met name de fauna, die al onder druk staat door de vele slachtoffers vanwege het verkeer op de N214 en de aanwezige hoogspanningsmasten. De 'rek' op procentueel aanvaardbare slachtoffers is er wel uit.

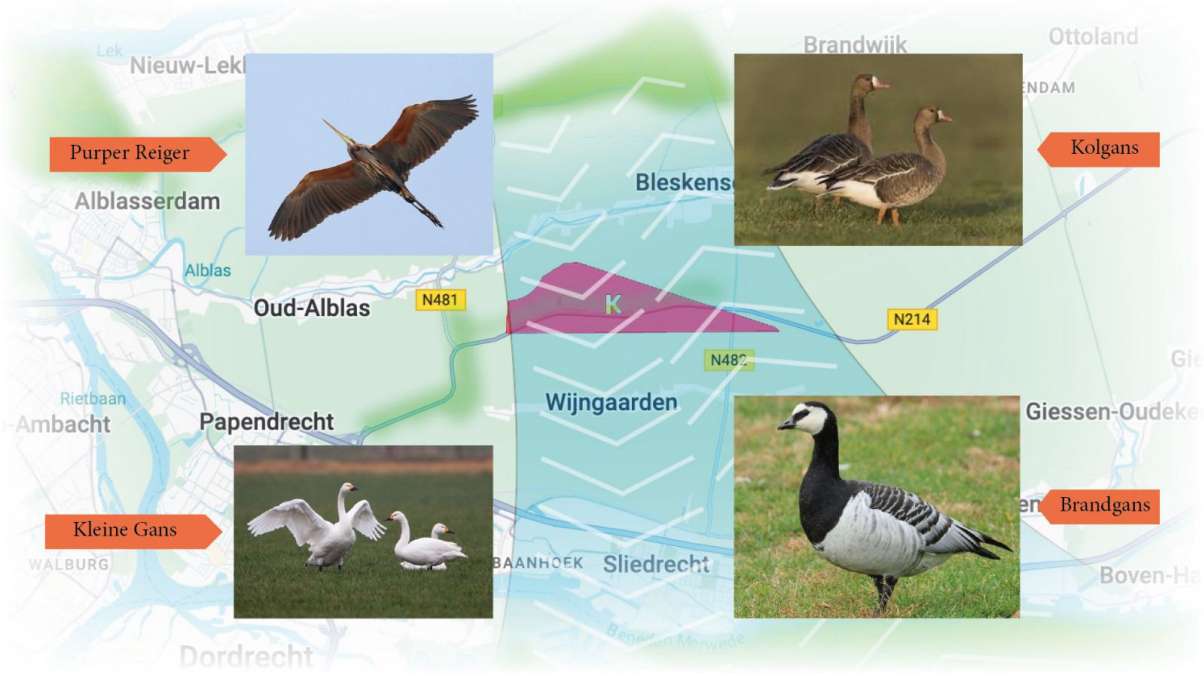

[11] https://www.natura2000.nl/gebieden/zuid-holland
[12] Doordat de migratie hoofdzakelijk van Zuid naar Noord plaatsheeft is de invloed van De Biesbosch veel kleiner in het noordelijk deel van de Alblasserwaard, zoals b.v. langs de Lek.

Verstoring van de verbindingszone tussen Natura 2000-gebieden

Dagelijks migreren grote aantallen (broed)vogels - waaronder beschermde soorten, zoals de kolgans, brandgans en de kleine zwaan – op lage hoogte[13] (<500 m) tussen de Natura 2000 gebieden De Biesbosch[14] en de Donkse Laagten. Specifiek Vlak K bevindt zich over de volle breedte in dit migratiegebied (zie afbeelding hierboven), zodat grote windturbines deze verplaatsing zullen verstoren.

Arcadis[15] heeft weliswaar rekening gehouden met verstoring voor NNN-gebieden[17], maar niet voor de Natura 2000-gebieden omdat die op voldoende afstand zouden liggen. Het Natura 2000-gebied de Donkse Laagten bestaat echter bij de gratie van de uitwisseling en symbiose met primair De Biesbosch en daarnaast de NNN-gebieden. Vlak-K bevindt zich daarmee midden in een gebied waar op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn geen natuuractiviteit[16] mag plaatsvinden die de kwaliteit van een Natura 2000-gebied (i.c. Donkse Laagten) negatieve beïnvloedt. Veel van de aanwezige dier(soort)en zijn zo verstoringsgevoelig dat de natuurdoelstellingen zwaar onder druk komen te staan, mogelijk met verlies van soorten tot gevolg.

Ecologische verbindingszone tussen NNN-gebieden[17]

De ecologische verbindingszones tussen natuurgebieden behoren tot de Natuurnetwerk Nederland gebieden. De provincie Zuid-Holland heeft daarvoor in Vlak-K, de hele strook langs de N214 tussen Alblasserbos en Kraaienbos aangewezen.

Het Convenant van Bern en de Habitatrichtlijn beschermen ook zoogdieren, zoals vleermuizen. Vlak-K kent een hoge dichtheid aan diverse soorten vleermuizen, waaronder één soort die alleen in het Kraaienbos voorkomt en daar voortplant. Verschillende soorten jagen binnen Vlak K en de uit onderzoek gebleken hogere gevoeligheid dan vogels van vleermuizen voor windturbines maakt doeltreffende mitigerende maatregelen zo goed als onmogelijk.

Vogels met een Europees beschermde status

Vlak-K vervult een heel belangrijke functie als foerageergebied. Vanaf eind oktober tot eind maart vooral voor ganzen, kleine zwaan (leeft hoofdzakelijk in dit stuk Alblasserwaard en hoort tot de top-vijf gebieden met grootste populaties in Nederland). Met name de brandgans staat Europees gezien op de rode lijst. Daarnaast broeden ook veel vogels in het NNN-gebied, zoals uilen, torenvalk, buizerd en aan de rand van het gebied de bruine kiekendief en ten noorden van het Kraaienbos de purperreiger.

Omgevingswet en bevoegd gezag

De binnen haar Omgevingsbeleid[18] door de provincie Zuid-Holland vastgestelde Omgevingsvisie[19] maakt duidelijk dat zij er alles aan doet om de natuur en biodiversiteit te willen gaan verbeteren.

---

[13] Vogelsoorten die verder doortrekken doen dat veelal op grotere hoogte (> 500 m) via de oostkant van de Alblasserwaard.
[14] Ondersteund door SOVON uitgevoerde vogeltelingen: https://stats.sovon.nl/stats/gebied/1000112
[15] Gebiedsbreed onderzoek alternatieve windlocaties RES Alblasserwaard, RES regio Alblasserwaard, 25 oktober 2023; opgesteld door Arcadis Nederland met ref.: 37J7YSYV5SF6-1097930494-611:8
[16] Als gedefinieerd in de Omgevingswet.
[17] Natuurnetwerk Nederland, zie ook: https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/natuur-landschap/natuurrijk-zuid/realisatie-nnn/
[18] https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/omgevingsbeleid/
[19] Zie: https://ruimtelijkeplannenzuidholland.nl/omgevingsbeleid/ onder Natura 2000

E. Unesco Werelderfgoed Kinderdijk

De inwoners van de gemeente Molenlanden zijn trots op het zich binnen de grenzen van hun gemeente bevindende UNESCO Werelderfgoed Kinderdijk-Elshout.

Conclusie

- Wanneer het Werelderfgoed-gebied haar UNESCO-status verliest, dan verliest het haar steun vanuit het UNESCO-hoofdkantoor in Parijs. Dit hoofdkantoor ondersteunt de Stichting Werelderfgoed Kinderdijk (SWEK) nu nog met campagnes, promoties etc. Dit zal directe gevolgen hebben voor de toeristenstroom naar Kinderdijk. Daarbij, toeristen willen genieten van het unieke molenlandschap, en niet tegen 285 m hoge windturbines aankijken.
- De toeristen zorgen in de regio voor werkgelegenheid en voor inkomsten voor vele bedrijven en de gemeente. Als toeristen wegblijven, heeft dat dus een duidelijk negatief financieel effect.
- Belangrijker nog: er zal veel minder geld zijn voor het kostbare onderhoud van het molencomplex.
- **Dit zal uiteindelijk leiden tot teloorgang van dit erfgoed! Dat moeten we niet willen!**

Precedenten

Eerdere plannen voor windturbines bij Alblasserdam (Nedstaal; op hemelsbreed 2,7 km van het Werelderfgoed)[20] en Ridderkerk (Industrieterrein Ridderhaven-Donkersloot)[21] zijn door de provincie Zuid-Holland na de uitvoer van een Heritage Impact Assessment (HIA) afgeschoten. In het geval van Alblasserdam (Nedstaal) betrof het plannen voor windturbines met een tiphoogte van “slechts” 155 meter.

Aantasting Zichtlijn - een OUV – bedreigt Unesco-status

- Het molencomplex is reeds vroeg, in 1997, als Werelderfgoed-gebied erkend. Een molencomplex zoals in Kinderdijk-Elshout is uniek in de wereld. Het is daardoor ook een grote, internationale toeristische trekpleister en een grote bron van inkomsten.
- Het Werelderfgoed-gebied heeft een *Outstanding Universal Value* (OUV), een bijzondere universele waarde, die beschermd is. Niet alleen de twee molengangen met boezemmolens van Kinderdijk-Elshout zijn beschermd, maar ook het zicht op én vanuit het Werelderfgoed-gebied.
- Daarom zijn ook ingrepen in het omringende landschap, die het zicht op dan wel vanuit het Werelderfgoed-gebied aantasten, niet toegestaan. De belangrijkste zichtlijn vanuit het Werelderfgoed-gebied ligt in zuidoostelijke richting. Hier kijkt men van de Blokweerse brug uit over het unieke, open en historische landschap van de Alblasserwaard.
- De zoekgebieden J, K en L2 van de RES Alblasserwaard, waar zeer hoge (285 m) windturbines gepland zijn, liggen precies op deze zichtlijn (zie afb. hieronder). Gezien hun enorme hoogte en de geringe afstand tot het Werelderfgoed-gebied (**zoekgebied J: vanaf 3,8 km; zoekgebied K: vanaf 3,9 km;** zoekgebied L2: vanaf 9,4 km) zullen deze windturbines vanuit het Werelderfgoed duidelijk te zien zijn (zie de in bijlage opgenomen afb. 2-5). De open, vlakke polder met slechts minimale,

[20] https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/praktijkvoorbeelden/overzicht-praktijkvoorbeelden/effectmeting-windturbines-op-werelderfgoed-kinderdijk
[21] werelderfgoedkinderdijk-heritageimpactassessmentwindturbinesridderkerk-april2016%20(4).pdf

lage bebouwing geeft namelijk vrij zicht op de windturbines. Dat geldt voor alle drie de genoemde zoekgebieden.

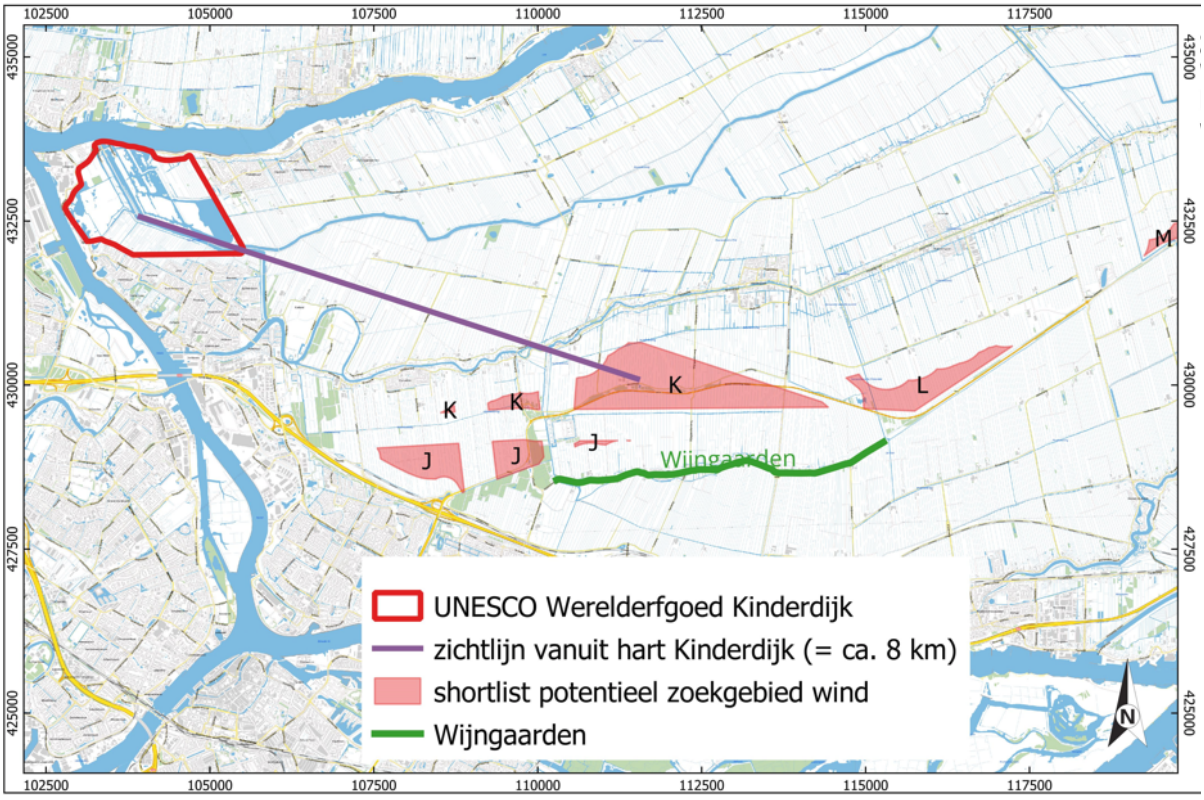

- De plaatsing van 285 m hoge windturbines in de zoekgebieden J, K en L2 tast het panorama vanuit UNESCO Werelderfgoed Kinderdijk-Elshout aan, en daarmee ook de beschermde OUV. Hierdoor worden de richtlijnen van UNESCO geschonden.
- **Hierdoor dreigt het Werelderfgoed haar UNESCO-status te verliezen!**
- De Stichting Werelderfgoed Kinderdijk (SWEK), de site-holder van het Werelderfgoed Kinderdijk, heeft zich hierover ook al uitgesproken.

Heritage Impact Assessment

- Mocht het college voorstellen en de gemeenteraad instemmen met de aanwijzing van J, K en/of L2 tot onderzoeklocaties voor windturbines, dan is het noodzakelijk dat een Heritage Impact Assessment (HIA) moet worden uitgevoerd. **Een HIA waarvan de uitkomst eigenlijk al vaststaat, namelijk dat de plannen een enorme impact hebben op het Werelderfgoed.**
- Ook de zeer kritische Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) zal bij de planvorming betrokken dienen te worden. De RCE geeft aan dat niet te lichtzinnig omgegaan moet worden met de HIA en dat deze in uiterste gevallen ingezet zou moeten worden.
- Een HIA is een **duur én tijdrovend** onderzoek waarin met name de visuele impact van de geplande ingrepen op het Werelderfgoed-gebied een belangrijk onderdeel vormt. Door middel van een HIA wordt de impact van geplande ingrepen (i.c. het bouwen van windturbines) op de OUV van het Werelderfgoed-gebied vastgesteld. Er wordt daarbij ook naar alternatieven gekeken. Op basis van een HIA wordt een advies gegeven.

*****

F. Veiligheid

Conclusie

- Grote delen van zoekgebieden J, K en L2 dienen vanwege onderstaande uitgewerkte veiligheidsaspecten te vervallen.
- **De bouw van windturbines in de zoekgebieden J, K en L2 levert een groot veiligheidsrisico op.** Niet alleen voor de bewoners van Wijngaarden, maar ook die van Oud-Alblas, Bleskensgraaf en Molenaarsgraaf.
- Uit berekeningen die zijn gemaakt voorafgaand aan de bouw van het gascompressorstation blijkt, dat bij een ontploffing daarvan een groot deel van het dorp Wijngaarden, i.c. het Westeinde tot bijna aan de bebouwde kom, volledig van de kaart zal worden geveegd. Dit heeft destijds tot veel onrust onder dorpsbewoners gezorgd.
- Bij het besluit van de gemeente om het compressorstation te bouwen is destijds aan de inwoners van Wijngaarden **BELOOFD** dat er rondom het gascompressorstation **GEEN** uitbreiding van infrastructuur voor energie meer bijgebouwd zou worden. De gemeente heeft zich aan deze belofte alle jaren gehouden en wij willen hen daar nogmaals aan herinneren.

Risicovol object

- Ten noordwesten van Wijngaarden bevindt zich, te midden van zoekgebieden J en K, een gascompressorstation van Gasunie. Dit gascompressorstation is onderdeel van het gastransportsysteem. Het dient om de druk op peil te houden bij transport van gas over lange afstanden. Vanuit het noorden, oosten, zuiden én westen lopen ondergrondse hogedruk gastransportleidingen van en naar het gascompressorstation (afb. F2 hieronder). Deze hebben een zeer hoge druk van wel 80 atmosfeer. Een van deze gastransportleidingen loopt achter de woningen aan het Westeinde van Wijngaarden.
- Binnen het gascompressorstation zelf is tevens bovengrondse gasinfrastructuur aanwezig.
- De aanwezigheid van hogedruk gastransportleidingen en bovengrondse gasinfrastructuur maken deze zone tot een **risicovol object**.

Veiligheidsaspecten onvoldoende betrokken

- **Het blijkt dat bij het vaststellen van de zoekgebieden J, K en L2 onvoldoende rekening is gehouden met veiligheidsaspecten met betrekking tot zowel ondergrondse als bovengrondse gasinfrastructuur.**
- Voor bovengrondse gasinfrastructuur hanteert Gasunie een minimale afstand van **716 m**. Deze afstand wordt door de Raad van State bevestigd, zie de uitspraak AB RvS van 21 februari 2018, ECLI:NL:RSV:2018 in het bijzonder r.o 166 t/m 166.2.
- Uit door de Klankbordgroep Wijngaarden vervaardigd kaartmateriaal (afb. F1 hieronder) blijkt echter, dat de zoekgebieden J en K op duidelijk geringere afstand van bovengrondse gasinfrastructuur liggen.
- Bovengrondse gasinfrastructuur kan bijvoorbeeld beschadigd raken bij ijsvorming op de wieken, bij het afbreken van onderdelen van de windturbine (NB bij het afbreken van wieken worden deze als het ware afgeworpen, en kunnen daardoor dus op grote afstand van de windturbine terechtkomen), of bij het zelfs omvallen van de windturbine (dat laatste is niet geheel ondenkbaar!).

- Bij het bepalen van de grenzen van de zoekgebieden wind is voor de ondergrondse gasinfrastructuur (exact) de wettelijke minimale afstand van 240 m aangehouden. Echter, in de zoekgebieden zijn XXL-windturbines met een hoogte van 240-285 m gepland. De nu aangehouden afstand van 240 m is dus **duidelijk onvoldoende**.
- Dit betekent dat ook de ondergrondse gasleidingen gevaar lopen door de huidige plannen. Bij het falen van de wieken zullen deze als een warm mes door de slappe klei/veenbodem snijden en kunnen deze zodoende de transportleidingen raken. Ook het al eerdergenoemde omvallen van een windturbine zal fataal zijn.

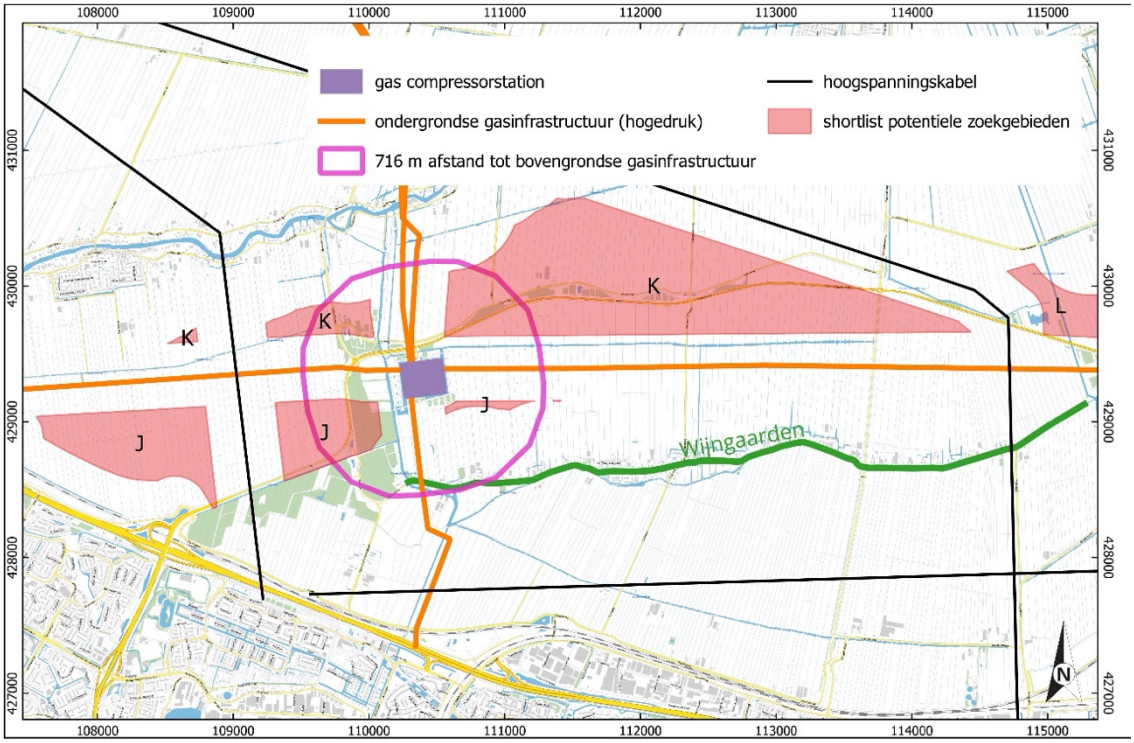

Afbeelding: ligging van bovengrondse en ondergrondse gasinfrastructuur ten opzichte van zoekgebieden J en K.

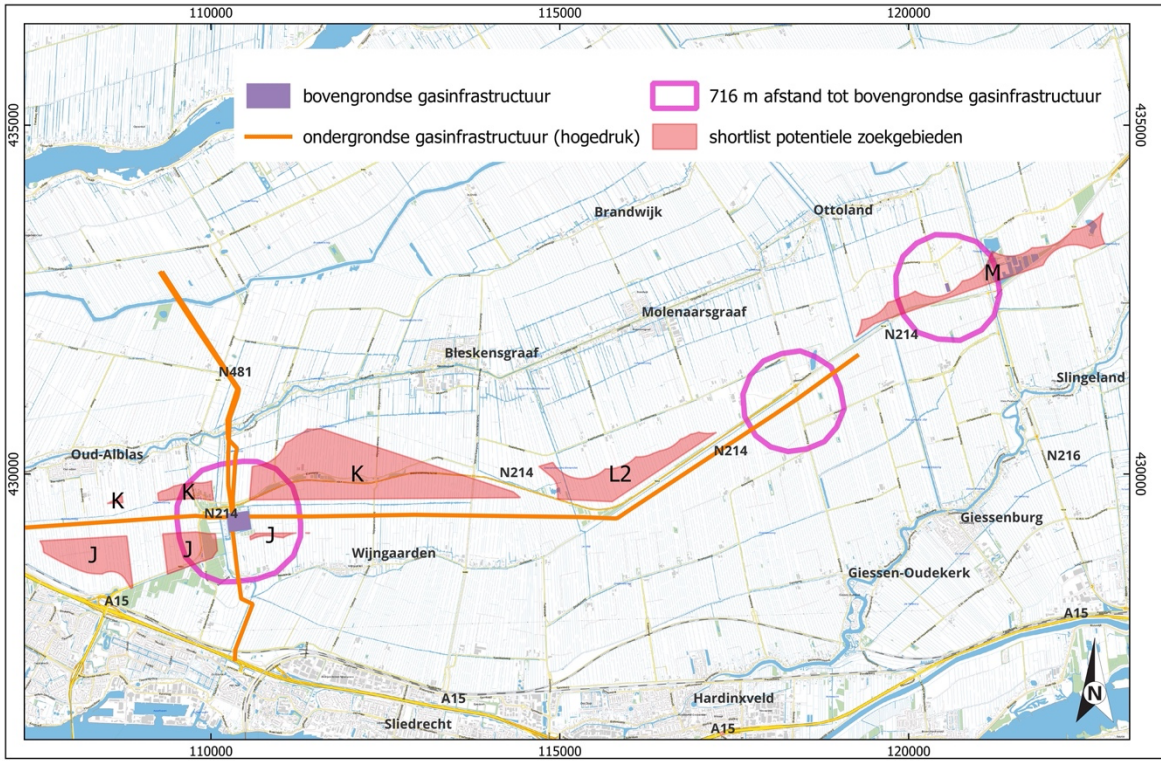

Afbeelding F2: ligging van bovengrondse en ondergrondse gasinfrastructuur ten opzichte van zoekgebieden J, K en L2 (uitgezoomd beeld).

*****

G. Waardedaling woningen

Conclusie

Dat toekomstig te plaatsen windturbines in Molenlanden van invloed zijn op de waarde van woningen zal niemand verbazen. De 1 januari 2024 in werking getreden Omgevingswet hanteert een ‘normaal maatschappelijk risico’[22] van 4%.[23] Bij plaatsing van windturbines in zoeklocatie-K liggen de meeste woningen in zowel Bleskensgraaf als Wijngaarden binnen een afstand van ca 1000 meter en moet rekening gehouden worden met een fors hogere waardedaling voor woningen met 11 tot 13%.
Daarnaast zal de daling van de woningwaarde resulteren in een lagere WOZ-waarde die belanghebbenden zal aansporen bezwaar aan te tekenen en om een aanpassing te verzoeken. Het is de vraag of het fair is de verminderde OZB-inkomsten voor de gemeente hoofdelijk om te slaan over alle inwoners. De animo voor inwoners van Bleskensgraaf nog langer deel te nemen aan Bles2032 (maatregelen om van het gas af te gaan) en om (nog verder) te investeren in verduurzaming van hun in waarde gedaalde woning zal hierdoor ongetwijfeld ook sterk verminderen.
Het is aan de politiek om te kiezen voor volledige compensatie van het door woningbezitters (en dus ook voor woningcorporaties) te lijden nadeel, nu de exploitanten van windturbines hier naar verwachting niet uit eigen beweging toe zullen overgaan.

Onderzoek

TNO heeft in 2022 een rapport opgesteld m.b.t. de verwachte waardedaling in de periode 2020-2030.[24] Hierin wordt een inschatting gemaakt over de 30 RES-gebieden met daarin 1400 extra windturbines op land, een groei van 75%. Een exacte berekening is nog moeilijk i.v.m. diverse variabelen zoals hoogte turbines, wel/niet plaatsen en wel/niet in verstedelijkte gebieden. Uitgegaan wordt van een gemiddelde waardedaling over heel Nederland van 3,8%. Voor alle woningen nabij windturbines samen bedraagt het geschatte relatieve waardeverlies € 15,5 miljard in 2030.

Nadeel en compensatie

De woningen grenzend aan zoeklocatie-K bestaan veelal uit vrijstaande woningen. Hoe kleiner de afstand tot een windturbine en hoe groter de hoogte, des te groter de waardedaling (grafiek).[25] Uit een berekening door TNO[1] blijkt dat er voldoende ruimte is voor volledige compensatie van het woningwaardeverlies. Dat is immers éénmalig, inkomsten uit windturbines lopen ten minste 25 jaar.

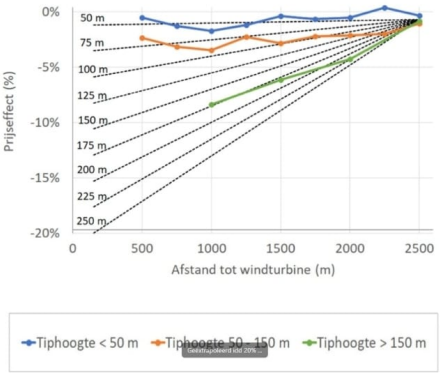

[22] **Nadeelcompensatie** is een regeling voor schadevergoeding voor rechtmatig overheidsoptreden. Het gaat over schade boven het normale maatschappelijke risico die iemand onevenredig zwaar treft.
[23] Dit ‘eigen risico’ bedroeg onder de oude Wet ruimtelijke ordening nog 2%
[24] TNO 2022 P10374 **De verwachte impact van windturbines op huizenprijzen in Nederland.** Een ruimtelijke analyse voor de periode 2020-2030 (vindplaats samenvatting: https://publications.tno.nl/publication/34639294/A2H6GI/TNO-2022-P10374_samenvatting.pdf)
[25] Ontleend aan TNO-rapport 2022 P10374 (zie voetnoot 1 hierboven) en Kadaster-rapport d.d. 1 september 2022: **Wonen bij windmolens** - Onderzoeksrapport over de aantallen, grootte en locaties van windmolens in Nederland en de woningmarkt in de directe omgeving van deze windmolens (vindplaats: https://www.rvo.nl/sites/default/files/2023-01/Kadaster-wonen-bij-windmolens.pdf)

Bijlagen

De onderstaande rapporten zijn separaat aangeehct aan dit kerndocument:

1. **Archeologie**: Quickscan archeologische resten in de gebieden J K en L2, drs. M. Tump, 2024
2. **Leefbaarheid:** Statements Klankbordgroep Bleskensgraaf en Klankbordgroep Wijngaarden
3. **Natuur**: Impact windturbines op Flora & Fauna (met wettelijk kader), R. Leeuwis
4. **Unesco Werelderfgoed Kinderdijk**: Visualisaties vervaardigd met SketchUp, mr. A. van ’t Hof MBA, 2024

*****

Bijlage - Archeologie

Quickscan archeologische resten in de zoekgebieden J, K en L2 van de shortlist potentiële zoekgebieden wind RES Alblasserwaard

De ondergrond van de zoekgebieden J, K en L2 herbergt waardevolle archeologische resten uit meerdere perioden. Deze resten worden ernstig bedreigd door de plannen voor het bouwen van XXL windturbines. De verstoringsdiepte voor de bouw van dergelijke windturbines en de bijbehorende infrastructuur is van dusdanige omvang, dat ook archeologische resten die zich op grotere diepte bevinden bedreigd worden. Dit document geeft een (niet-uitputtende) beschrijving van de aanwezige archeologische relicten en de verwachting voor archeologische relicten binnen deze drie zoekgebieden. De basis voor dit document vormt de archeologische verwachtingskaart (AVK) van de gemeente Molenlanden. Daarnaast is onder andere gebruik gemaakt van de vele archeologische waarnemingen die in deze regio zijn gedaan door de AWN Lek- en Merwestreek, met name wijlen Teus Koorevaar uit Wijngaarden. Tot slot heb ik geput uit mijn eigen archeologische kennis van dit gebied.

De AVK is verdeeld in zones waarvoor een bepaalde archeologische verwachting geldt (zeer hoog, hoog, middelhoog, laag, geen). Daarnaast komen op de AVK ook zones voor met een vastgestelde archeologische waarde (hoog, zeer hoog, zeer hoog + Rijksmonument). In die zones zijn eerder daadwerkelijk archeologische resten aangetoond. Op de AVK is beschreven wat de toegestane maximale bodemverstoring in elke zone is, zowel qua oppervlak en qua diepte. Wil men de bodem meer (dus: groter, dieper) verstoren dan volgens de AVK is toegestaan, dan is eerst archeologisch onderzoek noodzakelijk. Het is belangrijk om hier te noemen dat wanneer we kijken naar de grootte van het te verstoren oppervlak, er altijd uitgegaan moet worden van het totale plangebied en niet enkel van de voet van de XXL windturbine en/of bijbehorende infrastructuur.

De aanwezigheid van archeologische resten in de Alblasserwaard hangt in sterke mate samen met het vroegere landschap. De huidige Alblasserwaard bestond tot zo'n duizend jaar geleden uit een veenmoeras. Binnen dit veenmoeras waren echter ook hogere delen die wel geschikt waren voor bewoning: de donken en stroomruggen. Donken zijn rivierduinen die ontstonden in de laatste ijstijd (het Weichselien), door het opwaaien van zand in droge rivierbeddingen, waardoor hoge ruggen (duinen) ontstonden.[1] Deze zandruggen werden na de ijstijd geliefde vestigingslocaties, met name in het mesolithicum (midden-steentijd; 8800-4900 voor Chr.) en het neolithicum (late steentijd; 5300-2000 voor Chr.), maar ook in de bronstijd (2000-800 voor Chr.) en later. Binnen de gemeente Molenlanden is de Hazendonk een bekende, in de prehistorie bewoonde donk (zie hierna!). Net buiten de gemeente is bijvoorbeeld de donk onder de Betuwelijn bij Hardinxveld-Giessendam, waarop de befaamde Trijntje is gevonden, goed bekend. De Alblasserwaard wordt ook wel het land van de donken genoemd. Op afb. 1 zijn de binnen zoekgebieden J, K en L2 gelegen donken weergegeven in geel.

[1] Donken en rivierduinen zijn dezelfde afzettingen, maar terminologisch gezien is pas sprake van een donk wanneer het rivierduin boven de jongere sedimenten uitsteekt. Omdat de term "donk" in deze streken meer ingeburgerd is dan "rivierduin", houden we in dit document de term "donk" aan.

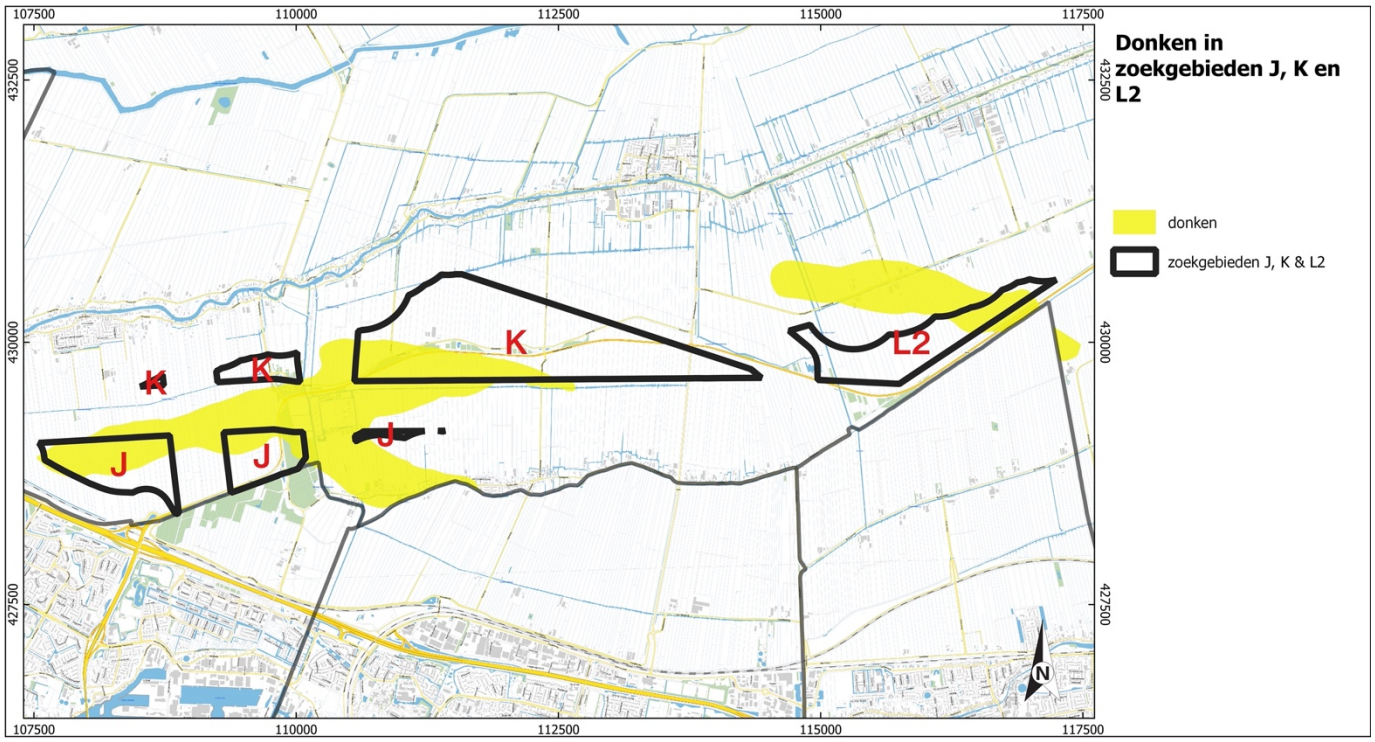

Afbeelding 1: donken in zoekgebieden J, K en L2. In het kaartbeeld zijn alleen de donken weergegeven die de drie zoekgebieden raken.

Stroomruggen zijn voormalige rivierbeddingen inclusief de oevers daarvan die, doordat de/het omringende klei en veen inklonken, uiteindelijk hoger kwamen te liggen in het landschap (inversieruggen; zand en grind klinken namelijk niet in). Het is afhankelijk van de ouderdom van de vorming van de stroomrug, in welke periode(n) deze bewoond is/kan zijn geweest. In de Alblasserwaard is een groot aantal stroomruggen in de ondergrond aanwezig. Deze zijn vernoemd naar plaatsnamen uit de omgeving. Op meerdere stroomruggen is daadwerkelijk ook bewoning aangetoond.

Het huidige landschap van de Alblasserwaard met haar langgerekte percelen, typische lintbebouwing en woonheuvels is in de middeleeuwen ontstaan, en gaat ongeveer duizend jaar terug. Het gebied is vanaf de 10^{e} – 11^{e} eeuw, de volle middeleeuwen, in fasen systematisch ontgonnen. Ook uit deze periode zijn in de (ondiepere) ondergrond nog veel archeologische resten aanwezig, zowel binnen de huidige bewoningslinten als daarbuiten. Binnen zoekgebied K ligt bijvoorbeeld het middeleeuwse, verlaten bewoningslint van Wijngaarden.

Archeologisch onderzoek én toevalsvondsten tonen aan dat de bodem in zowel gebied J, K als L2 archeologische waarden herbergt die soms zelfs van (inter)nationaal belang zijn. Om dit in context te plaatsen: een vindplaats zoals de Hazendonk heeft dezelfde beschermde status als de welbekende hunebedden in Drenthe! Daarnaast kan op grond van de aanwezigheid van ondergrondse structuren, met name de donken en stroomruggen, maar ook op basis van de huidige (van oorsprong middeleeuwse) structuur van het landschap, een bepaalde verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten worden uitgesproken.

Wil men windturbines bouwen, dan zal men daarom conform de wet- en regelgeving eerst archeologisch onderzoek uit moeten voeren. Archeologisch onderzoek, met name opgravingen, kan

echter zeer kostbaar zijn, zeker in een gebied als het onze. Het behoort zelfs tot de kostbaarste archeologische onderzoeken in Nederland! Dit komt door meerdere factoren:

Allereerst kent de Alblasserwaard een zogenaamd gestapeld landschap. Hier is op verschillende momenten door de tijd heen sediment afgezet en/of heeft veen gegroeid. Oude bewoningsniveaus zijn daardoor afgedekt met jongere afzettingen, waarop in een latere fase op dezelfde locatie opnieuw bewoning kan hebben plaatsgevonden. Daarom moet rekening gehouden worden met meerdere archeologische niveaus boven elkaar ("stratigrafisch gescheiden"). Bijvoorbeeld een middeleeuwse woonheuvel, met in de diepere ondergrond een donk of stroomrug. Dit vergt een uitgekiende onderzoeksstrategie.

Ten tweede leidt de afdekking met klei en/of veen van vindplaatsen tot een goede conservering daarvan. De Alblasserwaard is bekend om haar rijke vindplaatsen, waarop zelfs zeer oude, prehistorische structuren en voorwerpen van organisch materiaal (bijvoorbeeld hout, been, leer) bewaard zijn gebleven. Het is een kostbare en tijdrovende zaak om dergelijke zaken op te graven en te conserveren.

Een goede conservering van vindplaatsen geldt juist ook voor die uit de steentijd. Dit zijn zogenaamde vuursteenvindplaatsen. Het opgraven daarvan moet uiterst secuur gebeuren en is daardoor zeer tijdrovend en dus kostbaar. Een opgraving van de locatie van één windturbine, waar een vuursteenvindplaats aanwezig is, kan al in de tonnen zo niet in de miljoenen lopen!

Tot slot is logistiek gezien opgraven in een veengebied een uitdaging door het grondwater. Omdat met name de plaatsing van XXL windturbines maar ook de realisatie van de onderheide bijbehorende infrastructuur een diepe verstoring van de bodem te weeg zal brengen, worden ook archeologische vindplaatsen die zich op grotere diepte bevinden bedreigd. Dit betekent bijvoorbeeld dat er maatregelen tegen wateroverlast moeten worden genomen, bijvoorbeeld bronbemaling (bij de opgraving van de donk bij Hardinxveld moesten zelfs damwanden worden geslagen).

De conclusie is dat archeologisch onderzoek in de zoekgebieden uitermate kostbaar is en vertraging met zich mee zal brengen. Dat geldt niet alleen voor gravend onderzoek (proefsleuven, opgravingen) maar ook voor archeologisch vooronderzoek (booronderzoek). Een "standaard" booronderzoek is hier namelijk niet voldoende om (vuursteen)vindplaatsen op te kunnen sporen. Van de boringen zullen bijvoorbeeld de boorkernen bemonsterd en uitgezeefd moeten worden, waarbij ook materiaalspecialisten betrokken zullen moeten worden.

Tevens dient er ook rekening mee gehouden te worden dat bij de uiteindelijke ontmanteling van het windturbinepark de bodem extra beschadigd zal raken. Ook in dat geval dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden.

In dit document wordt per zoekgebied (J, K, L2) beschreven wat de bekende archeologische waarden zijn, wat de verwachting is voor archeologische resten op basis van de ondergrond én de structuur van het huidige landschap, en de regels die van Rijkswege en gemeentewege (AVK) hieraan verbonden zijn. De zoekgebieden worden van oost naar west behandeld. Aan het einde van dit document is ter verduidelijking een grotere versie van de getoonde kaarten opgenomen.

Zoekgebied L2

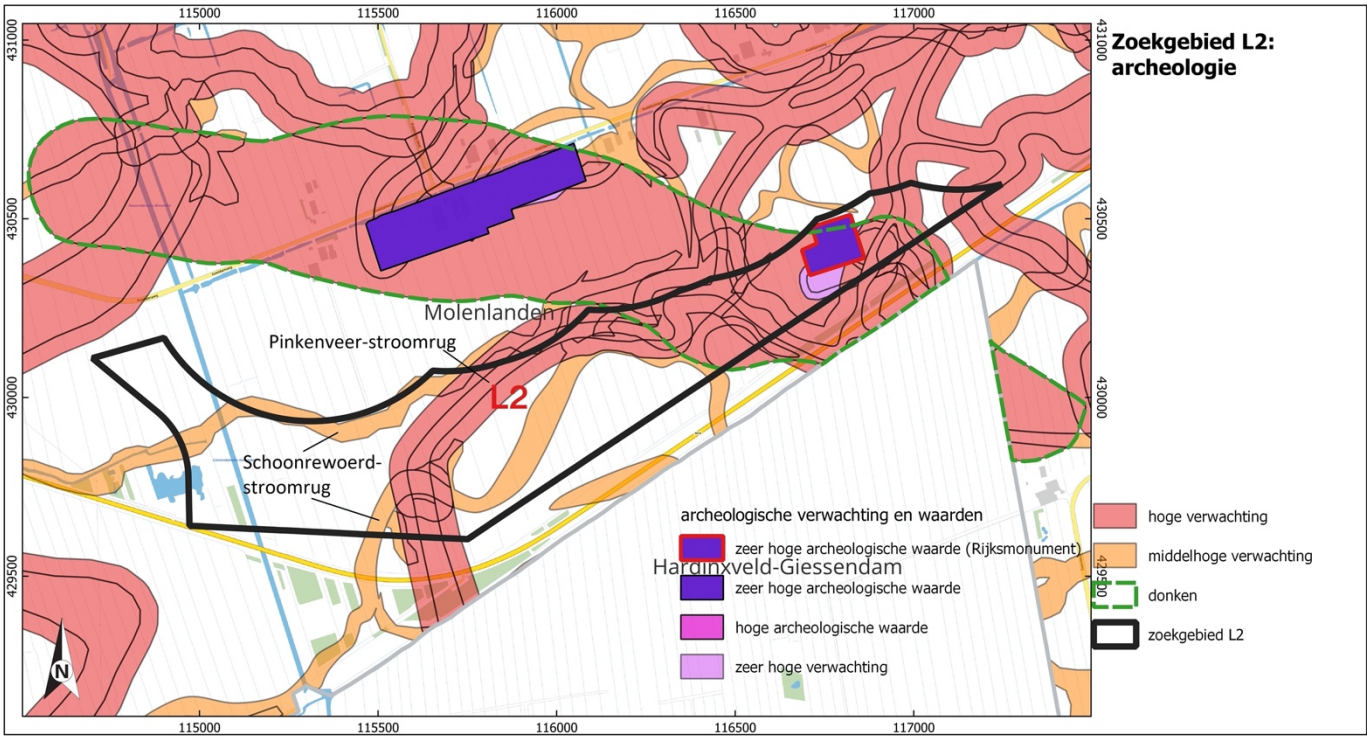

Afbeelding 2: archeologische resten in zoekgebied L2.

Het meest in het oog springende element in zoekgebied L2 is een terrein van zeer hoge archeologische waarde, zijnde een archeologisch Rijksmonument (Rijksmonumentnummer 47120; donkerpaars met rode rand op afb. 2). Dit terrein bevindt zich volledig binnen de grenzen van zoekgebied L2. Het gaat hier om de Hazendonk, een vindplaats waarvan gesteld is dat deze *van algemeen belang is vanwege haar betekenis voor de wetenschap*. Deze vindplaats herbergt resten van bewoning uit het neolithicum (midden-neolithicum A; 3925-3500/3400 voor Chr.) op een ondiep gelegen donk. Deze donk is zelfs heden ten dage nog goed herkenbaar aan het maaiveld. Tijdens een opgraving in de jaren 70 zijn hier onder andere typisch aardewerk, werktuigen van vuursteen en been, een kano en drie menselijke skeletten gevonden. De vindplaats geniet zowel nationaal als internationale bekendheid, niet alleen onder wetenschappers maar ook onder archeologisch-geïnteresseerden. De neolithische Hazendonkcultuur is naar deze vindplaats genoemd! De Hazendonk is dus een zogenaamde type-locatie. Onlangs is aan de rand van het Rijksmonument een bronzen bijl gevonden; deze vondst toont aan dat de Hazendonk ook later, in de bronstijd, door de mens bezocht is. Van deze bijl was zelfs een gedeelte van de houten steel bewaard gebleven. Dit duidt op zeer goede conserveringsomstandigheden van de vindplaats.

- Op dit terrein is geen enkele bodem verstorende activiteit toegestaan, deze vindplaats is van Rijkswege beschermd.
- De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) vereist in dit geval naar alle waarschijnlijkheid de uitvoer van een Heritage Impact Assessment (HIA). Een HIA wordt gebruikt om het effect van voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen of ingrepen (in dit geval: het ontwikkelen van

een windturbinepark) op erfgoedwaarden te bepalen. Een HIA is een tijdrovend en kostbaar onderzoek.[2]

De Hazendonk maakt deel uit van een groter complex van donken dat zich in de diepere ondergrond van het oostelijke deel van gebied L2 bevindt. Voor dit donkencomplex geldt een hoge archeologische verwachting (rood op afb. 2, groen omlijnd). Er kunnen met name vindplaatsen uit het mesolithicum en neolithicum op verwacht worden.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 250 m^2 en dieper dan 150 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Delen van dit complex van donken komen plaatselijk dichter onder het oppervlak voor. Hiervoor geldt een zeer hoge archeologische verwachting (lichtpaars op afb. 2). Binnen zoekgebied L2 gaat het om het deel van de Hazendonk dat niet binnen het beschermde archeologische Rijksmonument valt, direct grenzend aan het oosten, zuiden en zuidwesten van het Rijksmonument.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 50 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Binnen zoekgebied L2 zijn tot slot verschillende stroomruggen in de ondergrond aanwezig. Allereerst betreft het hier de Pinkenveer stroomrug. Voor deze stroomrug geldt een hoge archeologische verwachting (rood op afb. 2). Gezien de ouderdom van deze stroomrug kunnen hierop resten uit het laat-mesolithicum, het neolithicum en de bronstijd worden verwacht.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 250 m^2 en dieper dan 150 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Iets jonger is de Schoonrewoerd stroomrug. Hiervoor geldt een middelhoge verwachting voor resten uit de prehistorie tot en met de middeleeuwen, met name het midden- en laat-neolithicum tot en met de Romeinse tijd (oranje op afb. 2). In het verleden zijn op dezelfde stroomrug resten gevonden uit het neolithicum, de bronstijd, de ijzertijd, Romeinse tijd en middeleeuwen.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 500 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Voor de overige, op afb. 2 niet-ingekleurde delen van zoekgebied L2 geldt een lage archeologische verwachting.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 10.000 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

[2] Voor meer informatie, zie: https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/werelderfgoed/heritage-impact-assessment

Zoekgebieden K (oost) en J (oost)

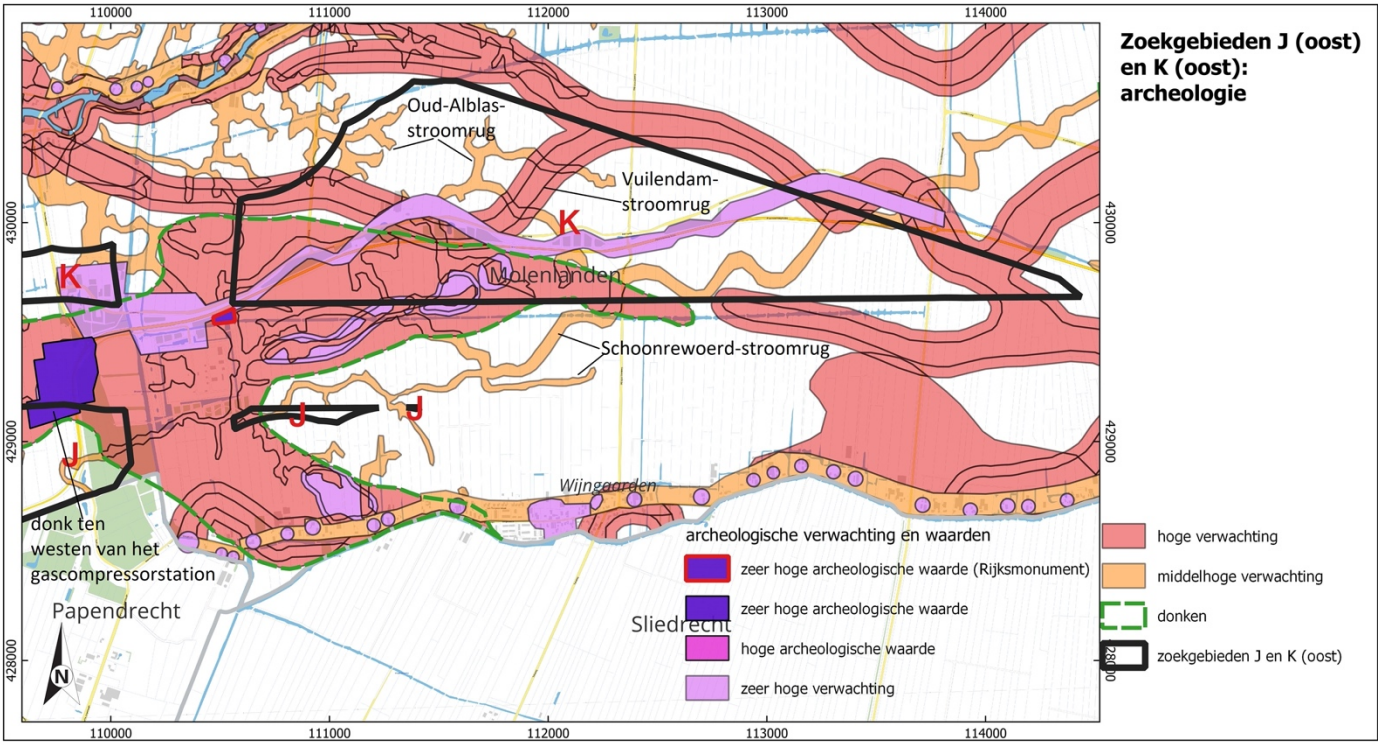

Afbeelding 3: archeologische resten in zoekgebieden K (oost) en J (oost).

In zoekgebied K (oost) is in de diepere ondergrond een uitgestrekt complex van donken aanwezig, met name in het zuidwestelijke deel ervan, dat zich eveneens uitstrekt tot in het westen van zoekgebied J (oost). Voor deze zone geldt een hoge archeologische verwachting (rood op afb. 3, groen omlijnd). Er kunnen met name vindplaatsen uit het mesolithicum en neolithicum op verwacht worden.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 250 m^2 en dieper dan 150 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Een deel van deze donken komt op geringere diepte ten opzichte van het huidige maaiveld voor. Voor dat gedeelte geldt daarom een zeer hoge archeologische verwachting (lichtpaars op afb. 3). Er kunnen vindplaatsen uit alle archeologische perioden worden verwacht, van het mesolithicum tot heden.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 50 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Dat op deze donken daadwerkelijk archeologische resten aanwezig zijn, blijkt uit vondsten die zijn gedaan ten westen van het gascompressiestation. Hier zijn op een ondieper gelegen gedeelte van een donk sporen van bewoning gevonden uit het mesolithicum en neolithicum, bestaande uit afvallagen met houtskool en bot (AMK-terrein[3] 6457, terrein van zeer hoge archeologische waarde, donkerpaars

[3] Een AMK-terrein omvat behoudenswaardige archeologische resten en staat vermeld op de landelijke Archeologische MonumentenKaart.

op afb. 3). De aanwezigheid van deze vindplaats is zelfs de reden geweest dat het gascompressiestation meer oostelijk dan het oorspronkelijke plan is gebouwd.

Tevens heeft de AWN Lek- en Merwestreek eerder in de zone met donken, binnen de contouren van zoekgebied K, een vuurstenen artefact gevonden.

Binnen zoekgebied K (oost) zijn verder verschillende stroomruggen in de ondergrond aanwezig. Allereerst betreft het hier de Vuilendam stroomrug, in het noordelijke en oostelijke deel van zoekgebied K (oost). Voor deze stroomrug geldt een hoge archeologische verwachting (rood op afb. 3). Gezien de ouderdom van deze stroomrug kunnen hierop resten uit het laat-mesolithicum en het neolithicum worden verwacht.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter dan of gelijk aan 250 m^2 en dieper dan 150 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Verder bevindt zich in het oostelijke deel van het zoekgebied K (oost), alsmede in zoekgebied J (oost), de Schoonrewoerd stroomrug. Hiervoor geldt een middelhoge verwachting voor resten uit de prehistorie tot en met de middeleeuwen, met name uit het midden- en laat-neolithicum tot en met de Romeinse tijd (oranje op afb. 3). In het verleden zijn op dezelfde stroomrug resten gevonden uit het neolithicum, de bronstijd, de ijzertijd, de Romeinse tijd en de middeleeuwen.

Direct grenzend aan het westen van zoekgebied K (oost) bevindt zich een archeologisch Rijksmonument (Rijksmonumentnummer 46142, donkerpaars met rode rand op afb. 3). Op dit terrein zijn resten van bewoning in de Romeinse tijd aanwezig, op de Schoonrewoerd stroomrug. Dat betekent dat het realistisch is te veronderstellen dat ook binnen zoekgebied K (oost) op de Schoonrewoerd stroomrug archeologische resten van een dergelijke ouderdom aanwezig zullen zijn. Ook de AWN Lek- en Merwestreek heeft hier eerder vondsten uit de Romeinse tijd gedaan.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 500 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Ten derde is in zoekgebied K (oost) ook een uitloper van de Alblas stroomrug aanwezig. Voor deze stroomrug geldt een middelhoge archeologische verwachting. Gezien de ouderdom van deze stroomrug kunnen resten uit de Romeinse tijd tot en met de nieuwe tijd worden verwacht.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 500 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Tot slot wordt zoekgebied K (oost) van west naar oost doorkruist door een lineair gebied met een zeer hoge verwachting voor archeologische resten uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd (lichtpaars op afb. 3). Het gaat hier om het oudste bewoningslint van Wijngaarden, langs de voormalige Wijngaardse Achterdijk. De AWN Lek- en Merwestreek, in het bijzonder Teus Koorevaar, heeft vanaf 1985 jarenlang en systematisch onderzoek gedaan naar dit verlaten bewoningslint. Door veldlopen, boringen en het graven van proefputjes op vele plaatsen op en langs de voormalige Wijngaardse Achterdijk zijn vondsten gedaan uit de 11^e en (voornamelijk) 12^e eeuw. Het zijn de resten van de eerste ontginningsnederzetting Wijngaarden die hier van het einde van de 11^e eeuw tot rond 1200 langs de Achterdijk lag, en zich in de 13^e eeuw verplaatste naar de zuidelijke poldergrens, de huidige locatie van het dorp. Binnen het nederzettingslint moet ook een kerk geweest zijn, gezien de 12e-eeuwse vermelding van de kerk van Wijngaarden.

De onderzoeken door de AWN leidden tot de ontdekking van zo'n dertig locaties binnen het bewoningslint, waarop restanten van middeleeuwse bewoning aanwezig zijn. Deze locaties

kenmerken zich meestal door een spreiding van aardewerk en houtskool. Op één van de huisplaatsen is in de boringen zelfs een haardplaats herkend. In deze haardplaats waren nog verkoolde granen aanwezig. Dit laatste geeft aan dat archeologische resten ter plaatse goed in de ondergrond bewaard zijn gebleven, en ook nog veel informatie herbergen over het oudste Wijngaarden.

Teus Koorevaar heeft al in de jaren 90 van de twintigste eeuw gepleit voor bescherming van dit bewoningslint. Voor de Alblasserwaard is een dergelijke verlaten nederzettings-as tot nu toe namelijk uniek!

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 30 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Voor de overige, op afb. 3 niet-ingekleurde delen van zoekgebieden K (oost) en J (oost) geldt een lage archeologische verwachting.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 10.000 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Zoekgebieden K (midden en west) en J (midden en west)

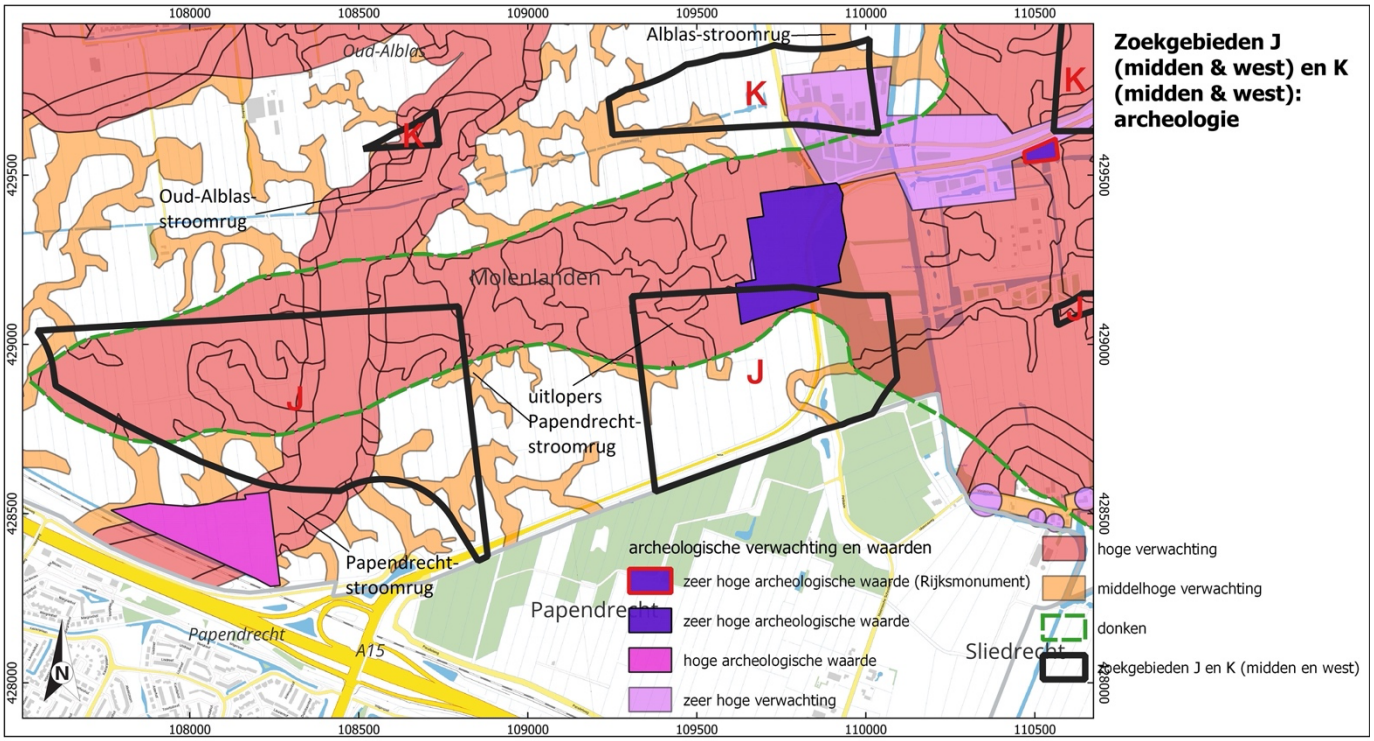

Afbeelding 4: archeologische resten in zoekgebieden K (midden en west) en J (midden en west).

Delen van zoekgebied J (midden en west) en de zuidoostpunt van zoekgebied K (midden) liggen ter plaatse van het al bij zoekgebieden K (oost) en J (oost) genoemde uitgestrekte complex van donken. Voor die zone geldt een hoge archeologische verwachting (rood op afb. 4, groen omlijnd). Er kunnen op de donken met name vindplaatsen uit het mesolithicum en neolithicum verwacht worden.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 250 m^2 en dieper dan 150 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Een deel van deze donken komt op geringe diepte ten opzichte van het huidige maaiveld voor. Deze zone is in dit geval opgenomen op de Archeologische MonumentenKaart (AMK) als behoudenswaardig AMK-terrein 6457, een terrein van zeer hoge archeologische waarde (donkerpaars op afb. 4). Dit AMK-terrein strekt zich uit tot in het noorden van zoekgebied J (midden). Op dit terrein zijn bij eerder archeologisch onderzoek resten van bewoning uit het mesolithicum en neolithicum aangetroffen, bestaande uit afvallagen met houtskool en bot.

- Voor alle op de AMK aangegeven terreinen dient behoud *in situ* te worden nagestreefd. Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 30 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Binnen zoekgebieden K (midden en west) en J (midden en west) zijn verder verschillende stroomruggen in de ondergrond aanwezig. Dominant in het gebied aanwezig is de Oud-Alblas stroomrug, die in zuidelijke richting overgaat in de Papendrecht stroomrug. Deze stroomruggen zijn zelfs met het blote oog tegenwoordig nog goed waar te nemen aan het oppervlak. De Oud-Alblas stroomgordel reikt vanuit het noorden tot in zoekgebied K (west). Op deze stroomrug zijn eerder resten van bewoning uit de Romeinse tijd en vroege middeleeuwen gevonden. Gezien de datering

van de stroomrug, kunnen hier archeologische resten de ijzertijd tot en met de late middeleeuwen en nieuwe tijd aanwezig zijn. Voor deze stroomrug geldt een hoge archeologische verwachting (rood op afb. 4). Archeologische resten kunnen zich al vlak onder het huidige oppervlak bevinden.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter dan of gelijk aan 250 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

De Papendrecht stroomrug doorkruist zoekgebied K (west) en zoekgebied J (west). Verder zijn uitlopers van deze stroomrug aanwezig in zoekgebied K (midden) en zoekgebied J (midden en west). Voor de hoofdstroomrug zelf geldt een hoge archeologische verwachting (rood op afb. 4) en voor de uitlopers ervan een middelhoge archeologische verwachting (oranje op afb. 4). Op de Papendrecht stroomrug bevindt het archeologische niveau zich al vlak onder het huidige oppervlak. Er kunnen archeologische resten uit ijzertijd tot en met vroege middeleeuwen op worden verwacht. Op de stroomrug zijn resten bekend uit de ijzertijd, Romeinse tijd en middeleeuwen.

- Hoofdstroomrug: volgens de AVK is hier bij ingrepen groter dan of gelijk aan 250 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.
- Uitlopers: volgens de AVK is hier bij ingrepen groter dan of gelijk aan 250 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Van de Papendrecht stroomrug is een zone opgenomen op de AMK als behoudenswaardig AMK-terrein 6445, een terrein van hoge archeologische waarde (paars op afb. 4). Dit terrein reikt tot vlak aan zoekgebied J (west). Ter plaatse zijn resten aangetroffen uit de ijzertijd-Romeinse tijd, waaronder een houtskoollaag (op slechts ca. 80 cm onder het huidige maaiveld), Romeins aardewerk, enkele kuilen uit de Romeinse tijd en brandplaatsen en nederzettingsafval uit de midden- en late ijzertijd. Deze vondsten tonen aan dat dit terrein in de ijzertijd en Romeinse tijd door de mens bezocht en gebruikt is.

- Voor alle op de AMK aangegeven terreinen dient behoud *in situ* te worden nagestreefd. Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 30 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Noemenswaardig in dit kader zijn ook de resten van een Romeinse nederzetting die onder de toenmalige ligweide van het Papendrechtse zwembad zijn gevonden. De AWN Lek- en Merwestreek heeft hier archeologisch onderzoek verricht, waarbij onder andere een grote hoeveelheid Romeinse bouwmaterialen en Romeins importaardewerk zijn gevonden. Dit duidt op de aanwezigheid van een geromaniseerde nederzetting. Alhoewel deze vindplaats zich bevindt buiten de huidige zoekgebieden is deze hier wel noemenswaardig, omdat deze Romeinse nederzetting is gevonden op de Papendrecht stroomrug en nogmaals aantoont dat deze stroomrug in de Romeinse tijd (intensief) bewoond is geweest.

In het noordoosten van zoekgebied K (midden) is tot slot een uitloper van de Alblas stroomrug aanwezig. Voor deze stroomrug geldt een middelhoge archeologische verwachting. Gezien de ouderdom van deze stroomrug kunnen resten uit de Romeinse tijd tot en met de nieuwe tijd worden verwacht.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 500 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Tot slot doorkruist het bij onderzoekgebied K (oost) al aangehaalde oudste bewoningslint van Wijngaarden ook het oostelijke deel van zoekgebied K (midden). Dit gebied heeft een zeer hoge verwachting voor archeologische resten uit de middeleeuwen en nieuwe tijd (lichtpaars op afb. 4).

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 30 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Specifiek voor zoekgebied K (midden) moet nog genoemd worden de vondst in de jaren 50 van de twintigste eeuw van een zogenaamd knuppelpad, een pad gemaakt van houten stammetjes, dat door het veen liep. De datering ervan is niet exact bekend en is globaal gesteld op de periode neolithicum-middeleeuwen.

Onlangs is iets ten zuiden van zoekgebied J (midden), precies in het verlengde van het huidige, uit de 13e eeuw stammende bewoningslint van Wijngaarden, een bijzondere vondst gedaan: een middeleeuws zegelstempel van de heren van Wijngaarden! Dit gebied levert dus de nodige archeologische verrassingen op.

Voor de overige, op afb. 4 niet-ingekleurde delen van zoekgebieden K (midden en west) en J (midden en west) geldt een lage archeologische verwachting.

- Volgens de AVK is hier bij ingrepen groter of gelijk aan 10.000 m^2 en dieper dan 30 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk.

Drs. M. Tump, senior KNA-archeoloog (op persoonlijke titel)

Wijngaarden, 25 mei 2024

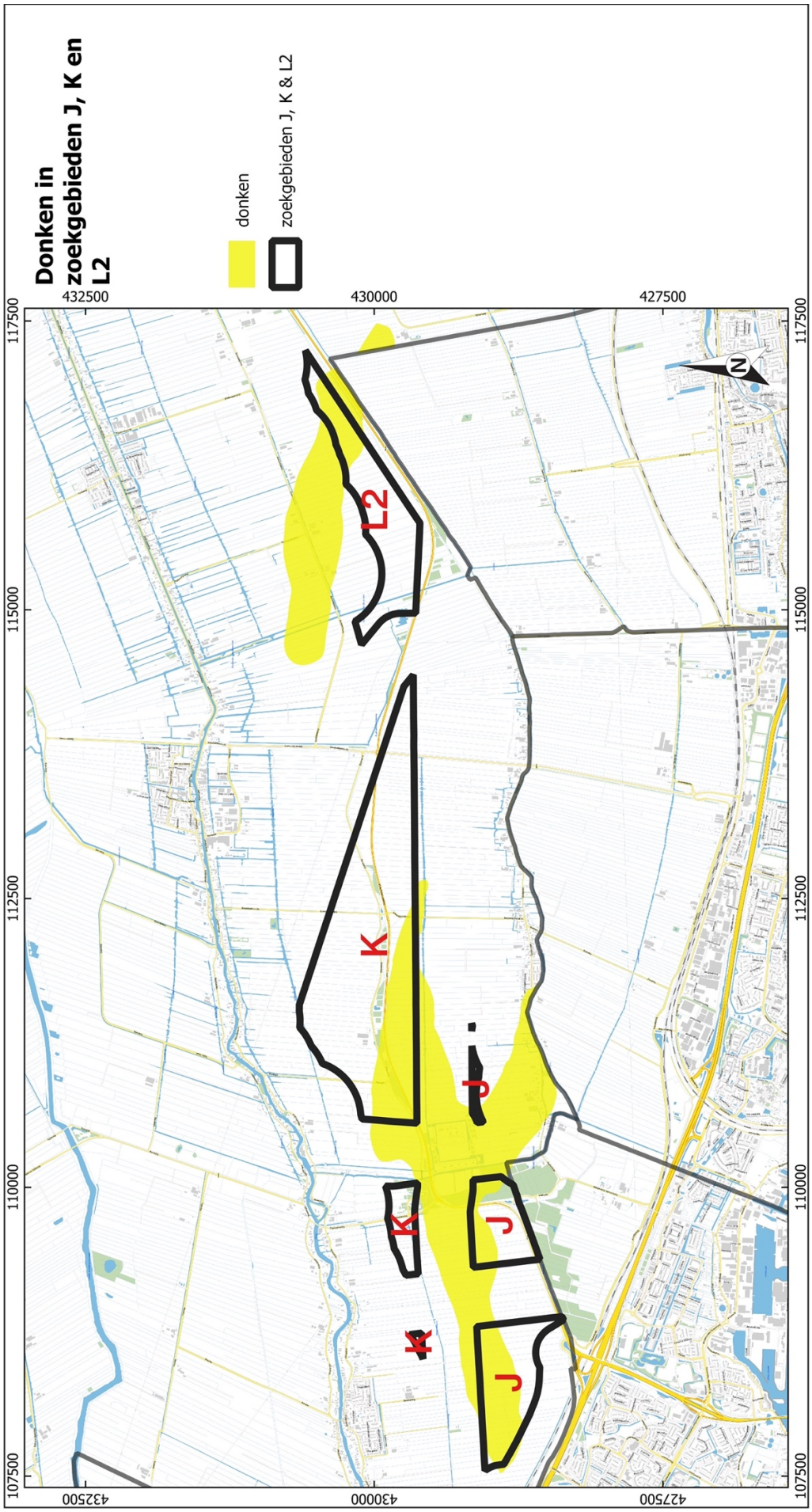

Afbeelding 1: donken in zoekgebieden J, K en L2. In het kaartbeeld zijn alleen de donken weergegeven die de drie zoekgebieden raken.

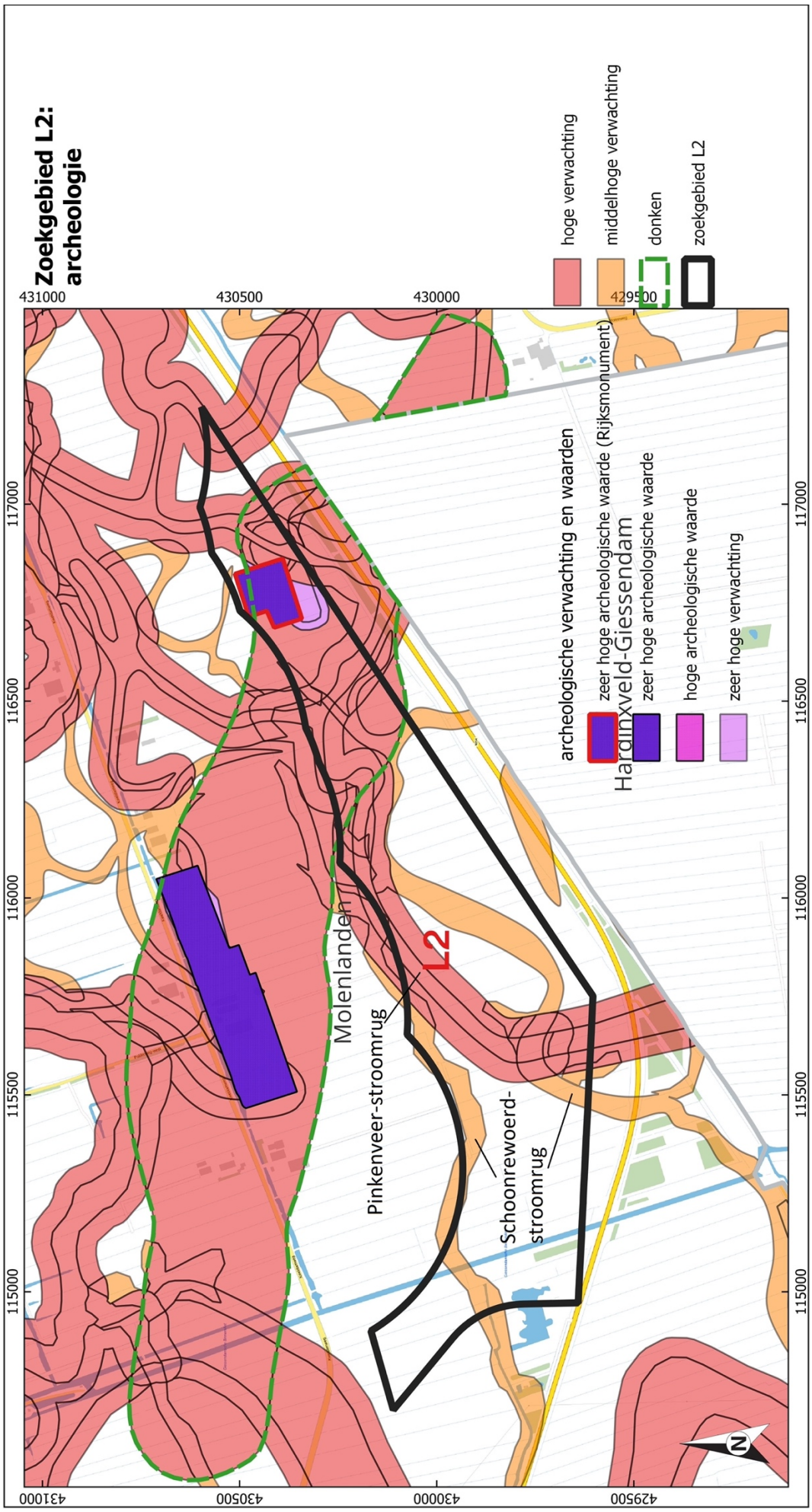

Afbeelding 2: archeologische resten in zoekgebied L2.

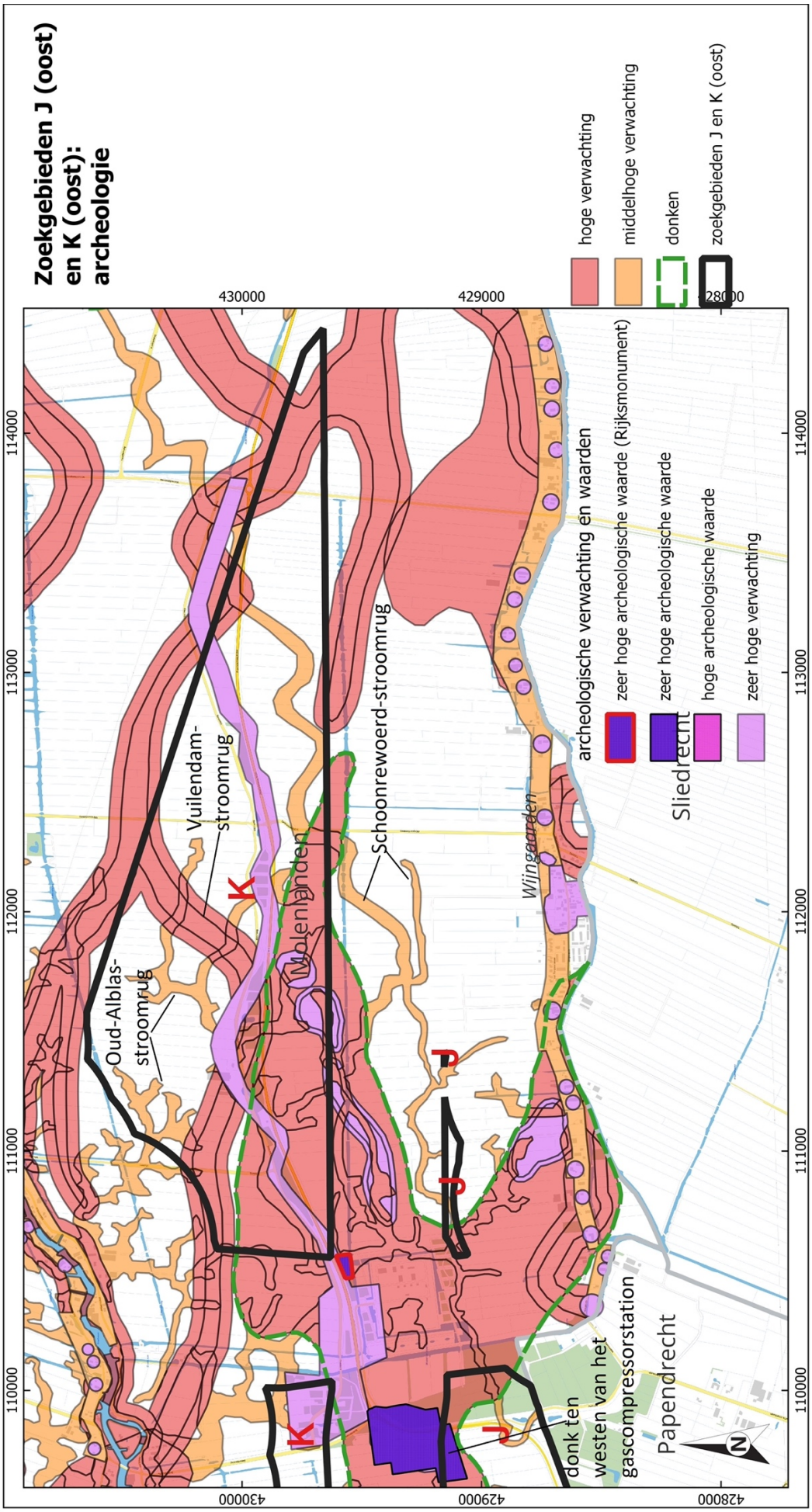

Afbeelding 3: archeologische resten in zoekgebieden K (oost) en J (oost).

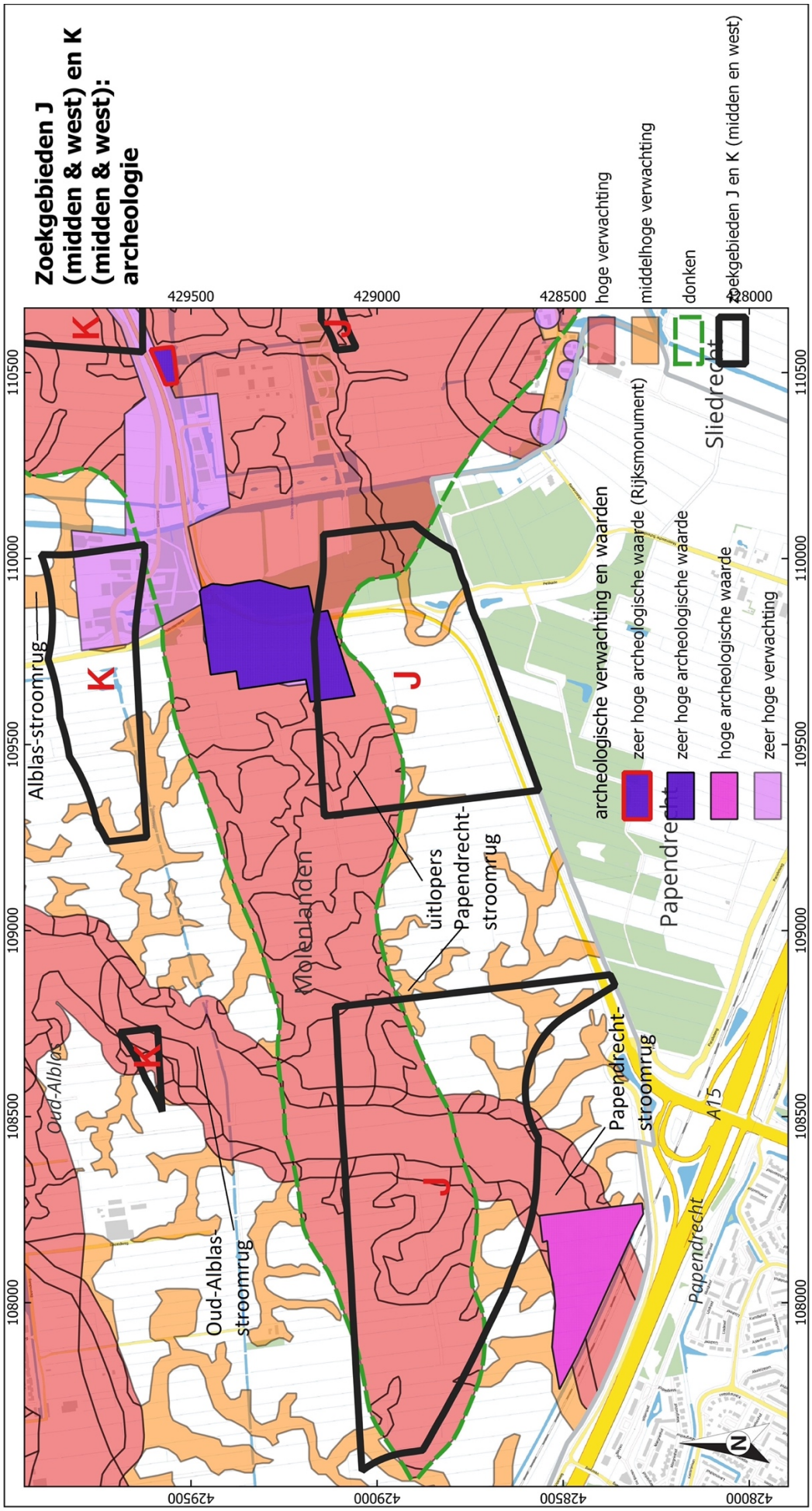

Afbeelding 4: archeologische resten in zoekgebieden K (midden en west) en J (midden en west).

Bijlage - Leefbaarheid

Klankbordgroep

Bleskensgraaf

Klankbordgroep (KBG) Bleskensgraaf (gemeente Molenlanden)

Contactgegevens:
www.klankbordgroepbleskensgraaf.nl
info@klankbordgroepbleskensgraaf.nl
Facebook: Klankbordgroep Bleskensgraaf
Instagram: Klankbordgroep Bleskensgraaf
Secretariaat: Amandelhof 3, 2971CB Bleskensgraaf

Bleskensgraaf, mei 2024

LEEFBAARHEID DORP BLESKENSGRAAF

Aan gemeenteraden van Gorinchem en Molenlanden
Beknopte beschrijving over leefbaarheid in ons dorp. Maar trappen af met reactie op windmolens!
Betreft Reactie op Shortlist Windturbinemolens in **Vak K**

- **De KBG is tegen het plaatsen van extreem hoge windturbine molens in Bleskensgraaf-zuid. ''Vak K'' ligt op een afstand van ca. 500 meter van ca. 200 woningen langs de dorpslinten wijk Abbekesdoel en wijk Heulenslag. Beide wijken hebben een lengte van ca. 4 kilometer. Het is onverantwoordelijk om dicht op woningen kolossale windmolens ca. 250 meter hoog te plaatsen. De schade aan wonen (mensen) en landschap is niet overzien en de schade is onomkeerbaar en bovendien zijn grote windmolens een bedreiging voor gezondheid.**

De Klankbordgroep Bleskensgraaf
De Klankbordgroep **zijn een groep mensen uit het dorp**. Houden ca. 5x per een openbare vergadering en bespreken allerlei onderwerpen die gaan over: wonen, verkeer en parkeer, leefbaarheid, cultuur, schoon, heel en veilig wonen. De KBG wordt ondersteund door een functionaris /verbinder van gemeente Molenlanden. De vergadering wordt bezocht door inwoners en er wordt verslag gemaakt. Verslagen zijn te vinden op de website.

Dorp Bleskensgraaf
Het dorp telt 2900 inwoners. Ons dorp is 1 van de 20 kernen van gemeente Molenlanden (45300 inwoners). Het dorp ligt in de Alblasserwaard-west. Het is een prachtig dorp. Toeristen weten deze plek te vinden. Bijzondere plekken: Dorpscentrum; Kerk; Korenmolen De Vriendschap; Wipwatermolens; Historische Boerderij Gijbeland en het riviertje De Graafstroom sieren het dorp.
Het dorp heeft met 4 dorpslinten. Je kunt het vergelijken met de hoofdletter ''H''
Hoofdverkeersontsluiting dorp is via de Wervenkampweg naar de provinciale weg N214.

Omgeving Bleskensgraaf
Het gebied is omringd door rivieren. zuid: De Merwede; noord De Lek en west De Noord. In het midden, gebied, langs de dorpen, stroomt het riviertje De Graafstroom, dat uitmondt in rivier De Lek.
Bleskensgraaf ligt in het middendeel. Dit gebied is veenweide land. Ook genoemd het platteland. Het veenweide land wordt voornamelijk benut voor veeteelt. Oude boerderijen en moderne agrarische bedrijven zijn wisselend aanwezig. Het veenweide land levert een hoge bijdrage aan melkproductie. Het behoud van deze unieke streek vraagt behoedzaamheid om stedelijke opstallen en opvallende installaties zo mogelijk te weren.

Leefbaarheid Bleskensgraaf
De leefbaarheid is als goed te kwantificeren. Dit uit zich in, het dorp heeft winkels voor de **eerste levensbehoefte**. In de kern vind je het **gemeentekantoor**, de plek waar de inwoners van de gemeente fysiek documenten kunnen regelen en afhalen. Naast het gemeentekantoor heeft **politie** een

kantoorlocatie voor de regio. Ook de **brandweer** beschikt over een professionele huisvesting en materialen. Knelpunt is de woningbouw. Overheden komen niet tot een akkoord. Met gevolg?!

Jongeren – Ouderen – Zorg – Welzijn en Openbaar vervoer
Dorp Bleskensgraaf heeft 2-basisscholen. Capaciteit ca. 450 kinderen.
Je vindt er verblijf kinderopvang en vóórschoolse- en naschoolse opvang.
Je vindt in het dorp De Spil dorpshuis/annex sportzaal en een fitnessruimte.
Je vindt in het centrum 4-ouderen centrums. Ca. 250 WLZ-ouderen wonen hier.
Je vindt er drie kerkgenootschappen. Ieder beschikt over bijzondere huisvesting.
Je vindt er COA-huisvesting. Eerst een periode in 2015 en vanaf 2023 opnieuw vol.
Je vindt er een huisartsenpost met 2,0 fte arts + verschillende praktijkondersteuners.
In het dorp zijn veel vrijwilligers actief voor het verenigingsleven en bij zorginstellingen.
Het hele jaar bezoeken sportievelingen, recreanten, gasten en motorenclubs deze streek.
Het openbaar vervoer heeft bushaltes in het dorp en de buurtbus past in het dienstrooster.
Ons dorp ligt dicht bij de plaatsen van Drechtsteden. Ruim aanbod van producten en diensten.

Politiek
Politieke voorkeuren. Dorpsinwoners stemmen als gemiddeld Nederland waarbij de christelijke rechtse politiek zich ten opzichte van het stedelijke gebied onderscheidt.

Gezichtsbepalende bedrijven
Het dorp heeft een bedrijventerrein. In 2025 is het terrein vol. Alle bedrijven behoren tot de **categorie schone industrie.** Sommige bedrijven leveren goederen internationaal. Vanouds is in het dorp te vinden kaasfabriek De Graafstroom. Miljoenen kilo's kaas worden afgezet naar binnen- en buitenland.

Waarom deze beschrijving hierboven
De Klankbord Bleskensgraaf **hecht grote waarde aan dat het dorp Bleskensgraaf en omgeving VEILIG en LEEFBAAR blijft voor iedereen. Jong en Oud**. Uit publicaties over windturbinemolens blijkt dat de VEILIGHEID & GEZONDHEID dicht bij de windmolen in het geding raakt, als het plaatsen van XXL-windmolens doorgaan vindt: Hinder kan verwacht worden van: geluid, windturbulentie, slagschaduw, overlast allerlei, milieugevolgen, door defecte motoren en ouderdom van de rotorbladen. Dit materiaal brokkelt af en de composiet verspreid zich over het veenweide land.

Gemeente en Provincie
Grote windmolens wekken veel energie op. De vraag blijft staan hoeveel schade moeten mensen accepteren als windmolens dichtbij wonen staan. Doe het niet. Kies een plek voor windturbinemolens waar de woondichtheid laag is en streef naar een afstand van **minimaal 2 km tot wonen**.

Plaatje van het platteland. Gezien vanuit noordoost in de verte het dorp Bleskensgraaf.

Voetgangersbrug Spillegang Bleskensgraaf-centrum over de Graafstroom '' Brug een symbool van verbinding'' Als voorbeeld voor het dossier windopwekking in de Alblasserwaard.

Klankbordgroep Wijngaarden

Wijngaarden, kleine parel aan de rand van de Alblasserwaard

Over een lengte van zo'n 5 kilometer slingert het lintdorp Wijngaarden langs de grens van de gemeenten Molenlanden, Hardinxveld-Giessendam, Sliedrecht en Papendrecht.

Wijngaarden is een klein dorp; 280 woningen en 730 inwoners. Wat inwoners betreft de kleinste kern van de gemeente Molenlanden. Iedereen kent elkaar, is vaak familie van elkaar. Men ontmoet elkaar bij de basisschool, in de kerk, bij één van de vele verenigingen en bij de activiteiten die worden georganiseerd.

Het was altijd rustig wonen in Wijngaarden. Weinig winkels en faciliteiten; een school, een verenigingsgebouw, een ijsjeswinkel. Dat is genoeg. Geen industrie of andere grote bedrijven. **En daardoor weinig vraag naar energie.**

Ook de mensen uit de omgeving zien de schoonheid van het dorp, fietsen of wandelend genieten ze van de oude boerderijen en het weidse uitzicht op de prachtige polder.

Hechte samenleving

Doordat Wijngaarden zo'n klein dorp is, is de samenleving hecht. Mensen zien naar elkaar om en helpen elkaar.

Door de plannen voor windturbines ontstaan er nu tegenstrijdige belangen. Grondeigenaren, veelal veehouders, zien een mogelijkheid om hun bedrijf rendabel te houden c.q. te krijgen. Een welkome aanvulling op het bedrijfsinkomen in een periode waarin het boerenbedrijf onder druk staat.

Daar staat een groep inwoners tegenover, die zich ernstig zorgen maakt over de gevolgen van de komst van windturbines dicht bij de lintbebouwing. Het verdwijnen van het open landschap van de Alblasserwaard. De bedreiging voor weide- en trekvogels. Geluidsoverlast, wég is de stilte. Maar vooral maakt men zich zorgen over de gezondheidsrisico's, onder andere door mogelijke nachtrustproblemen.

De verschillende belangengroepen komen steeds meer tegenover elkaar te staan. Dit geeft onrust binnen families en tussen buren. Nu al, terwijl het nog helemaal niet zeker is dat de windturbines daadwerkelijk zo dichtbij gaan komen. Hoe gaat dat verder?

Wijngaarden, zon op het dak

Ook in Wijngaarden zoekt men een goede manier om bezig te zijn met schone energie. Wie de moeite neemt om het dorp door te fietsen zal zien dat op veel daken van woningen en bedrijven zonnepanelen zijn gemonteerd.

De eerste zonnepanelen verschenen al in 2012, láng voor het akkoord van Parijs, láng voor de eerste RES-plannen.

Wijngaarden, van alle kanten bedreigd

Inmiddels lijkt het met de rust gedaan en blijkt Wijngaarden niet meer zo'n gezonde leefomgeving als gedacht. Er komt van alles op ons af:

- **PFAS-vervuiling door Dupont/Chemours**
  - Jarenlang heeft de fabriek van Dupont/Chemours PFAS vervuiling verspreid over de regio. Wijngaarden ligt "in de rook van" deze fabriek, ook hier blijkt dat de grond ernstig is vervuild, dat blijkt uit onderzoek van het moestuincomplex. Het (vaak) eten van groenten uit eigen tuin en de eieren van eigen kippen wordt afgeraden.

- **Sliedrecht-Noord – nieuwe wijk in de polder**
  - Ten zuiden van Wijngaarden gaat de gemeente Sliedrecht de wijk Sliedrecht-Noord bouwen, hier moeten 2500 woningen komen, gedeeltelijk hoogbouw. Het open polderlandschap tussen Sliedrecht en Wijngaarden wordt gevuld.
  - De provinciale weg tussen Sliedrecht en Bleskensgraaf doorkruist het Oosteinde van Wijngaarden. Nu al is het een groot probleem om hier over te steken, vooral in de spits. Vooral voor schoolkinderen is dit een zorg. Als de nieuwe wijk Sliedrecht-Noord wordt gerealiseerd en de nieuwe fly-over naar Sliedrecht is gebouwd, is de verwachting dat deze provinciale weg nog veel drukker zal worden.
  - Ook op de andere routes door en rond Wijngaarden verwachten we toename van verkeer door deze nieuwe wijk.

- **Sluipverkeer**
  - Doordat de verbreding van de A15 is uitgesteld komt tijdens de spits veel sluipverkeer door Wijngaarden, zowel Noord-Zuid als Oost-West.
  - Zoals hierboven beschreven wordt door de bouw van Sliedrecht-Noord meer sluipverkeer verwacht.

- **Geluidsoverlast**
  - Ten zuiden van Wijngaarden lopen 3 grote verkeersaders, de A15, de Merwede-Lingelijn en de Betuwelijn. Dit levert een flinke hoeveelheid geluidsoverlast. Waar er al geluidsscherm zijn geplaatst, is dat om het geluid weg te houden van Sliedrecht. En kaatst het geluid naar het noorden, daar waar Wijngaarden ligt.

- **RES-Drechtsteden**
  - Ten zuiden van Wijngaarden is in de RES-Drechtsteden een uitwerkgebied voor zonnevelden en een onderzoeksgebied voor wind opgenomen. Deze gebieden sluiten aan op het plangebied Sliedrecht-Noord.

- **Uitbreiding hoogspanningsnetwerk Tennet**
  - Ten noorden en oosten van Wijngaarden lopen drie van de tien zoektracés voor de nieuwe hoogspanningslijnen van Tennet.

- **Gaspompstation**
  - Ten noordwesten van Wijngaarden ligt een groot gaspompstation. Nu er plannen zijn voor windturbines vlak bij dit gaspompstation, maken veel mensen zich zorgen over de risico's die we daardoor lopen.

Wijngaarden, van alle kanten bedreigd (vervolg)

- **Zoekgebieden wind, vlakken J, K en L2**
  - De zoekgebieden voor wind, vlakken J, K en L2 omringen Wijngaarden. Het oostelijke deel van zoekgebied J ligt zelfs op minder dan 400 meter afstand van de lintbebouwing. Minder dan 400 meter!!! Zoekgebieden K en L2 liggen op zo'n 700 tot 850 meter van de lintbebouwing. Zodanig dichtbij dat de zorg voor geluidsoverlast en daarmee gezondheidsproblemen, reëel is.

Wijngaarden heeft uw zorg nodig!

Beste gemeenteraad van onze gemeente Molenlanden, wij doen vanuit dit kleine dorp aan de rand van uw gemeente een dringend beroep op u: laat de zorgplicht voor uw inwoners voorgaan op andere overwegingen in de zoektocht naar windgebieden. Uw invloed op alles wat er rondom aan plannen wordt gemaakt is over het algemeen zeer beperkt. Niet in dit geval! Kies voor een verantwoorde afstand van windturbines tot woningen, spreek u uit voor een afstand van minimaal twee kilometer!

Klankbordgroep Wijngaarden

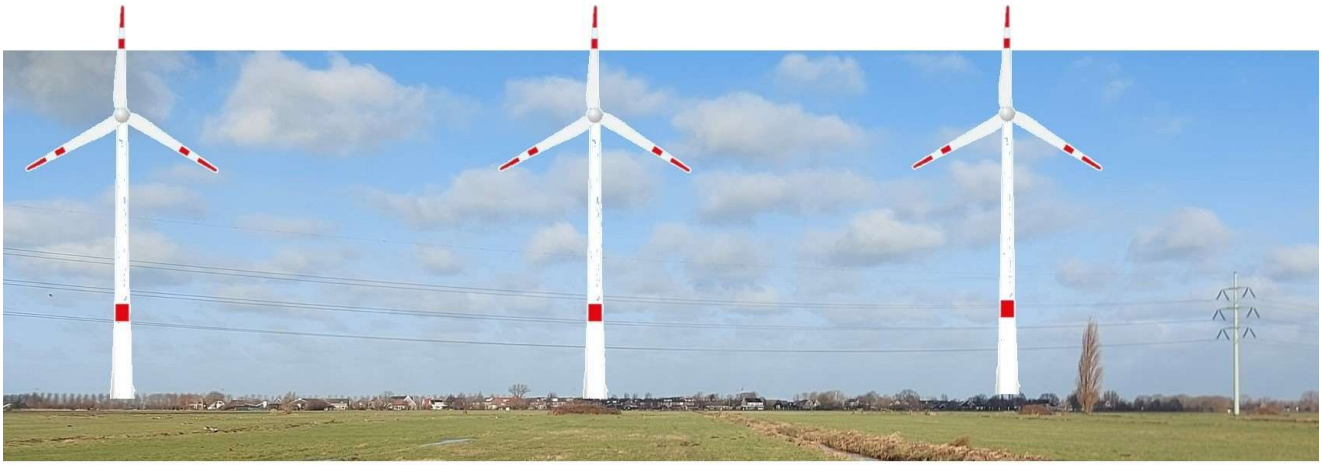

Wordt dit de nieuwe skyline van Wijngaarden?

Klankbordgroep Wijngaarden

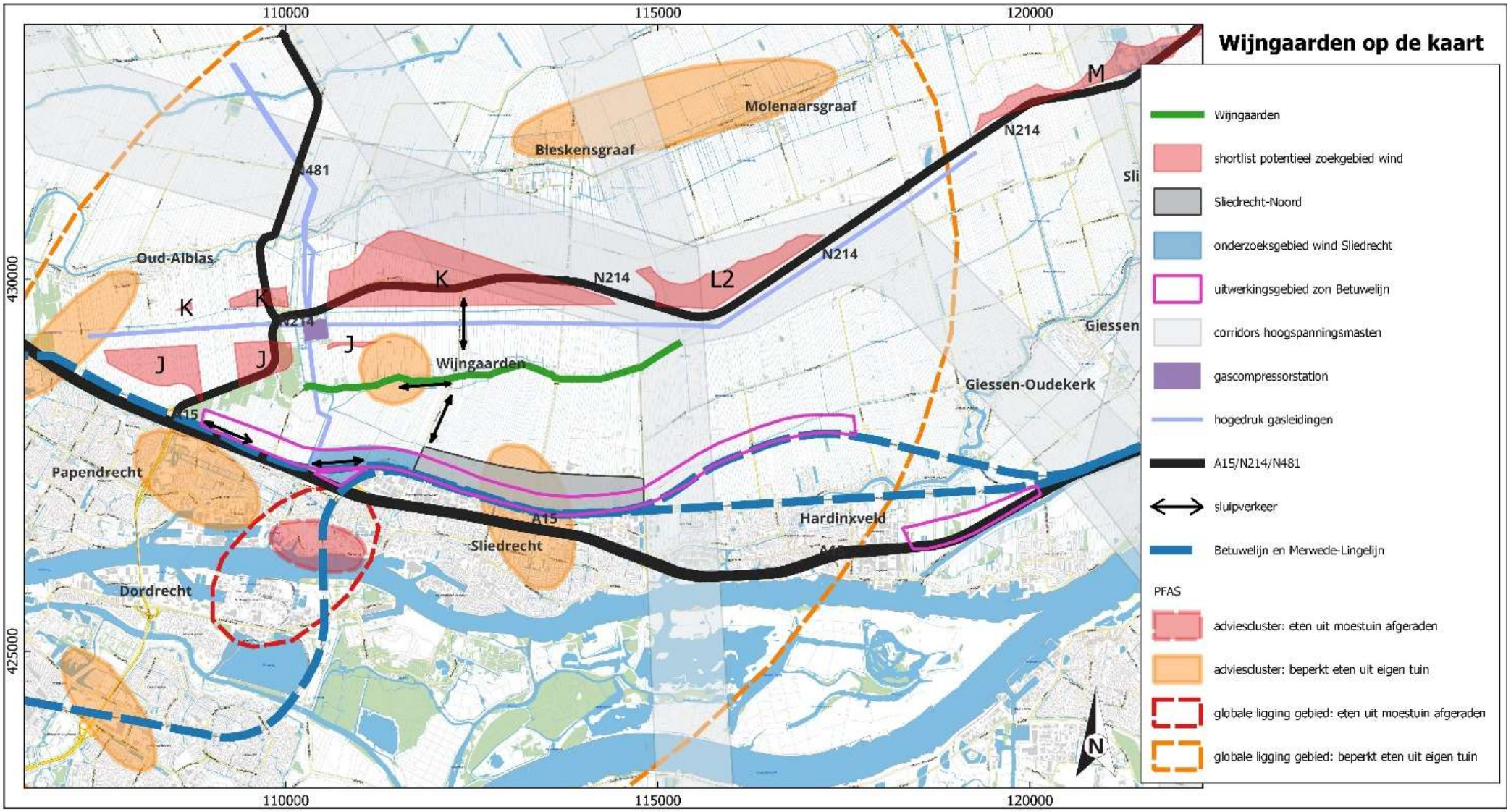

Bijlage - Natuur

RAPPORTAGE WAAROM GEEN WINDMOLENS IN VAK-K

IMPACT WINDMOLENS OP FLORA EN FAUNA IN VAK-K

"Beter 10 vogels in de lucht, dan één in de hand."

Rapportage samengesteld namens Stichting Polderlandschap Bleskensgraaf West door:

- R. Leeuwis

Foto: Purperreiger in polder Bleskensgraaf Zuid (Ron Leeuwis)

Een rapportage gebaseerd op de informatie van diverse onderzoeken van verschillende organisaties die ook als zodanig door de overheid erkent zijn en nationale en internationale wetgeving (zie bronvermelding).

INHOUD

SAMENVATTING

GEBIEDSOMSCHRIJVING:

- 1.1 Vak -K en zijn omgeving
- 1.2 Natura 2000 gebieden
- 1.3 Overige Natuurgebieden
- 1.4 NNN-gebieden en ecologische verbindingszones
- 1.5 Reeds aanwezige risicovolle infrastructuur

ROL VAN VAK-K IN DE OMGEVING:

- 2.1 Foerageergebied
- 2.2 Migratie gebied
- 2.3 Broed en/of voortplantingsgebied

SOORTEN BEKEND IN VAK-K

- 3.1 Flora
- 3.2 Insecten
- 3.3 Vissen
- 3.4 Reptielen en amfibieën
- 3.5 Zoogdieren
- 3.6 Vogels

INTERNATIOLE, NATIONALE EN PROVINCIALE WETGEVING EN AANBEVELINGEN:

- 4.1 Internationale wetgeving
  - 4.1.1. Vogelrichtlijn
  - 4.1.2. Habitatrichtlijn
  - 4.1.3. Convenant van Bern en Bonn
- 4.2 Nationale wetgeving en/of aanbeveling
  - 4.2.1 Omgevingswet
  - 4.2.2 Soorten van de leefgebieden benadering
- 4.3 Provinciaal beleid
- 4.4 Bronvermeldingen

CONCLUSIE

SAMENVATTING

In verband met de plannen voor het plaatsen van windmolens in vak-K, hebben we een rapport willen opstellen, waarin duidelijk wordt dat vak-K geen geschikte locatie is. Dit vanuit het oogpunt van natuur, omdat die met name in dit deel van de Alblasserwaard een enorm belangrijke rol speelt, anders dan in verschillende andere delen. Het is niet dat we als Stichting Polder Bleskensgraaf West tegen duurzame energie zijn of tegen energietransitie, maar deze vorm en de locatie in vak-K, heeft een te grote impact op met name de fauna. Deze ligt sowieso al onder druk door het aantal slachtoffers langs de N214 en de aanwezige hoogspanningsmasten, waardoor de rek qua procentueel aanvaardbare slachtoffers, er wel uit is. Onderstaand benomen we een aantal belangrijke bezwaren tegen het plaatsen van windmolens in Vak K.

Vak-K ligt in de verbindingszone tussen Natura 2000 gebieden
Tussen Natura 2000 gebieden De Biesbosch en de Donkse Laagten migreren dagelijks grote aantallen vogels(zie 1.2). Specifiek Vak K ligt in de volle breedte in de migratiegebied (zie afbeelding). Het plaatsen van grote windmolens in Vak K verstoren deze dagelijkse verplaatsing van vooral ook beschermde vogelsoorten zoals o.a. de kolganzen, brandganzen en de kleine zwaan. In het rapport van Arcadis is geen rekening gehouden met de verbinding tussen de Natura 2000 gebieden. Daarbij bedenke men dat er een dusdanig aantal dieren voorkomt, die zo verstoringsgevoelig zijn, waardoor de natuurdoelstellingen die we in het gebied hebben, maar ook dat van het Natura 2000 gebied “De Donkse Laagten”, zwaar onder druk komen te staan en mogelijk verloren zullen gaan. (zie 1.2)

Vak K vormt een ecologische verbindingszone tussen Natuurnetwerk-Nederland-gebieden
De ecologische verbindingszones tussen natuurgebieden vallen onder Natuurnetwerk Nederland gebieden. De provincie Zuid-Holland heeft daarvoor in Vak-K, de hele strook langs de N214 gekozen tussen Alblasserbos en Kraaienbos. (zie 1.4)

In Vak K verblijven vogels die volgens de Europesche wetgeving een beschermde status hebben.
Vak-K vervult een heel belangrijke functie als foerageergebied. Vanaf eind oktober tot eind maart vooral voor ganzen, kleine zwaan (leeft hoofdzakelijk in dit stuk Alblasserwaard en hoort tot de vijf gebieden van grootste populaties in Nederland). Met name de brandgans staat Europees gezien op de rode lijst. (zie 2.1en 4.1)
Echter er zijn nog meerder vogels die broeden in het NNN-gebied, zoals visdief, veldleeuwerik, uilen, torenvalk, buizerd, maar ook aan de rand van het gebied de bruine kiekendief en purperreiger ten noorden van het Kraaienbos.

Vak K en de nieuwe omgevingswet
In de nieuwe omgevingsvisie die is vastgesteld door de provincie Zuid-Holland is heel duidelijk aangegeven dat de provincie er alles aan doet om de natuur en biodiversiteit te willen gaan verbeteren.

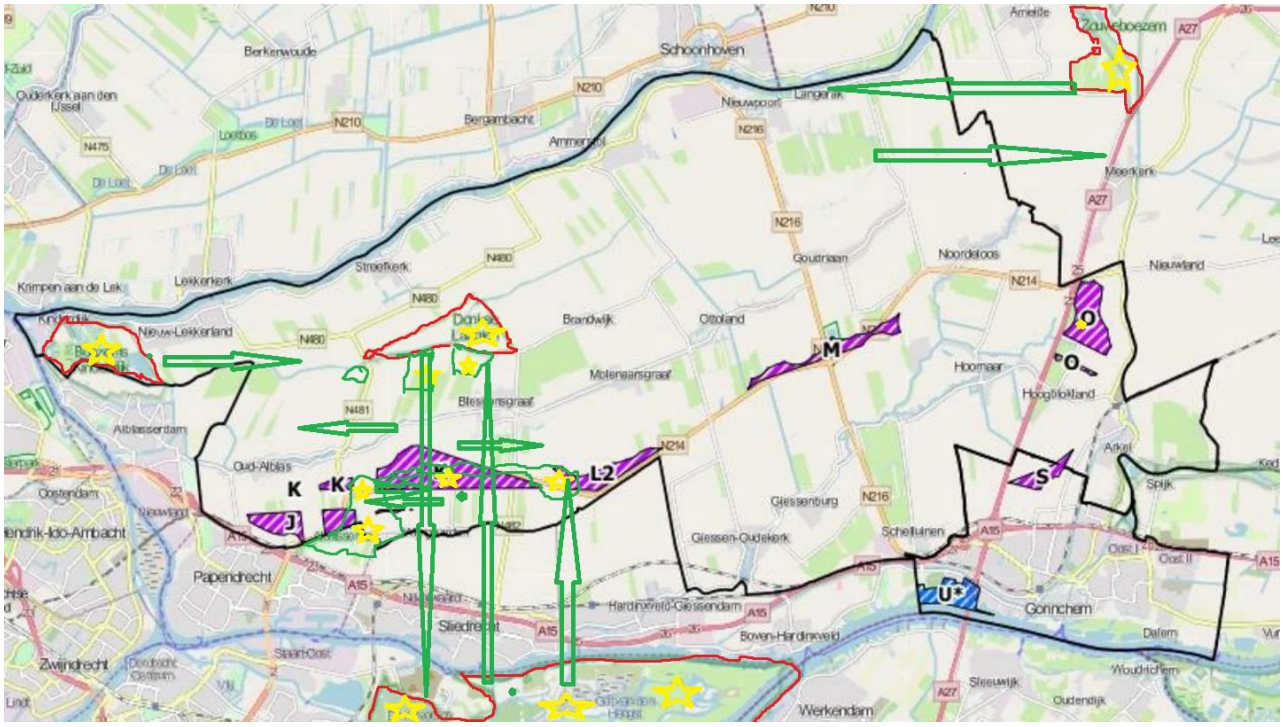

Legenda:

De roodomrande gebieden, zijn de vier Natura 2000gebieden, te weten:

- Kinderdijk (links boven).
- De Donkse Laagten (midden boven).
- De Zouweboezem (rechts boven) (Op de purperreiger na misschien, heeft de Zouweboezem weinig impact op vak-K en wordt verder in de rapportage niet genoemd).
- De Biesbosch (midden onder).

De groen omrande gebieden, zijn de NNN-gebieden en overige natuurgebieden, te weten:

- Alblasserbos Papendrecht (linksonder bij vak K2).
- NNN-gebied en ecologische verbindingszone langs N214, tussen bovengenoemd gebied en …
- Kraaienbos (noord en zuid van N214 aan rechterkant).
- Daarnaast een paar kleine NNN-gebieden rondom de Donkse Laagten. Ook elders in de Alblasserwaard zijn NNN-gebieden, maar zijn niet ingetekend, om de tekening duidelijk te houden.

De groene pijlen staan voor dagelijkse migrerende bewegingen van vogels tussen broed en foerageergebied, en/of tussen foerageergebied en rust of slaapplaats.

De gele sterren geven aan waar broed en/of slaap/rust gebied is voor vogels en/of vleermuizen.

GEDIEDSOMSCHRIJVING

1.1 Vak-K en zijn omgeving

Vak-K wordt voor het overgrote deel bedekt door agrarisch weidelandschap. Aan het noorden begrenst door de lintbebouwing en dorpskern Bleskensgraaf. In het midden door de N214 met de ecologische verbindingszone (NNN-gebied). In het zuiden door de lintbebouwing en dorpskern van Wijngaarden. In het oosten door natuurgebied het Kraaienbos en in het westen door het natuurgebied het Alblasserbos. De biodiversiteit in Vak-K is de laatste decennia, ontzettend verarmd, doordat bloemrijke graslanden, plaats hebben moeten maken voor productierijke graslanden. En de sterke verdroging, waardoor het steeds minder geschikt weidevogelgebied is geworden (omdat het veen inklinkt, verdicht en waardoor er minder regenwormen en emelt als voedsel te vinden zijn voor weidevogels). Langs de N214, is de biodiversiteit groter, door de afwisseling van bomen, struiken en op sommige plaatsen afgewisseld door bloemrijke graslanden. Zeker ook één van de oudste historische landschapselementen met een grote natuurwaarde die hier worden gevonden zijn de houtkades. Deze zone is in hoofdzaak samengesteld uit wilgen, essen en zwarte els. Knotwilgen en pest of geriefhout bosjes, zijn op een paar knotwilgen na, helaas uit het landschap rond en in Vak-K zo goed als verdwenen. De vele sloten en weteringen bevatten nog veel watervogels, reigersoorten als purperreiger en kikkers als b.v. heikikker. De groene ecologische zone is zowel een goed vogelbroedgebied voor met name zangvogels en spechten, maar ook door diverse vleermuizen. Dit zal verder uitgewerkt worden in hoofdstuk 3.

1.2 Natura 2000 gebieden

Als we de cirkel rond Vak-K die relevant zijn voor de waarde van Vak-K, dan zijn dat er drie:

- Allereerst **de Biesbosch**. Dit ligt buiten Molenlanden, maar hemelsbreed is het maar een paar kilometer. De impact van de Biesbosch is enorm groot op Vak-K. Dit Natura 2000 gebied heeft qua doelstellingen en doelsoorten enorme aantallen qua flora en fauna. De meest relevante doelstellingen voor Vak-K, zijn wel dat de Biesbosch een slaap en rustgebied is voor ganzen, kleine zwaan en watervogels. Maar ook een plaats waar trekvogels in voor- en najaar daar verzamelen om zogenaamd; “op te vetten”. Dat betekent in de praktijk dat trekvogels (die een poos blijven rondhangen in de omgeving, voordat ze verder trekken) in die periode boven Vlak-K de “landing” in gaan zetten naar, of het stijgen vanuit de Biesbosch in gaan zetten. Met andere woorden, trekvogels die direct doorvliegen, zitten meestal veel hoger. Veel doelsoort vogels vanuit de Biesbosch die daar rusten of slapen, foerageren ook in het gebied van Vak-K. En migreren dagelijks een aantal keer heen en weer. Migrerende vogels vliegen nooit hoog, om energie te sparen, men denkt dan aan hoogtes tussen de 100 en 300 meter. Wanneer we het over migratie hebben, komende we vanzelf bij het tweede Natura 2000 gebied. Naast de wintergasten, ook de zeearend en visarend, die een bijlage 1 soort is van de Vogelrichtlijn. Aangetoond doorjarenlange uitvlieg tellingen van de Biesbosch, die hoofdzakelijk noordwaarts gaat, dus over Vak-K

- **De Donkse Laagten**. Dit Natura 2000 gebied (Vogelrichtlijn Hfdst 4.1.1), ligt ten noorden van Bleskensgraaf. De doelstelling en doelsoorten voor dit gebied zijn op basis van de internationale Vogelrichtlijn, het bieden van rust en slaapplaatsen en foerageergebied voor met name de brandgans (hoogste beschermingsstatus, zie hoofdstuk 4), kolgans en grauwe gans en tegenwoordig ook slaapplaats voor de ernstig bedreigde kleine zwaan. Dat zijn dezelfde Natura 2000 doelstellingen en doelsoorten, als ook die van de Biesbosch. Het foerageergebied ligt hoofdzakelijk dus tussen deze beide natuurgebieden in. Dus de dagelijkse migratie over en weer is zeker van medio oktober t/m medio eind maart, heel groot.
  Daarnaast heeft de Donkse Laagten een beheertype toegewezen gekregen van N13.03, wat betekent: "nat weidevogelgrasland". Volgens de habitatrichtlijn (Hfdst 4.1.2) moet er dus gezorgd worden dat het een optimaal weidevogel broedgebied is voor o.a. grutto, kievit, scholekster, veldleeuwerik, visdief en tureluur.en de laatste jaren de extreem zeldzame broedvogel, de Woudaap. Dat is het kader van de doelstelling van het Natura 2000 gebied, maar uiteraard kan het niet als postzegel bestaan. En dat zien we dan ook wel aan de concentratie weidevogels in de omgeving van de Donkse Laagten, waar ook steeds meer agrariërs zich voor inzetten. Dus naast het Natura 2000 gebied, zien we de doelsoorten vanuit de Vogelrichtlijn, ook in hoge concentraties in polder Bleskensgraaf noord. Deze doelsoorten van de directe doelstelling van het Natura 2000 gebied, migreren dus dagelijks met het Natura 2000 gebied de Biesbosch. Bij ingrijpende natuuractiviteiten in Vak-K, zal het Natura 2000 gebied, ernstig in zijn voortbestaan bedreigd kunnen worden, omdat het volledig afhankelijk is en in symbiose leeft door de migratie, met de Biesbosch.
- Kinderdijk is het derde natura 2000 gebied. Doelstelling en doelsoorten zijn met name instandhouding en verbetering van het gebied als broedplaats voor met name purperreiger en zwarte stern en porseleinhoen, op basis van de vogelrichtlijn, maar ook het in standhouden van soorten als visdief, bruine kiekendief, blauwborst en kleine karekiet. Daarnaast het in standhouden van het gebied als N05.03, wat staat voor "veenmoeras" en de daarbij behorende soorten, volgens de habitatrichtlijn. Kinderdijk heeft mede zorg gedragen dat de purperreiger niet zou uitsterven in Nederland en de populatie is stabiel. Kinderdijk vecht voor het behoud van de zwarte stern, door nestvlonders te leggen. Wat betreft purperreiger, die broeden ook in de Biesbosch, maar voor Vlak-K nog belangrijker, is in het natuurgebied Kraaienbos. Dit zorgt dat de purperreiger voortdurend foerageert in Vak-K. De zwarte stern zal meer migreren richting Donkse Laagten, maar de visdief waarvoor gestreden wordt in de Donkse Laagten, foerageert ook vaak in Vak-K. Dan nog de bruine kiekendief, die broedt in alle genoemde natuurgebieden en foerageren ook in Vak-K. Van de bruine kiekendief is bekend dat die heel gevoelig zijn voor windmolens en veel slachtoffers vallen daaraan. Niet geheel onbelangrijk om te vermelden is, met betrekking tot Kinderdijk, dat het moeilijk is om de doelstelling van Kinderdijk te halen als Natura 2000 gebied en dat de provincie onlangs bekend gemaakt heeft om grote stukken land op te kopen en die als natuur in te richten. Dit om toch de doelstelling van Kinderdijk te halen en te verbeteren. Dit betekent ook dat daarmee de onderlinge verhoudingen in het Natuurnetwerk, in de driehoek Biesbosch, Donkse Laagten en Kinderdijk, steeds groter wordt. Voetnoot daarbij is wel dat dit ook met de waterkwaliteit te maken heeft.

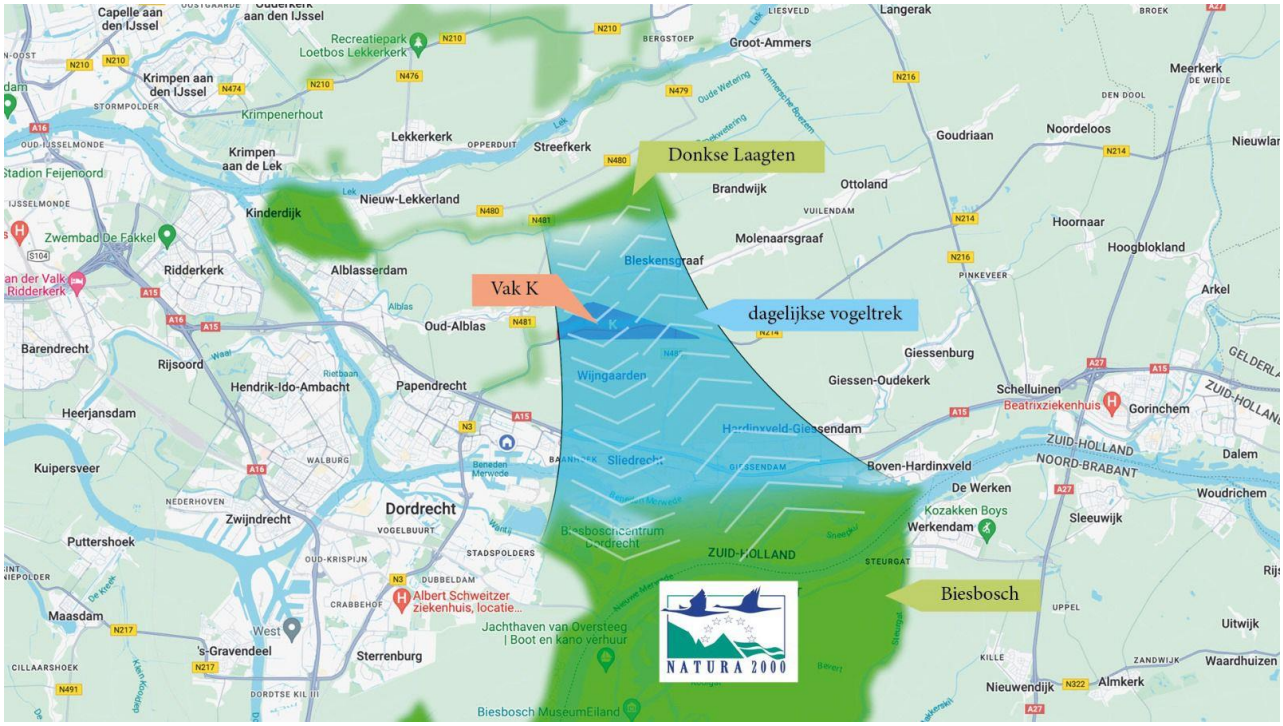

Bron: Image van Stichting Polderlandschap Bleskensgraaf West

1.3 Overige natuurgebieden

Dan blijven er nog drie natuurgebieden over rond Vak-K, te weten:

- Het **Alblasserbos Papendrecht**, een bio divers bos wat veel broedvogels herbergt. Met name één van de laatste bolwerken waar nog enkele paren van soorten als wielewaal en nachtegaal voorkomen. Soorten die hard achteruitgaan. Elders in de omgeving van Vlak-K en hele omgeving komen ze niet voor. Nu zullen die niet snel slachtoffer worden van wieken, maar zijn wel heel verstoringsgevoelig. De kans is groter dat met name uilen als bosuil, kerkuil, ransuil en buizerd slachtoffer worden. Maar het grootste risico door de rol van het Alblasserbos en de daaraan verbonden NNN-gebieden zijn wel de vleermuizen (zijn allen beschermd). Met name in zulke natuurgebieden, planten diverse vleermuizen zich voort, met het grootste risico voor de ruige dwergvleermuis, omdat die het meeste trekken in de omgeving om te jagen. Ook al staan de soorten die hier voorkomen nog niet op de rode lijst betekent, maar hun aantallen gaan landelijk hard achteruit en zeker bij ons ook, vanwege dat er te weinig insecten meer zijn en te weinig plaatsen om voort te planten.
- Het natuurgebied ten noorden langs de N214 en ten westen van de N284 van Staatsbosbeheer met het beheertype N12.02, wat betekent Kruiden- en Faunarijk grasland. Dit natuurgebied kan zijn doelstellingen niet meer behalen, door het kleine oppervlakte, direct aan de N214, de hoogspanningskabels en het tekort aan insecten. Een typisch voorbeeld van een natuurgebied, dat te veel negatieve effecten van de mens ervaart en daarom niet meer aan zijn doelstellingen kan voldoen.

- Het derde natuurgebied aan de oostkant van Vak-K, is het **Kraaienbos**, dat zowel ten noorden, als ten zuiden van de N214 ligt. Het Kraaienbos heeft een heel belangrijke functie, omdat die ook twee rode lijst soorten bevat die er broeden, de purperreiger en bruine kiekendief. Maar ook de enige plaats is in de regio, waar met zekerheid vastgesteld is dat de baardvleermuis zich daar voortplant. Vlak-K is dus het foerageergebied voor deze soorten. Het aanvarings- en verstoringsrisico (zie tabel Hfdst. 3.2) en mate van bedreiging van de soort, is voor de bruine kiekendief heel groot en de purperreiger behoorlijk groot (Bron: Sovon onderzoek windenergie gevoeligheidskaart, in opdracht van ministerie LNV)

1.4 NNN-gebieden en ecologische verbindingszones

De ecologische verbindingszones tussen natuurgebieden vallen onder Natuurnetwerk Nederland gebieden. De provincie Zuid-Holland heeft daarvoor in Vak-K, de hele strook langs de N214 gekozen tussen Alblasserbos en Kraaienbos. Dat kunt u zien aan de hieronder geplaatste kaart van de provincie. Omdat natuurgebieden in de Alblasserwaard schaars zijn en vaak klein, zijn deze NNN-gebieden van enorme waarde voor de natuur. Mede ook doordat er weinig over is van een natuur inclusief Landschapsbeleid is (dit in tegenstelling tot de Krimpenerwaard). Deze strook is met name belangrijk voor zangvogels, roofvogels als bosuil, ransuil, sperwer, torenvalk en buizerd, die er rusten, maar ook broeden. Maar ook als voortplantingsgebied voor vleermuizen. Uiteraard jagen die dieren in hun omgeving en daar dit NNN-gebied in Vlak-K (er zijn er natuurlijk meer) ligt, jagen de dieren dus ook in Vlak-K. In de winter is het ook nog op bepaalde plaatsen een rustgebied voor de houtsnip en die is enorm gevoelig voor verstoring door windmolens. Evenzo de roek die steeds minder voorkomt, maar nog wel aanwezig en de sperwer. Voor de sperwer geldt niet alleen dat deze verstoringsgevoelig is, maar ook vaak slachtoffer van de wieken. Dat geldt ook voor een soort die landelijk hard achteruitgaat en waar windmolens ook een behoorlijke mate van bedreiging heeft voor het voortbestaan van de soort, is de veldleeuwerik. Komt in Vlak-K en Donkse Laagten nog wel als broedvogel voor, maar gaan hard achteruit. Vandaar de extra maatregelen in de kleine NNN-gebieden aan de rand van de Donkse Laagten, om deze soort te helpen.

Ransuil en Kerkuil (slachtoffer) in Vlak-K

Bron: pzh.maps.arcgis.com

1.5 Reeds aanwezige risicovolle infrastructuur

Veel elementen in onze infrastructuur zien we als gewoon en behoren gewoon bij onze samenleving. Toch willen we er een paar benoemen, omdat die in een optelsom, relevant zijn voor Vlak-K.

- De provinciale weg N214. Het NNN-gebied grenst daar direct aan. Door veel voorstanders van windmolens wordt het argument gebruikt dat er meer vogels en vleermuizen het dodelijk slachtoffer worden van het verkeer, dan van windmolens. Dat klopt, daar hebben ze gelijk in en dat erkent de overheid ook, vandaar de plaatsing van bijvoorbeeld schermen (mitigerende maatregel) ten gunste van vleermuizen bij het hoge kruispunt op de N214 met de N216. Het risico bij Vlak-K is hoger voor onder andere kleine zangvogels, uilen, weidevogels en vleermuizen, omdat die laag vliegen naar de beschutte plaatsen waar ze rusten, broeden en slapen in het NNN-gebied. Hiervoor is misschien ooit een aanvaardbare risicoanalyse gemaakt, die meestal tussen <1% tot <5% is. Als je nu er ook windmolens bij zet, wordt het risico aannemelijk hoger.
- Ten tweede loopt er al een hoogspanningsnetwerk door Vak-K wat ook dodelijke slachtoffers maakt. Ook hier zou het aanvaardbaar risicoanalyse toegepast moeten zijn van, < 1% tot < 5%.

Wanneer er nu ook nog windmolens zouden worden geplaatst van deze omvang, dan ligt het aanvaardbaar risico al vooraf eigenlijk op 0%, omdat we ons geen verder risico kunnen veroorloven voor zo'n **belangrijk kruispunt van vogels** in de Alblasserwaard. Dat gaat absoluut de kwaliteit van de natuur, de doelstellingen van de Natura 2000 gebieden en het aantal vogelsoorten, die Europese rode lijst soorten zijn en dus juist extra beschermd moeten worden, negatief beïnvloeden (zie tabel Hfdst 3.2). En mocht er dan in de toekomst ook nog een bovengrondse uitbreiding komen van het hoogspanningsnetwerk, dan zal het effect zo groot zijn, dat er veel soorten het niet gaan overleven als populatie (zie migratie gebied Hfdst.2.2 en we ons niet aan de Europese wetgeving hebben gehouden. Dat zijn oorzaken die voorzien kunnen worden en dat mag niet zomaar (zie speciale zorgplicht omgevingswet Hfdst. 4), maar moeten we bovenal niet willen wensen. Belangrijk gegeven is: .dat landelijk gezien zijn de laatste 10 jaar de wintergasten redelijk stabiel zijn. Alleen de brandgans laat een lichte daling zien, echter de kleine zwaan (ernstig bedreigde soort, zie "gevoeligheidstabel"), een sterk verontrustende daling. Daarentegen gaat de helft van de broedvogels hard achteruit in met name agrarische gebieden en kwelders. In bosgebieden en moerassen (dat geldt landelijk,

maar niet voor Kinderdijk en de Donkse Laagten) zijn ze redelijk stabiel of gaat het iets beter. Aangezien we op kwelders na, alle natuurtypen hier hebben in deze hoek, hebben we een mooie, maar moeilijke taak en uitdaging, omdat we een specifieke zorgplicht hebben (zie Hfdst 4.2.1) . (Informatie landelijke trends, Bron: Sovon – Vogelbalans)

ROL VAN VAK-K IN DE OMGEVING

2.1 Foerageergebied

Vak-K vervult een heel belangrijke functie als foerageergebied. Vanaf eind oktober tot eind maart vooral voor ganzen, kleine zwaan (leeft hoofdzakelijk in dit stuk Alblasserwaard en hoort tot de vijf gebieden van grootste populaties in Nederland). Met name de brandgans staat Europees gezien op de rode lijst, waar maatregelen moeten worden genomen om het habitat te beschermen (convenant van Bonn), hoewel er meer kolganzen (gemiddeld per dag in januari en februari 1500 de laatste 10 jaar) en grauwe ganzen (2000, zijn de laatste 10 jaar als enige gans toegenomen, mede doordat ze ook meer broedvogel zijn geworden) foerageren en de grootste populatie brandganzen doen dat ten noorden van Bleskensgraaf (zie migratie gebied), maar komen steeds dichter bij de Graafstroom dus richting Vak-K. In de lente en zomer is het vooral foerageergebied voor onder andere purperreiger, kievit, grutto, visdief, veldleeuwerik en bruine kiekendief en nog een beperkt aantal wulpen en scholeksters, qua vogels. Ook al denk je er vaak niet zo snel aan, maar ook de zeearend en visarend, jagen steeds vaker hier, het betreft dan vaak jonge vogels en trekkende vogels, vanuit de Biesbosch. Ook voor vleermuizen als baardvleermuis, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Bijna jaarrond, is het een foerageergebied voor ooievaar, roofvogels als torenvalk, sperwer, havik, bosuil, kerkuil en ransuil. Natuurlijk zijn er meer soorten te noemen, maar de soorten die hier benoemd worden, staan allemaal op de Europese lijst, als zijnde soorten die beschermd moeten worden, dan wel hun habitat.

2.2 Migratie gebied

Veel vogels foerageren of broeden niet direct in Vlak-K, maar wel in de directe omgeving, zoals bv. Het Natura 2000 gebied de Donkse Laagten, en de polders ten noorden van Bleskensgraaf en polder Wijngaarden. Wintergasten als met name brandganzen zitten meer ten noorden van Bleskensgraaf (duizenden per dag, in januari en februari de laatste 10 jaar) en dat geldt ook voor kolganzen. In kleine aantallen komt de brandgans ook voor in polder Wijngaarden (gemiddeld 150 in de maanden januari en

februari de laatste 10 jaar). Deze soort migreert in het winterseizoen dagelijks tussen hun slaapplaats in de Biesbosch. Dat geldt ook voor kleine zwaan, die zoals boven genoemd, hoofdzakelijk in polder Bleskensgraaf zuid en Wijngaarden zit (deze soort is de laatste 10 jaar van gemiddeld 250 per dag, naar een tiental gemiddeld achteruitgegaan). In het voorjaar voor het broedseizoen, migreren ook heel wat grutto's en kieviten en watersnippen. In de trektijd praten we over nog meer soorten die ook vaak aankomen in de Biesbosch na de winter en dan vervolgens doortrekken, onze polder in om te broeden, of verder naar het noorden trekken. Veel vogels hebben één ding gemeen; vogels die opstijgen of juist gaan landen vanuit of in de Biesbosch, zitten in Vlak-K niet hoog, die niet ver meer trekken. Dat betekent dat het risico naast de dodelijke aanvliegschade, de windmolens met name ook het ontwijkingsgedrag gaan bewerkstelligen! Dat is zeker schadelijk voor soorten die bijvoorbeeld broeden in de Donkse Laagten en het boezemgebied (zie impact doelstellingen Natura 2000 gebied Donkse Laagten eerdergenoemd Hfdts 1.5). Dan denk je onder andere ook aan de blauwborst die op veel plaatsen waar water en riet is broedt, maar ook de kleine karekiet (de grote karekiet is ondertussen verdwenen), Woudaap, kwak en roerdomp. Of sterns als de visdief. De zeearend en visarend staan bij het foerageergebied genoemd, maar behoren eigenlijk meer tot de migratie soorten, die ook in het boezemgebied jagen en dan dus migrant zijn. Aangezien er maar enkele broedparen van deze zeldzame soort in de regio zijn, kan een dodelijke aanvaring met een windmolen, al een aanslag op het evenwicht van deze populaties betekenen, ook als het de uitgevlogen en zwervende jongen betreft (de ouderparen blijven meestal wel in de Biesbosch). Opvallend daarbij is te noemen, dat juist de trek vanuit de Biesbosch, nauwelijks plaats vindt ter hoogte van de windmolens van Boven-Hardinxveld. De migratie vindt dus hoofdzakelijk plaats over Hardinxveld-Giessendam en Sliedrecht. Trekvogels die vanuit de Biesbosch wel direct in noordelijke richting vliegen, maken meteen grote hoogte, en daar is de impact van de daar aanwezige windmolens minder groot.

Dagelijkse migratie ganzen Foto: Ron Leeuwis

2.3 Broed en/of voortplantingsgebied

Vak-K is ondanks dat de biodiversiteit verdwenen is en sterk verdroogd (dat alles ten gunste van de agrarische sector), nog steeds een broed en voortplantingsgebied. Mede doordat er in Polder Bleskensgraaf zuid en Wijngaarden, een paar boeren zijn die een actief weidevogelbeheer toepassen. De intensivering van

de veehouderij heeft er helaas wel voor gezorgd dat weidevogels en zangvogels, grotendeels terug gedrongen zijn naar het Natura 2000 gebied de Donkse Laagten, doordat er nauwelijks nog wilde bloemen groeien en daarmee nauwelijks insecten zijn en doordat de grondwaterstand veel te laag gehouden wordt, waarvan de grutto het grootste slachtoffer is. Dit maakt de populaties zeer kwetsbaar. De andere kant is wel dat juist ganzen in de winter er enorm van profiteren van de hoge voedselkwaliteit van het Engels raaigras, echter door mede verdroging, profiteert de Kleine Zwaan er niet van. Daarom is er des te meer reden om erg zorgvuldig met het gebied Vak-K om te gaan. Vooral omdat ook de grutto's en kieviten, die hebben moet uitwijken naar de noordkant van Bleskensgraaf, ontzettend gevoelig zijn voor de aanwezigheid van windmolens. Met name de **verstoring speelt de grootste factor** en daarnaast voor de kievit ook nog de behoorlijk grote kans om aanvlieg slachtoffer te worden zie eerdergenoemde onderzoek van Sovon voor het ministerie van LNV onder aan dit hoofdstuk. Met name ook omdat ze in het voorjaar vanuit de Biesbosch aankomen op lage hoogte < 500 meter.

Echter er zijn nog meerder vogels die broeden in het NNN-gebied, zoals ransuilen, torenvalk, buizerd, maar ook aan de rand van het gebied de bruine kiekendief en purperreiger ten noorden van het Kraaienbos.

Naast vogels planten ook de eerdergenoemde vleermuizen, zoals de baardvleermuis (Kraaienbos), gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis, zich voort in het NNN-gebied en de hoog beschermde blauwborst. Qua aanvlieg slachtoffers, heeft de vleermuis nog een tweede probleem. Met name bij grote windmolens, ontstaat een onderdruk rond de punten van de wieken, waardoor er nog meer slachtoffers vallen. Uit onderzoek in Duitsland, waar ze ook honden voor gebruikten, bleek het aantal slachtoffers onder vleermuizen, aanzienlijk groter dan men dacht. In Nederland is er nog nauwelijks betrouwbaar onderzoek gedaan en worden de prognoses gebaseerd op het onderzoekswerk in Duitsland in vergelijkbaar gebied.

(Bron: onderzoek zoogdieren vereniging Nederland)

Maar een soort die we niet moeten vergeten is een amfibie. En wel de zeldzame heikikker. Een kikker die al voor heel wat bouwvertraging heeft gezorgd. Ze vliegen weliswaar niet tegen de wieken, maar bij de aanleg zal er toch veel moeite gedaan moeten worden, om de soort geen schade te berokkenen. Daarvoor zijn mitigerende maatregelen vereist.

Definitie "mitigerende maatregelen": verzachtende-, matigende-, verlichtende maateregelen; het nemen van maatregelen waardoor maatschappelijk noodzakelijk geachte aantastingen van natuurwaarden worden verzacht

Waarom deze definitie er even uitgelicht? Omdat deze maatregel erg populair is bij projectontwikkelaars. Mitigerende maatregelen zijn alleen van toepassing wanneer er echt geen andere oplossing meer is en is meer bedoeld voor flora en fauna activiteiten in bestaande woonwijken en industrieterreinen. Daar mag soms een habitat in de winter vernietigd worden en elders een geschikt habitat worden gecreëerd, dat geldt echter niet voor nieuwe projecten in het buitengebied. De mitigerende maatregelen zijn een pleister op

bestaande wond. Ten tweede, is de effectiviteit op de langere termijn niet bewezen. Daarmee zou volgens de WUR, de effecten van de mitigerende maatregelen op de langere termijn gemonitord moeten worden.

https://edepot.wur.nl/365958

"meten is weten"

Tabel behorende bij de gevoeligheidskaart van vogels bij windenergie

Tabel met broedvogels en niet broedvogels die voorkomen in Vak-K in meer of mindere mate, met een kwetsbaarheidsscore. Bron: Sovon windenergie gevoeligheiskaart vogels. Rood is zeer groot risico, oranje behoorlijk groot, geel matig en wit nauwelijks of geen.

Soortnaam	Kwetsbaarheidscore	Mate bedreiging	Risico aanvaring	Verstoring risico
Kleine zwaan	11			
Visdief	10			
Zwarte stern	10			
Bruine kiekendief	9			
Scholekster	9			
Wulp	9			
Buizerd	8			
Grutto	8			
Kievit	8			
Kleine mantelmeeuw	8			
Torenvalk	8			
Zeearend	8			
Zilvermeeuw	8			
Rode wouw	8			
Kokmeeuw	7			
Ooievaar	7			
Ransuil	7			
Slechtvalk	7			
Tureluur	7			
Visarend	7			
Blauwe reiger	7			

Boomvalk	6			
Stormmeeuw	6			
Smient	6			
Havik	6			
Purperreiger	6			
Roek	6			
Veldleeuwerik	6			
Wilde eend	6			
Kluut	5			
Ringmus	5			
Sperwer	5			
Grote zilverreiger	5			
Roerdomp	5			
Zwartkopmeeuw	5			
Grauwe gans	4			
Aalscholver	4			
Houtsnip	4			
IJslandse grutto	4			
Kemphaan	4			
Tafeleend	4			
Watersnip	4			
Bergeend	4			

SOORTEN BEKEND IN VAK-K

3.1 Flora

Aangezien het grootste gedeelte van Vlak-K uit een monotoon agrarisch privaat landschap bestaat, is de kans dat daar een absoluut en totaal beschermde flora voorkomt, waarschijnlijk nul. Onderzoek zou het moeten uitwijzen. In het NNN-gebied wat in Vlak-K ligt, komen in elk geval geen beschermde soorten voor, waarvoor speciale maatregelen zouden moeten worden getroffen. De gevolgen van slagschaduw en geluid zijn niet aannemelijk. Dat geldt ook voor reptielen, amfibieën en vissen

3.2 Insecten

Om dezelfde reden als bij flora, is het niet waarschijnlijk dat er een insect voorkomt die zeldzaam is en extra bescherming geniet, behalve één soort: De veenmol. Deze soort is de laatste tientallen jaren hard achteruitgegaan en staan nu op de rode lijst van de flora en faunawet, maar geniet nog geen wettelijke bescherming. Met name de verdroging is de grootste oorzaak waardoor de soort nu ernstig bedreigd wordt.

Dit is wel een factor die lang onderzoek vraagt wanneer je wilt bouwen en een oplossing te vinden om die dieren als soort niet te beschadigen. Voor de rest is de insecten dichtheid zo gering dat ze geen rol spelen voor de windmolens.

3.3 Vissen

Er is geen onderzoek gedaan naar vissen in Vlak-K en elders, maar wat er bekend is van de omgeving is er geen zeldzame vissoort te verwachten, waarmee men rekening mee zou moeten houden. Uiteraard zal onderzoek wel noodzakelijk voordat bouw zou kunnen plaatsvinden

3.4 Reptielen en amfibieën

In Vlak-K is het niet te verwachten dat er een reptiel voorkomt. Amfibieën wel, zoals diverse kikkers, salamanders en padden. Maar eigenlijk is er maar één zeldzame rode lijst soort, de heikikker, die thans nog niet bedreigd wordt, maar die wel is opgenomen in bijlage 4 van de habitatrichtlijn

3.5 Zoogdieren

Qua zoogdieren kan je er zeker van zijn dat in het agrarisch gebied van Vlak-K, bunzingen voorkomen en in de mate van aanwezigheid van woelmuizen, ook wezels. In het NNN-gebied en de genoemde natuurgebieden er omheen komen daarbij ook de hermelijn voor en boommarter. Alle zoogdieren zijn beschermd, maar deze vallen onder verschillende artikelen in de Wet natuurbescherming. De bunzing is breder beschermd, omdat deze op de rode lijst staat, doordat hij zover achteruit is gegaan dat hij volgens de cijfers van 2020 als bedreigde diersoort gezien moet worden. In hoeverre geluid en slagschaduw negatief is, is niet onderzocht. Niet onbelangrijk om te noemen is, dat windmolens doodsoorzaak nummer één voor vleermuizen en daar zitten wel een aantal soorten in Vak-K (zie eerder genoemd)

(Wnb artikel 3.10; habitatrichtlijn bijlage 5 en conventie van Bern, appendix III)

3.6 Vogels

De meeste rode lijst soorten in Nationale en Internationale wetgeving, die van toepassing zijn op Vlak-K, zijn hierboven al genoemd. Het betreft dan broedende en niet broedende soorten. Trekvogels zijn daarin niet meegenomen. In de gevoeligheidsmatrix voor windmolens staan ook een paar niet rode lijst soorten, maar daarin zijn trekvogels ook niet in meegenomen en ook een migrerende soort als brandgans niet. Om nu niet nog een keer alle soorten te herhalen. En om toch een goed zicht te krijgen op broedvogels, migrerende

vogels en trekvogels te krijgen heb ik hieronder een kaart geplaatst met toestemming van de uitgever: geo-platforma5h.nl/ .

Op deze kaart is duidelijk te zien de hoge vogeldichtheid en hun bewegingen in Vlak-K. Daaruit blijkt ook dat in het uiterste oosten van de Alblasserwaard de invloed van windmolens het meest gering is. Qua wettelijke kaders die tegen de windmolens in Vlak-K pleiten qua natuurwetgeving, zal er verder op ingegaan worden in hoofdstuk 4. Veel vogels zijn gevoelig voor windmolens, dat zal zeker door de beweging komen, Maar ook doordat ze proberen windmolens te ontwijken, waardoor broedsucces verkleind wordt en dat heeft vooral impact op roofvogels en uilen, omdat die een laag reproductiegetal hebben. In hoeverre slagschaduw en/of geluid ook effect heeft, is niet duidelijk. Met name geluid zou mogelijk een negatief effect kunnen hebben nacht actieve, gehoorjagers als Ransuil en Kerkuil.

Kievit + Ransuil

Uit de onderstaande kaart kan je concluderen dat hoe donkerder het gebied, hoe hoger de dichtheid van vogelactiviteiten, al eerder genoemd. Bruin is het hoogst tot crème en wit als het laagst.

Om het enigszins overzichtelijk te houden, zijn hier alleen de kaartlagen van de broedvogels en trekvogels over elkaar gelegd. Niet broedvogels zijn niet meegenomen.

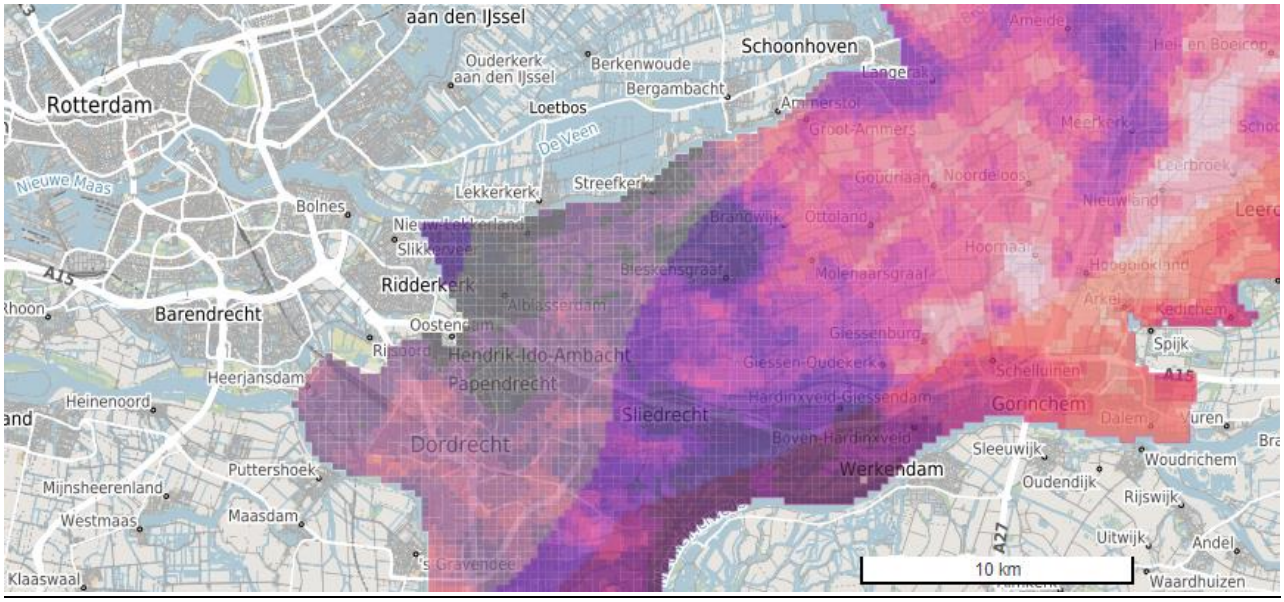

INTENATIONALE, NATIONALE WETGEVING EN PROVONCIALE AANBEVELINGEN:

4.1 Internationale Wetgeving

Veel mensen beseffen niet dat we als land, zo'n belangrijke ecologische spil vormen voor broedvogels, wintergasten en trekvogels. We hebben hier in ons lage landje unieke ecosystemen. Het is niet voor niets dat bijvoorbeeld een Biesbosch en Kinderdijk, naast natuur, ook qua uniek gebied op de Unesco werelderfgoedlijst staan. Daar trekken dieren zich niet zoveel van aan, maar het betekent wel dat we hier in dit deel van het land een uniek landschap hebben. Waarvan veel flora en fauna profiteren en velen zelfs alleen in zo'n een habitat kunnen leven. Daarom zijn er binnen de EU en ook nog verder, afspraken gemaakt om juist die kwetsbare soorten te beschermen. Omdat dieren en planten nu eenmaal niet voor hun eigen rechten kunnen opkomen. Dat we ons daar als mensheid niet zo streng aan willen houden is bekend, anders zouden we niet overal de noodklok horen luiden over klimaat, het uitsterven van dieren en het verdwijnen van hun leefgebieden en leefomstandigheden in alleen al Nederland. Zelfs de in Hfdst. 4.3 genoemde "Omgevingsvisie Zuid-Holland" is er ambitieus in, om natuur en landschap en leefomgeving te herstellen, te verbeteren en uit te breiden. Toch zullen we als Stichting Polder Bleskensgraaf West, een ernstig beroep willen doen op internationale wetgeving ter bescherming van de natuur. Omdat de bovengenoemde zorgen, hier ook groot zijn. En gelukkig speelt Vlak-K in deze regio nog een enorm belangrijke rol in de instandhouding van internationaal genoemde soorten, die onze staat verplichten om maatregelen te nemen om deze soorten ook niet ten onder te laten gaan.

Waarom beginnen bij Internationale wetgeving en richtlijnen? Omdat onze Nationale wetgeving is voorgekomen uit de Internationale voor het overgrote deel. Natuurlijk hebben we ook aanvullend Nederlandse wetgeving, omdat we als land ook een uitvoeringsbesluit moeten maken en die vinden we terug in de Omgevingswet. De uitvoering ervan ligt voor het grootste deel in handen van de provincie en de gemeenten. Vandaar dat we beginnen met Internationale wetgeving.

- 4.1.1 Vogelrichtlijn:

"De Vogelrichtlijn (Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand) is een richtlijn van de Europese Unie. Het doel is de bescherming, het beheer en de regulering van de in de lidstaten voorkomende vogels. De bescherming van soorten en de aanwijzing van beschermde gebieden voor specifieke soorten van Bijlage I en voor trekvogels zijn verwerkt in de Wet natuurbescherming."

Veel van de soorten in Art.4.1 bijlage I (trekvogels) die betrekking hebben op Vak-K zijn al eerder genoemd en gaan we dus niet per soort herhalen. Ook niet de soorten uit Art. 4.2 van de geregeld in ons land verblijvende soorten. Wel willen we duidelijk maken dat aan de hand van de

Vogelrichtlijn, wel heel veel soorten die Europese bescherming genieten, hun habitat vinden in dit deel van de Alblasserwaard, dus in Vak-k. **Juist door de migrerende werking hier tussen de eerdergenoemde Natura 2000 gebieden.** We halen hier nog regelmatig de Wnb aan, hoewel deze is komen te vervallen per 1-1-2024, maar bijna geheel is overgenomen in de Omgevingswet. De Vogelrichtlijn is hetzelfde gebleven, net als de habitatrichtlijn. De verwijzingen naar de Wnb artikelen, verwijzen daar weer door naar de artikelen in de Vogelrichtlijn.

Art.3.1 Wnb -> Artikel 5 Vogelrichtlijn en Bijlage 1 Artikel 4.1

- Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
- **2**Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
- **3**Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
- **4**Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid **opzettelijk te storen**.
- **5**Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

(Dat zal wel het geval zijn voor diverse soorten bij de komst van windmolens)

Artikel 3.3 punt 4 Wnb voorziet ook in ontheffingen en vrijstellingen, maar die horen wel aan de volgende voorwaarden te voldoen. Dat onderschrijft het principe: "Niet, mits dat …"

- Onze Minister kan ontheffing of vrijstelling verlenen van:
    - **a.**de verboden, bedoeld in artikel 3.2, eerste lid, ten aanzien van vogels, dood of levend, of gemakkelijk herkenbare delen daarvan, of ten aanzien van uit deze vogels verkregen producten van daarbij aangewezen soorten, of
    - **b.**regels, gesteld krachtens artikel 3.2, vierde lid.
- Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:
    - **a.**er bestaat **geen andere bevredigende oplossing**;
    - **b.**zij is nodig:
        - **1°.**in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
        - **2°.**in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
        - **3°.**ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
        - **4°.**ter bescherming van flora of fauna;

- **5°.**voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt, of
- **6°.**om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan

- **de maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort**

https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2021-07-01#Hoofdstuk3

Vogelrichtlijn: soort van Bijlage I (artikel 4.1 Vogelrichtlijn) | Beschermde natuur in Nederland (nederlandsesoorten.nl)

(Het bouwen van een windmolenpark staat niet onder de uitzonderingen)

Artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn geeft in drie verschillende (onderverdeelde) bijlagen, aan de soorten broedend of niet broedend en trekvogels aan, met hun beschermingsregiem.

https://minez.nederlandsesoorten.nl/content/vogelrichtlijn

- 4.1.2 Habitatrichtlijn
  Het beschermingsregime soorten 3.2 Habitatrichtlijn, worden beschreven in Art. 3.5 en 3.6 in de Wnb. Het beschermingsregime gelijkt veel op die van de Vogelrichtlijn, maar bevat meer ook andere dieren, planten en omgeving. De Habitatrichtlijn wordt weer verder uitgewerkt in het convenant van Bern. Ook bij de habitatrichtlijn geldt het principe: “Niet, mits dat…”

  - Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
  - **2**Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
  - **3**Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
  - **4**Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
  - **5**Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

  Art 3.6

  - Het is verboden dieren of planten van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, bijlage I of II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, onder zich te hebben voor verkoop, te vervoeren voor verkoop, te verhandelen, te ruilen of te koop of te ruil aan te bieden.

- **2**Het is verboden, anders dan voor verkoop, dieren of planten als bedoeld in het eerste lid onder zich te hebben of te vervoeren.

- **3**De verboden, bedoeld in het eerste en tweede lid, zijn niet van toepassing ingeval de in dat lid bedoelde dieren en planten aantoonbaar zijn gefokt of gekweekt.

De Habitatrichtlijn bevat Bijlage II, III en IV, waarin ook met name trekvogelsoorten genoemd worden en alle andere beschermde soorten dieren en planten

https://minez.nederlandsesoorten.nl/content/habitatrichtlijn

De voorwaarden om van de regels af te wijken, zijn dezelfde als die zijn beschreven onder de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn en habitatrichtlijn overkoepelen elkaar, dat is zo beschreven in het document van de EU, om de doelstelling van beide richtlijnen te verklaren:

"De overkoepelende doelstelling van de twee richtlijnen is dat de dieren plantensoorten en habitatsoorten die onder hun bescherming vallen, worden behouden of hersteld zodat hun hele natuurlijke verspreidingsgebied binnen de EU in een gunstige staat van instandhouding verkeert. Het gaat dus om meer dan alleen het tegenhouden van verdere achteruitgang of verdwijning; het doel is ervoor te zorgen dat dier- en plantensoorten en Habitats zodanig herstellen dat ze zich op de lange termijn verder kunnen ontwikkelen."

De vogelrichtlijn en de habitatrichtlijn van de EU - Publications Office of the EU (europa.eu)

- 4.1.3 Convenant van Bern en Bonn

CMS | Verdrag inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten
Bonn-conventie | Beschermde natuur in Nederland (nederlandsesoorten.nl)

De Bonn conventie bestaat uit Appendix I en Appendix II. Het doel van de Bonn conventie is behoud van ernstig bedreigde, trekkende diersoorten en hun habitat. In Appendix I staan alle soorten vogels, vissen, schildpadden en vleermuizen die ernstig bedreigd worden en die dus voor uitsterven behoed moeten worden. Deze lijst bestaat uit 30 soorten.

Kijken we echter naar Appendix II, dan gaat het over aanzienlijk meer soorten, dat zijn er 340. Hierover zegt het document: "De soort is genoemd in appendix II van het verdrag van Bonn. Soorten van appendix 2 zijn trekkende diersoorten waarvan de staat van instandhouding duidelijk kan (of, vanwege een ongunstige staat van instandhouding: moet) verbeteren als gevolg van internationale overeenkomsten. In de database zijn alleen de soorten opgenomen die na 1900 in het wild in Nederland zijn waargenomen."

De Bern conventie, is een wetgeving die naast alle dieren, ook alle flora en Habitats bevat. De samenvatting van de Bern conventie houdt in: "**Het verdrag heeft tot doel de instandhouding van in het wild levende dier- en plantensoorten en hun Habitats te waarborgen. Bijzondere aandacht wordt besteed aan bedreigde en kwetsbare soorten, met inbegrip van bedreigde en kwetsbare trekkende soorten die in de bijlagen worden vermeld. De partijen verbinden zich ertoe alle passende maatregelen te nemen om de instandhouding van de Habitats van de in het wild levende dier- en**

plantensoorten te waarborgen. Dergelijke maatregelen dienen te worden opgenomen in het plannings- en ontwikkelingsbeleid en de bestrijding van verontreiniging door de partijen, met bijzondere aandacht voor het behoud van de wilde flora en fauna. De partijen verbinden zich ertoe onderwijs te bevorderen en algemene informatie te verspreiden over de noodzaak om in het wild levende dier- en plantensoorten en hun Habitats in stand te houden."

In de Bern conventie zijn 4 Bijlagen samengesteld die de soorten, status en maatregelen uitwerken;

- **Bijlage I** - Strikt beschermde plantensoorten.
- **Bijlage II** - Strikt beschermde diersoorten.
- **Bijlage III** - Beschermde diersoorten.
- **Bijlage IV** - Verboden middelen en methoden voor het doden, vangen en andere vormen van uitbuiting.
- **Explanatory Report**

Gerelateerde websites: Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu in Europa (Verdrag van Bern) - Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu in Europa (coe.int)

Volledige lijst - Treaty Office (coe.int)

De aantallen op de lijsten zijn aanzienlijk hoger dan die in de Bonn conventie. Dat is op zich logisch, daar het over het gehele habitat gaat.

Dat is ook precies wat we bedoelen met ons argument dat Vak-K niet de juiste keuze is. Het verdrag van Bern schenkt veel aandacht aan het complete habitat voor alle soorten, om zo kwetsbare natuur in stand te kunnen houden. En die hebben we hier veelvuldig in Vak-K, vanwege het grote kruispunt van migrerende, trekkende, foeragerende vogels en andere vliegende dieren. De ecologische verbindingszones tussen de Natura 2000 gebieden Biesbosch + Donkse Laagten + Kinderdijk. Zo'n belangrijk "kruispunt" van vliegbewegingen als in en rond Vlak-K, hebben we nergens anders in de Alblasserwaard. Daarom pleiten we voor een verbetering en uitbreiding van de NNN-gebieden in deze zo'n belangrijke regio, ter bevordering van landschap en natuurwaarde, in plaats deze juist bewust schade aan te doen of erger. En zoals hierboven te zien is, **is dat niet vrijwillig**, conform de internationale wetgeving.

Naast de bovengenoemde Europese Wetgeving, kennen we nog meer internationale wetten, maar die zullen we hier niet benoemen, daar deze voor het grootste deel al in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn verwerkt.

4.2 Nationale wetgeving en/of aanbeveling

Oorspronkelijk hadden we lange tijd, de Flora en Fauna wet. Die moest verbeterd worden en daarop is tijdelijk de Wet natuurbescherming gekomen. Deze is onlangs per 01-01-2024 vervangen door de Omgevingswet.

- 4.2.1 Omgevingswet:

  Per 1 januari 2024 is de Wet natuurbescherming niet meer rechtsgeldig, omdat de nieuwe Omgevingswet van kracht is geworden. Op een paar aanpassingen na, is de gehele Wnb overgenomen en sowieso, de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Maar ook de overige internationale wetgeving blijft van kracht. Daarmee blijft ook nu nog regel gelden: "Niet, mits dat…"

  Het zal u niet onbekend zijn, maar we willen wel een beroep doen op de zorgvuldige toepassing, zoals het in de Omgevingswet geschreven staat. Ook de strikte de redenen voor uitzonderingen:

De wet bevat een **specifieke zorgplicht** voor eenieder die een **flora- en fauna-activiteit verricht en weet of redelijkerwijs kan vermoeden** dat die activiteit nadelige gevolgen kan hebben voor de natuurbelangen. Die zorgplicht vereist:

- **Kennis verzamelen (aanwezige soorten);**
- **Effecten analyseren (vogels, nesten, eieren, gebiedsfuncties);**
- **Uitsluiten nadelige gevolgen;**
- **Preventieve maatregelen om deze gevolgen te voorkomen;**
- **Stoppen van de activiteit of herstellen van de schade als die niet kan worden voorkomen**

https://iplo.nl/regelgeving/omgevingswet/zorgplicht/specifieke-zorgplicht-activiteiten-bal

- 4.2.2 Soorten van de leefgebieden benadering

  Ook kent de wet de "Soorten van de leefgebieden benadering". Deze heeft dan geen wettelijke status, maar het doel van de leefgebiedenbenadering is actieve bescherming van soorten door projecten. Voor de agenda van de projecten is een lijst met soorten opgesteld. Wel moeten er drie actieve beschermende maatregelen worden genomen. Voor Vlak-K en omgeving staan daar o.a. de volgende rode lijst soorten op en dan alleen die kleurcode rood (dus alleen die het meest bedreigd worden) hebben. Dus die soorten met kleurcode oranje en groen zijn niet genoemd en ook alleen soorten die niet elders genoemd zijn en ook al onder de vogel- en habitatrichtlijn staan en

internationale wetgeving, zijn niet genoemd hier. Maar wel de overige soorten die relevant voor Vak-K en zijn omgeving:

- Boerenzwaluw
- Groene specht
- Kramsvogel
- Slobeend
- Torenvalk
- Watersnip
- Wintertaling
- Wulp

Een kleine greep uit de lijst. https://minez.nederlandsesoorten.nl/content/soorten-van-de-leefgebiedenbenadering-soort-met-kleurcode-rood

Eigenlijk zouden we ons denken moeten veranderen en niet de grens telkens willen opzoeken en het af laten hangen van wetgeving en daar dan de mazen in de wet te willen zoeken. De provincie die ambitieuze plannen heeft, geeft aan dat zij wel willen veranderen in denken.

4.3 Beleid van de Provincie

In de nieuwe omgevingsvisie die is vastgelegd door de provincie Zuid-Holland, staat in hoofdstuk 4, ambitie 5, heel duidelijk, dat de provincie de natuur en biodiversiteit te herstellen en te verbeteren. Maar ook het landelijk gebied moet behouden worden en veel meer bio divers, en alle gebied veel meer natuur inclusief. Dit niet alleen om de natuur op zich, want de provincie erkent in dezelfde visie, dat door het sterk verstedelijkt karakter van de provincie, het noodzakelijk is voor de volksgezond, om een sterke kwaliteit van natuur en het landelijk landschap te realiseren. Ook heeft men direct het plan voor de Alblasserwaard om natuur uit te breiden (Kinderdijk) en het NNN-netwerk te versterken.

https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/natuur-landschap/natuurrijk-zuid/realisatie-nnn/alblasserwaard/polder-blokweer/
Microsoft Word - Omgevingsvisie_Zuid-Holland_Deel_1_Herziening_2021_v2.docx

De provincie heeft zelf de bevoegdheid om het natuurbeleid te bepalen. Echter deze zal wel conform de omgevingswet, nationale en internationale wetten moeten zijn. De omgevingsvisie moet ook binnen de kaders van de rijks visie vallen. Beter mag altijd.

Grutto, trots van de Waard

4.4 Bronvermeldingen

- Omgevingsvergunning: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
- Omgevingsvisie Zuid-Holland: ro.zuid-holland.nl
- Vogels en de wet: Vogelbescherming Nederland
- Richtlijn inzake behoud van de vogelstand van het Europees Parlement: EUR-Lex.data.europa.eu/ELI
- Vogelrichtlijn: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- Bijlage I en II, soortenlijst Nederland in de Vogelrichtlijn: Ministerie van LNV
- De wettelijke basis voor het nemen van beschermingsmaatregelen voor Habitats buiten het Natura 2000-netwerk: ministerie LNV; www.natura2000.nl
- Achtergronddocument windenergie gevoeligheidskaart vogels: Sovon vogelonderzoek
- Vogelbalans: Sovon vogelonderzoek
- Windenergiekaart: Sovon Vogelonderzoek
- Habitatrichtlijn: Ministerie van LNV
- Algemene Zorgplicht: Omgevingswet
- Basisrapport rode lijst soorten vogels 2016: Ministerie van LNV
- Convenant van Bern: Ministerie van LNV
- Convenant van Bonn: Ministerie van LNV
- Soorten van de leefgebieden benadering: soorten met kleurcode rood: Ministerie van LNV
- Foto’s Ron Leeuwis
- Onderzoek uitvliegtellingen van Sovon in noordelijke richting afgelopen decennia.

Vogelsterfte door windmolen

CONCLUSIE:

Op grond van in deze rapportage aangevoerde argumenten, dat Vak-K een slagader en kruispunt is in het hele ecosysteem. Het hele ecosysteem in de driehoek van de drie genoemde Natura 2000 gebieden, menen wij op grond van wet en billijkheid te concluderen dat de bouw van een windmolenpark niet kan. Daarbij aangetoond hebbende dat Vlak-K een wezenlijk verschil maakt ten opzichte van andere locaties is de Alblasserwaard.

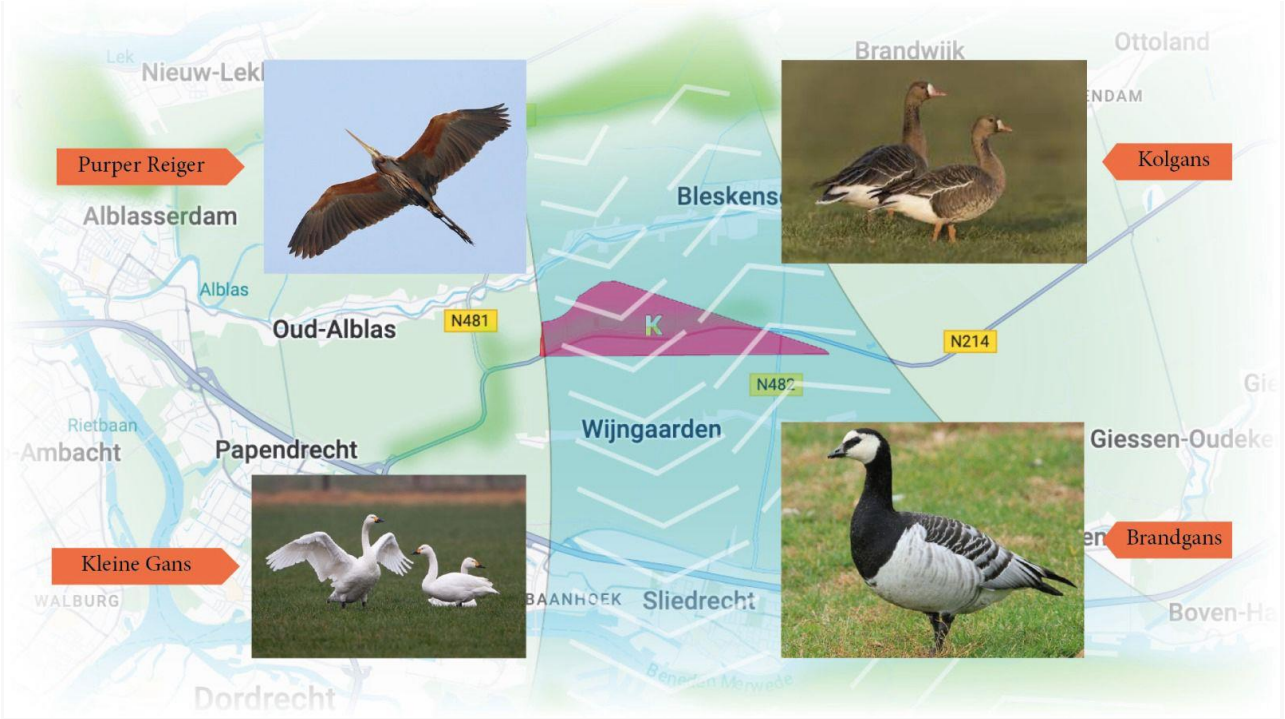

Flyer: Stichting Polderlandschap Bleskensgraaf West

Bijlage - Unesco Werelderfgoed Kinderdijk

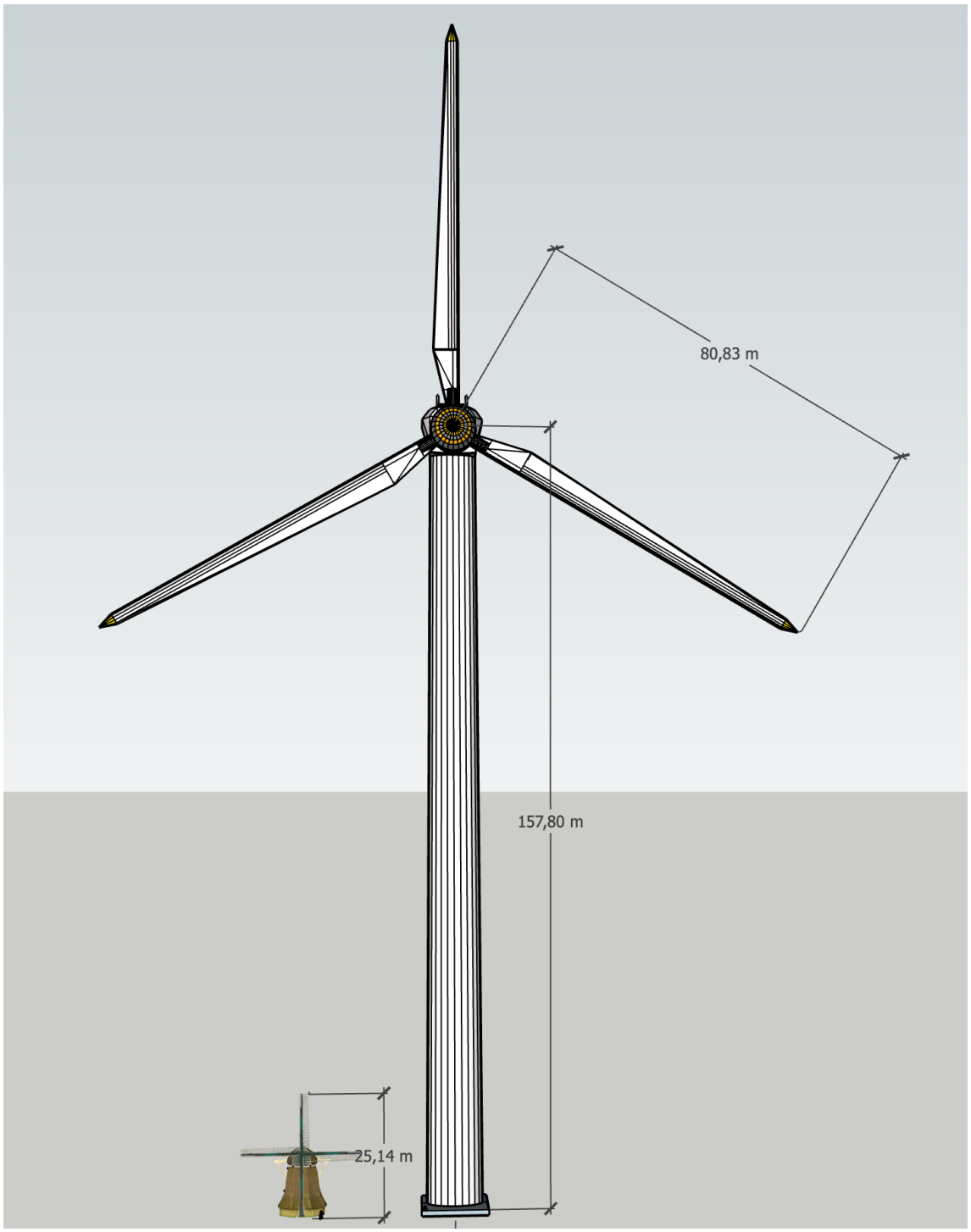

Afbeelding 2: verhouding windmolen ten opzichte van XXL windturbine.

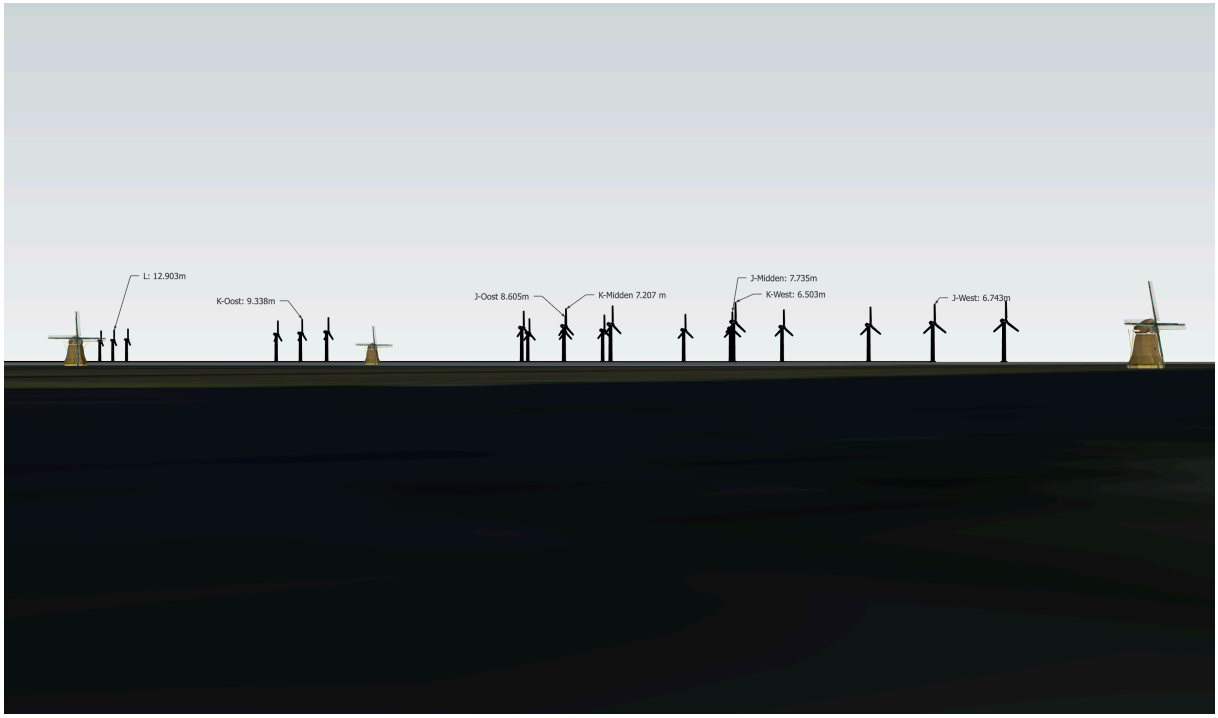

Afbeelding 3: zicht vanuit het Werelderfgoed Kinderdijk op zoekgebieden J, K en L2.

Afbeelding 4: zicht vanuit het Werelderfgoed Kinderdijk op zoekgebieden J, K en L2, staande tussen de windmolens.

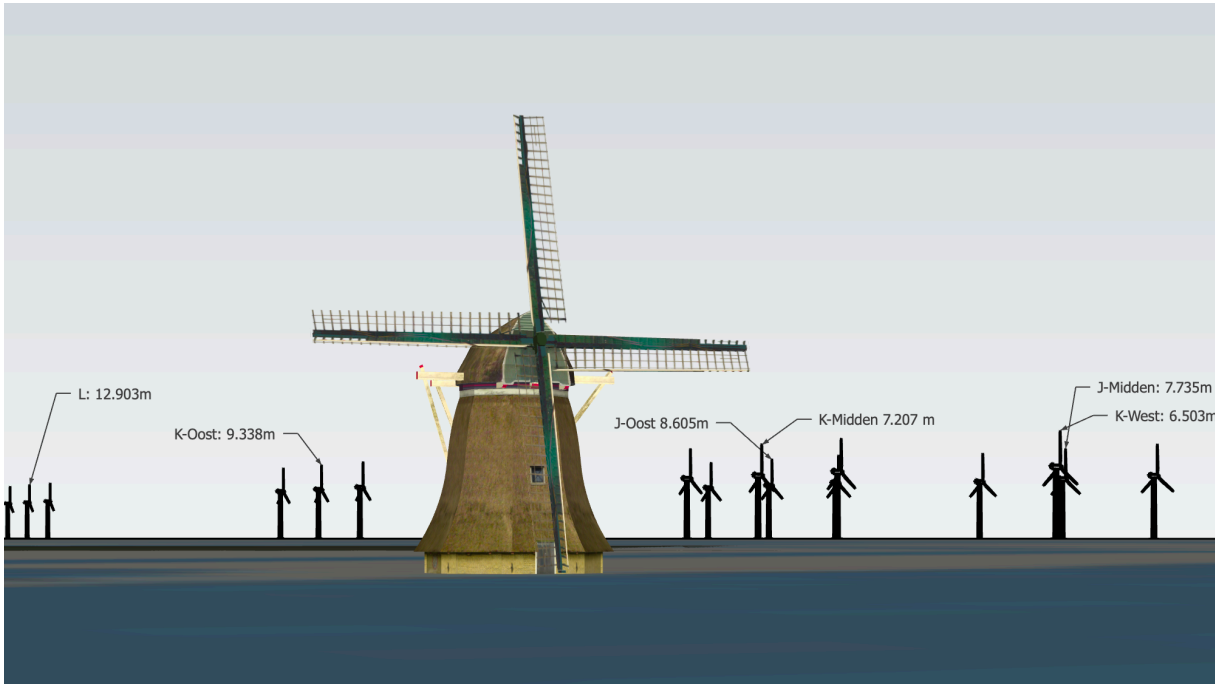

Afbeelding 5: zicht vanuit het Werelderfgoed Kinderdijk op zoekgebieden J, K en L2, staande tussen de windmolens.